

SUSPENS EN BALNEARI

Manuèl de Miguel Forcada

Edicion e coordinacion:

© Conselh Generau d'Aran

© Manuèl de Miguel Forcada

Correccion lingüística:

Miquèu Segalas

Fotografia portada:

© www.publicdomainpictures.net/ por George Hodan

© Dessenh grafic e maquetacion:

Alèxia Grustan

ISBN: 978-84-89940-51-2

DL: L-620-2013

PROLÒG

Se pòt díder que papa mos susprenèc quan, un viatge retirat, se dedicuèc a escriuer. Ja èrem acostumats a veder-lo endreçar vielhs documents e a redigir multitud de nòtes e anotacions relatives ara Val d'Aran e as sues vivéncias de joenessa, mès d'aquiu a escriuer...

Tostemp auem coneishut a papa coma ua persona de "transmission orau". Ère çò que se ditz un "condaire". Li agradaue de condar es sues vivéncias, istòries o istorietes e gaudie igualment en veir er interès dera sua audiéncia per tot çò qu'explicau. Tostemp pensè qu'ère reminiscéncia des longues velhades d'iuèrn en Les, ath cant deth huec, a on es relats des membres dera familha auien un papèr fòrça important entà combàter era sòn e eth heired.

Ei vertat qu'eth hèt d'aprèner a emplegar un ordinador e eth tractament de tèxtes hec que papa disposèsse d'uns estruments que jamès auie imaginat ena sua joenessa. Er aute hèt important que lo hec a decidir-se a escriuer ei era normalizacion der aranés. Me diguec que non se sentie capable d'escriuer en aranés auent eth dobte ara fin de cada frasa e non saber se açò qu'acabaue d'escriuer ère corrèctament escrit o non. Atau donques, quan viatjaue, ath costat des sues nòtes se trapaue tostemp eth diccionari aranés que consultaue fòrça soent. Mès d'un viatge, dempús de liéger un libre en aranés me didie qu'ara hège gòli liéger e escriuer ja qu'abans, era disparitat de critèris ortografics li hègen, segons eth, mau ara vista.

Tà Nadau de 2003, damb suspresa tà nosati, mos dèc as sòns hilhs, gendres, ireua e a cadun des sòns arrèrhilhs, un exemplar des sues memòries qu'auie anat escriuent en secret. Son datades deth 17 de deseme de 2003, dia deth sòn 90 aniversari. Aquiu son reflexades es sues vivéncias e es sòns comentaris ath long dera sua dilatada vida, atau coma part dera istòria des diuèrses branques dera familha. Me cau díder qu'aué, de tant en tant, liegi damb atencion bèth capítol que me permet comprèner milhor quauques causes o formes d'èster de bèth parent qu'en sòn dia non arribè a comprèner. Explique fòrça clar qu'aquerò que lo portèc a escriuer-les siguec que li sabie degrèu qu'es sòns davancèrs non li auessen deishat arren escrit a on poder eth madeish préner eth relèu. Evidentment, ara fin deth tèxte, mos demane qu'auem de seguir cadun damb eth sòn exemple e qu'auem de deishar as nòsti descendents era nòsta petita part

d'istòria. Aquestes memòries son escrites en espanhòl entà que toti es sòns arrèrhilhs, includits es de França, poguen lieger-les. Mès ei clar que li auesse agradat escriuer-les en aranés.

Atau donques, ja non mos estonèc tant qu'escriuesse es sues memòries de joenessa ena Val d'Aran, aquest viatge en aranés, ei clar. Mès, quan passejant damb eth, pròp dera mar, me diguec: "sabes que non existís cap de novèlla de policies en aranés ?" non pensè qu'en realitat me revelaue aquerò qu'escriuie des de hège temps.

Ei evident que damb "Suspens en Balneari", papa se sentec mès liure entà escriuer. Podec deishar volar era sua imaginacion, causa que non auie pogut hèr damb es sòns escrits anteriors. Tanben se permetie eth luxe de hèr a viatjar as sòns personatges pes itineraris de montanha que mès li agradauen. Era sua descripcion des passatges mòstren era sua admiracion per tot çò qu'era Mair Naturalesa hec ena Val d'Aran. Me reconeishec que s'ac auie passat fòrça ben mentre escriuie. Enquiath punt qu'aguesta satisfaccion siguec fòrça superiora ara frustracion que podec sénter en veir que, degut ara situacion economica generau, era sua òbra non s'auie publicat.

Aué, gràcies ath Departament de Politica Lingüística deth Conselh Generau d'Aran, des deth cèu, papa sera content en revíuer es boni moments que passèc quan escriuie "Suspens en Balneari"

Manuel de MIGUEL MORNET

ENA CAFETERIA

Era cafeteria deth pòble, pomposament nomentada “ETH BON ACUELH,” se trobaue plea com un ueu en aquera tarde d’un calorós dissabte de seteme. E aquerò qu’eth locau ère de granes dimensions, çò que non deishau de susprèner tractant-se d’un petit pòble de montanha coma ère Les. S’era afluència de clients ère ben nombrosa, un se pòt hèr ben ara idèa deth gran tapatge que i auie, pr’amor qu’eth parlar fòrt dera gent dera montanha ei legendari. Es convèrses, que mès lèu èren discussions, ne tansevolhe deishauen entèner era polida veu dera presentadora dera tèle, per çò que mès d’un se demanaue com ei que demoraue alugada s’arrés ne hège bric de cas. Entre era clientèla n’i auie de venguts der aute costat dera frontèra. Aguesti, en tot préner eth sòn “Ricard”, se dedicauen a comentar es sues crompes qu’acabauen de hèr enes botigues deth pòble.

Adèla ère era crambèra e portaue eth sòn demantau tan blanc que semblaue gessut der anonci televisiu d’un detergent. La calie veir se com anaue de leugèra d’un costat tar aute dera sala, entre es taules de marme autan blanc coma eth sòn demantau. Ath delà, Adèla qu’auie ua plan agradosa preséncia, ère fòrça simpatica e de bon caractèr.

Darrèr deth taulelh, Josèp, eth patron. Damb es sòns gèstes, semblaue un chèd d’orquestra en tot senhalar a Adèla era taula qu’auie d’ atier: ara per aciú, ara per delà. Era praubeta se les veuguie e se les desiraue entà arribar pertot. Hè de bon díder que Josèp ère un òme de tracte facil, a despiet der aire dominador que prenne quan se trobaue darrèr deth sòn taulelh.

Adèla s’auie ben adaptat as formes de manar deth sòn patron, e atau que marchaue tot coma cau.

Non se cau estar de díder qu’era gojata auie fòrça coneishement as sòns 18 ans. Hège ben eth sòn trabalh. La calie veir coma tengue era plata cargada de veires passant peth dessus des caps des clients.

Ad aquera ora dera tarde, eth quartièr de Sant Jaime se trobaue lèu lèu uet de gent. Ei vertat qu’ère dissabte e qu’arrés trabalhau, e se profitaue entà hèr ua bona meddiada, o ben entà anar a passar eth temps ena cafeteria. Aguest qu’ère donc, eth moment de trobar-se damb es amics, jogant e tanben discutint sus es ahèrs deth pòble que d’açò se ve que jamès n’a mancat.

Se quauqua persona se veuguie peth carrèr segur qu’anaue de cap tara cafeteria. Non per arren, portaue eth nòm d’ “ETH BON ACUELH”. Vertadèrament hège aunor ath sòn pompós nòm, pr’amor qu’eth sòn personau sabie se com tractar com cau a sòns fidèus clients, e açò explicaue aquera grana afluència de gent que se trapaue ben acuelhuda e non sonque peth nòm mercat en pannèu dera façada. Er unic climatizador non podie damb era espessa humadissa resultant a dera barreja

deth hum de tantes cigarretes e puros. Açò obligaua a auer de daurir bèra hièstra o ben a deishar era pòrta de land en land. Es clients, acostumadi dejà ad aguest ambient tan bronitós, auien de lheuar era man entà demanar eth servici dera crambèra. Sabien que hè'c cridant non servie tad arren. Aquiu, ja se sabia que se i anaue a passar eth temps e, per qué non, mès d'un a sajar de desbrembar problèmes dera vida vidanta dempús des durs trabalhs dera setmana. Non ère donques estonant que bèth un se passèsse dera règa e ne gessesse un shinhau chauat, pensant, dilhèu, en çò que ditz era cançon: "beber para olvidar".

Era màger part passaue eth temps jogant a cartes, eth jòc mès popular; d'auti a dominò e, ben pògui, a escacs. Per aquerò que, de quan en quan, e per dessús dera bronidera dera sala, s'entenie eth patac sec dera ficha guanhadora contra eth marme dera taula de jòc. E coma moiguts per un ressòrt, toti es caps se virauen de cap ad aquera taula, a çò qu'eth guanhador corresponie en tot lheuar es braci tot satisfèt, coma un gran campion a qui sonque li mancaue ua grana botelha de cava entà arrosar a sòns fans. Lèu tot tornaue ara normalitat. Ère curiós de veir tanben, aquera parelha jogant a escacs tan concentrats toti dus en sòn jòc qu'un diderie qu'èren petrificats. Segur que non sabien arren de çò que passaue ath sòn torn. Ben auançada era tarde, e quan dejà en relòtge acabauen de tocar es sies, era gent començaue a desfilar. Non les anarà mau d'anar a respirar er aire mès pur deth carrèr dempús d'auer passat ores en aquera cargada atmosfèra. Ja dehòra, encara n'i auie que seguien discutint sus era darrèra jogada que, de ben segur, les auie hèt a pèrder era partida. Tanpòc mancauen amables repotegades: "òc, cara't, se non aguesses badat", "qu'ès tostemp ena lua!"... Açò, enquiath moment de separar-se, aquerò òc, damb ua bona sarrada de mans. E ja quedauen entà londeman dimenge tà retrobar-se ena cafeteria e sajar d'arténher ua bona resvenja sus aquera parelha que tan susprenentament, pensauen eri, que les auie guanhat. Entretant, laguens dera cafeteria, i demorauen pògui clients. En un cornèr dera sala, ua joena persona seguie capihonada dauant d'un papèr, possiblament un mapa, pr'amor que semblaue seguir damb eth sòn creion diuèrsi punts d'un itinerari. Ère Loís Carrèra, engenhaire dera empresa d'electricitat. Persona fòrça apreciada en tot eth parçan, de caractèr seriós e serviciau. Viuie damb era sua familia en un chalèt plaçat en un bon punt dera rota qu'amie entà França. Maridat damb Trudis, son pares d'ua hilha, Germèna, e d'un hilh, Pèir, de dotze e nau ans respectivament. Tanben viuie damb eri eth sòn pair-senhèr, senhor Joan, pare de Trudis. Aquera tarde, Loís deuie demorar a quauquarrés, pr'amor que non paraue de guardar tara pòrta d'entrada e tanben era sua montra. Semblaue preocupat e aparentament inquiet. En aqueth moment, eth relòtge dera sala toquèc es ores lentament e acompausada: es quate. Un darrèr còp de uelh cap ara pòrta e, per fin, çò que tant demoraue, era arribada deth sòn gran amic Antònio que, precipitadament, se dirigic

de cap ara taula a on se trobaue Loís en tot díder:

- Perdona Loís se hèsqui tard!

- Mès, òme! qué t'a passat?

- Òsca tu! Aqueri collègues de Barcelona que non an parat de telefonar e just quan ja anaua a gèsser de casa.

- E, qué vòlen aquera gent?

- Guarda Loís, es uns entà trobar-les un pis entà vier a passar quinze dies, d'auti un òtel, e toti vòlen ua responsa de tira; guarda que son pesats! Eth cas ei que non pogui dider-les que non. M'a calut telefonar tara mar d'endrets. Ja ves donques, quina a estat era causa deth mèn retard.

- Ja ac compregui, Antònio, mès que ja començaua a dubtar se non t'ac auries desbrenbat.

- Òme! de non poder vier ja t'auessa avisat

- No'n parlem mès, Antònio, ahèr fenit.

- D'acòrd Loís, mès, que hès damb aqueth mapa? Non serà que premanisses un viatge tara plaja?

- Arren de plaja, a jo da-me montanha e ben nauta.

S'estèren un bon moment en silènci enquia que Loís didec:

- Escota Antònio, sabes que m'as dat ua idèa?

Mès prumèr, qué vòs préner? un cafè? Pensi que te l'as ben guanhat dempús deth tòn tarrabastèri damb es collègues de Barcelona, non?

E, sense demorar era responsa d'Antònio, Loís hec ua senhau tamb era man a Adèla, que ja ère ath tanto, e qu' arribèc de tira:

- Qué vòlen préner es senhors?

- Dus cafès Adèla, se te platz, - e baishant era veu - e dus "cognacs" dera mèrca "Josèp". Açò ère era contrasenha entà demanar, de manèra lèu secrèta, eth vertadèr cognac francés qu'er amable patron reservaua tàs sòns boni clients. Adèla, coma de costum, servic ben de prèssa çò que li auien demanat. Es dus amics, dempús de paliuar-ne un bon glop, repreneren eth hiu dera sua convèrsa e siguec Antònio que demanèc:

- Ebé, Loís, quina idèa se t'a passat peth cap?

Loís tardèc un moment en contestar e, sense apartar es uelhs deth mapa qu'auie dauant, comencèc a díder:

- Antònio, sabes çò qu'è pensat? Que poderíem profitar eth pònt deth mes que ven entà hèr ua gessuda pera montanha, pr'amor que poderíem dispausar de tres dies: dissabte, dimenge e deluns. Qué te semble?

- Òsca! non ei ua mala idèa. Sò ben convençut de qu'era tardor ei era mielhor sason der an entà gaudir dera natura; ei alavetz quan es arbes càmbien eth sòn uniforme verd pes susprenents e tan variats òcres deth sòn huelham qu'ei un

gran plaser de contemplar. Ja sabes Loís que jo sò gran aficionat ara fotografia e non te'n digui mè.

- Òme, me n'alègri, e jo tanben pòiria aucupar-me en desnishar flors e plantes de nauta montanha que vierien a aumentar era mia colleccion.

- Perfècte Loís, e ath delà d'açò, auria ocasion de préner bones fòtos e qui sap se non me servirien entà poder-les expausar ena bibliotèca dera nòsta Banca.. Non sóni pas, Loís?

- Que non òme! Tròbi qu'as ben pensat e sò segur que serie ua bona escadença entà hèr a conéisher eth tòt talent.

- Gràcies peth compliment, Loís, serà question de sajà'c e veir de trobar un bon parçan de montanha que pogue interessar-mos.

- Ben, jo pensi qu' un bon punt serie eth Pòrt dera Bonaigua, ua bona nautada entà trobar çò que volem: flors entà jo e boni paisatges tà tu. Ja sabes que des d'aqueth punt, a mè de 2.000 m. de nautada, se contemple era meravilhosa grincha de montanhes damb era mitica Maladeta.

- Diable! m'ac pintes tan polit que non veigui coma me i pòiria negar

- Totun, Antònio, guarda peth tòt costat se tròbes un parçan melhor.

- D'acòrd, a condicion de qu'es collègues me dèishen tranquil.

Seguidament, decidiren de contunhar era convèrsa sus era gessuda deth pròplèu dissabte, en aqueth madeish punt dera cafeteria. Tanben pensèren en premanir eth terren entà anonciar as sues familhes eth sòn projècte de gessuda, non siguesse que se les auancèssen damb bèth aute plan, que non serie eth prumèr còp. Sustot en cas de Loís, en tant qu'eth cas d'Antònio, soltèr, ja ère ben diferent.

Ad aquera ora, es pòqui clients que demorauen anauen desfilant pòg a pòc. Adèla, emparada en taulelh auie er aire d'èster ben fatigada; motius ja n' auie, era praubà. Ara òc qu'era veu dera tèle s'entènie ben clara. Picò anonciaue ua bona dimenjada. Josèp ère aucupat en compdar es sòs dera jornada e semblaue ben content, senhau de que s'auie hèt un bon calaish.

Ja en carrèr, es dus amics preneren eth camin de cap as sues respectives cases. Segur qu'ada eri tanben les anarie ben de respirar er aire, sense dubte mè blos. Ja auie començat a refrescar ad aquera ora dera vrespada en qué era temperatura baisharie entà dar entrada ara net, damb aquera agradiua frescor que se gaudís en tot parçan de montanha.

EN CASA DE LOÍS

Cada maitin, coma de costum, entath torn des ueit, Trudis anonciaue a Loís qu’auie arribat era ora de lhear-se. Era, ja hège un bon moment que traginaue. Coma vertadera mastressa de casa, li hège plaser qu’autan Loís coma es sòns hilhs, se trobessen er esdejoar en taula. Atau, ath delà de deishar-les dromir un shinhau mès, podien arribar de bona ora aqui u a on auien es sues obligacions. Loís, en sòn lòc ena empresa Electrica; Germèna arribar a punt de préner eth Bus que la portarà en Vielha a on corse eth Bachelierat en Institut d’Ensenhament Segondari e Pèir ena Escòla Publica Alejandro Casona, a on estudiava.

Trudis s’auie d’aucupar tanben deth sòn pair d’edat ja auançada, eth senhor Joan. Agust passava eth sòn temps en entretier eth petit uart de dauant de casa. Ar òme li agradaue de coitivar, ath delà de flors, beletes, carròtes, cedes, pòrros e, sustot, tomates. Le calie veir damb quin plaser se seiguie en taula ara ora de minjar e didie: “Guardatz mainatges aguestes tomates, açò son tomates e non çò que mos pòrten a miei madurar ena botiga”.

Ben, quan non èren es tomates èren es cedes, o es beletes, carròtes, pòrros, leitugues, haues o tavelhes. Açò as mainatges les divertie e acabauen dant-le es gràcies per totes aqueres bones verdures que podien assaborir pr’amor deth sòn trabalh. Entada eth, ath delà dera distraccion que li daue eth uart, eth trabalh li servie entà trobar-se en un perfècte estat fisic.

Loís s’auie lheat tot just damb eth temps de préner eth sòn esdejoar que damb tot er afècte li auie premanit Trudis, que non perdie era escadença de veir com eth sòn òme se regalaue minjant es sues torrades de pan. Acabat eth sòn esdejoar, gessie en tot córrer e prenie eth sòn “Suzuki” entà arribar en sòn punt de trabalh enes entorns deth pòble. Loís non deishau de comentar entre es sòns amics es excelléncias deth sòn 4x4, entre d’aves, resisténcia e economia.

Loís non auie encara gosat de parlar deth sòn projècte de gessuda damb António. Prumèr demorarie de reünir-se damb eth pr’amor de fixar damb mès precision es principaus detalhs. En açò ère un òme meticulós perquè pensaue, e auie plan rason, que quinsevolh descuet podie auer serioses conseqüéncias, e perquè sabia qu’en caminar pera montanha s’a d’anar damb pès de plom. Çò qu’auie de díder ara sua familia ère question de pensar-s’ac ben. Tanpòc podie demorar ath darrèr moment, s’expausava a qu’era familia s’auancèsse damb un aute plan. Non serie eth primèr còp. E ja li auien arribat quauques indirèctes. Non l’estonarie de que gessessen damb eth plan d’anar a veir ara tia de Sant Gaudens, o d’anar a passar aqueri dies en Lodes. Paciéncia e non badar massa. S’ac vau que non mancauen guairi dies entà retrobar-se damb António en “Bon Acuelh”.

EN CASA D'ANTÒNIO

Aqueth dissabte, Antònio trabalhaue encara, passada era ua dera tarde. Açò ei normau en tempsada d'estiu en trobar-se en zòna termièra era sua Banca. Es toristes, o melhor dit, es visitants que vien a passar eth dia e que son abitants de ben apròp der aute costat dera frontèra, s'estimen mès de pagar es sues compres en moneda deth país que visiten, ei a díder en pessetes. Atau hugen des cambis mès o mens flexibles que tot soent practiquen es botigues que visiten. Antònio, guardant era sua montra, ja anaue a barrar, pensant qu'aquera madeisha tarde auie eth compromís de reunir-se damb eth sòn amic Loís. En aqueth precís moment se presentèc tot pressat un client entà cambiar es sòns francs. Antònio, qu'ère un "bon Jan," s'esdeguèc entà atier-le rapidament e amablement. Dempús hè lèu tà anar a dinar.

Antònio aucepe un pis en madeish bastiment dera Banca. Aciu viu damb es sòns pairs e era sua germana, Emma. Sa pair ven de retirar-se coma emplegat d'aquera madeisha Banca. Antònio, de moment, non pense en maridar-se. Quan se le'n parle tostemps diz qu'encara a eth temps. Ben segur que non li serie massa dificil de trobar parelha, pr'amor qu'en pòble non manquen bones ocasions. Eth sòn gran "hobby" ei era fotografia; en aguest sentit sage d'èster ath corrent en question de camères e de tot nau materiau que cada dia va apareishent e que publiquen es revistes especializadas. Es sòns desplaçaments les hè damb un "Seat Toledo" que suenhe de manèra especiau. Atau ei que, s'a de circular per camins de montanha non s'ac pense dus còps: lògue un Jeep. D'aguesta manèra a anat coneishent un pialèr de punts apropiats entà hèr bones fòtos. Eth sòn trabalh ja s'a vist recompensat per hèt de poder plaçar quauques fotòs sues en dependéncias dera Banca. Mès qu'açò, pense eth, que non ei mès qu'un començament; volerie arribar mès luenh pr'amor que sónie de poder auer eth materiau apropiat entà, un dia, expausar ena sala d'exposicions dera Banca e dilhèu tanben ena centrau de Barcelona. Tot consistie, naturalment, en qu'es sues fotòs representèssen interessants motius que poguessen èster fòrça atractius tà un public cada còp mès entenut en matèria de fotografia. En çò que hè ath sòn projècte de gessuda damb Loís, pense coma eth, de demorar que tot sigue ben estudiat abans d'anoncià'c ara familha. De totes manèras, non pense trobar dificultats que non se poguen apariar, degut sustot, ath hèt d'èster soltèr. Calie donques organizar plan ben era gessuda e tad açò compdaue pleament damb eth sòn amic Loís. Entregat en aguesti pensaments li arribèc era veu de sa germana en tot exclamar:

- Tònio! Ja ei ora d'anar-mo'n, senon qu'arribaram tard tar assag.

Ei qu'Emma forme part deth grop de dances que prenerà part en un hestivau qu'aurà lòc eth pròplèu dimenge en Bossòst. Aué non podie mancar tath sòn darrèr assag.

- Tranquilla, Emma, ja mo'n vam, que non s'i a metut eth huec. De tornada, méter eth coche en garatge e préner eth camin deth "BON ACUELH," tot siguec ua.

ENA CAFETERIA

Entàs tres dera tarde d'aqueth dissabte non i auie guairi clients ena grana sala dera cafeteria. Açò hège qu'encara er aire siguesse de bon respirar. Ja cambiarie a mesura que s'anèsse aumplint, sustot s'era temperatura en exterior se mantenguie fòrça nauta.

En tot cas, Josèp eth patron, e Adèla era crambèra, ja èren prèsti entà començar eth rude trabalh d'aquera tarde. Ara, toti dus, presentauen un milhor aspècte, mès, que tanben anarie cambiant a mesura qu'auancèsse era tarde. E, plan tanben, qu'eth relètge semblaue tocar es ores damb mès ganes, atau coma era tèle damb un Picó anonciant ua auta calorosa dimenjada.

Aguest còp siguec Antònio qu'arribèc eth prumèr. Dempús de saludar a Josèp e Adèla, eth sòn prumèr còp de uelh anèc tara taula abituaue deth cornèr. Non, Loís non s'i trobaue, e açò non li semblaue mau pr'amor que s'arrememoriaue deth darrèr còp en qué arribèc ben tard e que li valec era sua rebotegada. Un còp seigut comencèc a trèir un mapa e d'auta paperalha dera sua cartèra quan en aqueth moment apareishec Loís pressadament. Tanpòc manquèc era uelhada tath cornèr e siguec satisfèt de veir era taula aucupada per Antònio. Aguest l'acuelhec damb ua bona sarrada de mans e, abans d'arren, demanèren es dus acostumats cafès.

- Ebé, - se pressèc a díder Loís-, ja veigui que vies premanit, mès d'abòrd, sabes qué? Mos preneram tranquilament eth nòste cafè.

- E un bon "cognac" suggeric Antònio; aqueth que Josèp sauve tàs amics. Hec era senhau a Adèla.

Dempús de préner eth cafè e de paliuar doçament eth "cognac", demanèren a Adèla de vier a desembraçar era taula de veires e copes. Ben neta era taula, Loís tanben treigues dera sua cartèra eth mapa qu'auie premanint.

- Ben, Antònio, a arribat eth moment de començar a planejar era nòsta gessuda. Me figuri que ja te n'auràs hèt ua idèa, non?

- Se t'è de díder era vertat, Loís, non è auut eth temps d'aucupar-me'n. Perdona, serà que confiaua en tu segurament.

- Gràcies pera confiança, Antònio, dilhèu que non vas per mau camin, pr'amor que vau a proposar-te eth plan que jo è pensat.

- Endauant, Loís, conda, que me harà plaser d'escotar-te.

- Te'n brembes qu'er aute dissabte auia auançat un possible parçan entara nòsta gessuda?

- E tant que m'embrembi, eth Pòrt dera Bonaigua, non ?

- Ebé òc. Mès ara, dempús d'auer-m'ac pensat longament sò arribat a trobar-ne un aute que pensi que t'agradarà.

- E, quin ei aqueth?

- Era ararribèra deth Toran, enquia arribar en Estanh Long. Qué te semble?

- Tanplan Loís, que m'agrade mès aguest qu'er aute. Per aguesta arribèra sonque sò arribat enquia Sant Joan. E qui se pòt pèrder eth sòn coneishut romieuatge!

- Decidit, donques!

Continuèren, en tot parlar e estudiar en mapa, sus s'a on poderien plantar era sua tenda. Non les costèc guaire pr'amor que ben lèu determinèren qu'eth punt mès avient entara acampada serie eth tocant ath barratge der arriu Toran. Segur qu'aciú tanben non serie difícil de trobar flors e plantes silvèstres tara colleccion de Loís. E de montanhes non ne mancarien tanpòc entà hèr bones fotòs, trobant-se apròp d'aqueres que formen era cadea termièra damb França. Tament caladi èren ena sua convèrsa que ne tansevolhe s'encuedauen deth gran sarabat de veus que les entornejaue.

Finaument, eth cas ère que se trobauen satisfèts d'auer solucionat un punt tant important coma era acampada.. Ath delà d'açò, se'n dèren compde que s'acabauen d'estauviar un bon paquet de quilomètres comparat damb eth Pòrt dera Bonaigua, pr'amor qu'era arribèra deth Toran li auien, coma didie Antònio, plan mès a man. E damb aguest se quedèren. E coma prèmi ar esfòrc qu'acabauen de hèr, pensèren que ben s'auien guanhat ua bièra mès, tenguent en compde era calorassa lèu insuportabla que hège ena sala. Eth climatizador, d'abòrd, ja non podie tamb tant de humadís e açò, maugrat era ajuda deth gran ventilador que sonque s'alugauè en un cas coma aqueth, de gran besonh. Quan Adèla arribèc damb es bières poderen apreciar eth plan gran cansament dera gojata.

- Prauba Adèla, non sabi coma pòt resistir aguest trèn que pòrte - diguec Antònio.

- Ei vertat, aurè de demanar ajuda - responec Adèla.

- Ben pensat, persutèc Loís.

A Adèla, açò li dèc in entà seguir d'un costat tar aute dera sala. Totun, non deishauè de lançar, de quan en quan, un còp de uelh ath sòn relòtge, segurament pensant en demorat moment en qué es clients començarien a desfilat.

Entretant, es dus amics ja auien reprenut eth sòn parlatòri sus eth projècte de gessuda. Decidit eth punt d'acampada, tocaue ara de saber damb quin veicul harien eth recorrut. Sautauè ara vista qu'eth "Toledo" d'Antònio non ère eth mès apropiat coma tà meter-le per camins de montanha.

Loís, que ja auie previst aguest punt, dídec:

- Preneram donques eth mèn « Suzuki », Antònio, ei eth mès adaptat entà

- camins com es que vam a trobar ena nòsta pujada pera arribèra deth Toran.
- Òc, e ath delà, aufrís mès volume de carga – assenhalèc Antònio – e tanben mès economic peth hèt de despèner gasòil, qu’ei mès barat.
 - No’n parlem mès, decision aprovada.
 - Loís s’encuedèc dera tenda, era pèça mès importanta. N’auie ua de quate places que harie de sobres era sua foncion. Tanben s’auie de pensar de cargar un bidon de resèrva de gasòil e ua bombona de gas.
 - Antònio s’auie d’aucupar des esturments de codina, mission delicada, ja que quaussevolh desbrembe serie motiu tà passar un mau moment.
 - Tan caladi èren en ahèr de planejar era gessuda que ne s’encuedèren deth desfilar des clients deishant era sala cada còp mès ueda. Ad aguesta uedada generau ajudèc eth relòtge deth locau qu’acabaue de tocar es sèt.
 - Moria! com passe eth temps – didec Loís.
 - Òsca, non me’n parles, non auem estat conscients de qu’es ores passauen. Ja va ben, açò vò díder que mos trapàuem a plaser acitau, non Loís?
 - Ben segur, Antònio, mès que me semble que non auem perdut eth temps e qu’eth nòste plan a dat un pas important.
 - As arrason e pensi que mos auem guanhath ua auta bièra.
- Heren ua petita senhau a Adèla qu’ara se presentèc sense prèssa e damb aire ben fatigat:
- Qué vòlen préner es senhors?
 - Dues bières ben fresques, que mo’les auem ben guanhades.
 - Ja è vist pro que non an parat de préner nòtes. Non voleràn escriúer ua novèlla? S’ei atau que sigue en aranés. Tant que m’agradèc era darrèra que liegí!
 - Pòs creir qu’ac sentim, Adèla - auancèc Loís – perquè non se tracte de cap de novèlla; que mès voleríem!
 - Arren, Adèla, auràs de demorar era publicacion dera naua qu’auem entenut que premanís eth madeish autor dera que tant t’a agradat, e que non pòt èster ua auta qu’era que tanben mos agradèc a nosati – didec Antònio.
 - Maugrat açò, m’auetz dat ua bona notícia. Tanben jo pensi que Francés non a acabat de susprenher-mos.
 - Ara, se mos pòrtes es bières..., pr’amor que ja auem era boca seca e, tà que non contunhes preocupada sus aquerò que hèm, - sautèc Loís – cò que premanim ei ua gessuda pera montanha pendent tres dies, eth mes que ven.
 - Desencusatz-me - persutèc Adèla,- m’aurie agradat mès qu’aguesse estat ua novèlla, qué voletz que vos diga.
 - Dilhèu òc que l’auram d’escriúer, que te’n semble Loís?
 - Òme! jamès se pòt díder “d’aguesta aigua no’n beuerè.” Mès que peth moment, ac auram de deishar tà mès tard, non?

- Ben dit, ara les pòrti es bières.

- Qui anave a pensar qu'Adèla s'interessarie pes novèlles e, ath delà, escrites en aranés!

En aqueth madeish moment entrèc, tot escopetat, un gojat ben trajat qu'en veir as dus amics se dirigic de cap ara sua taula. Ère Doard, secretari der Ajuntament deth pòble, a on ère apreciat peth sòn caractèr serviciiau. Simpatize damb es dus amics e, coma soltèr, sustot damb Antònio, naturalment.

- Bona tarde, amics.

- Òla! Doard, tà on vas tan empentassat.- didec Antònio.

- E vosati? Segur que parlatz de fotografia, o non?

- Non vas per mau camin – arresponec Loís.

- E tu, Loís, tamb es tues pèires e flors, vertat?

- Òme! Ben apròp. Sètia't e te'n haram dus sòs

- Era arribada d'Adèla damb es bières estronquèc era conversà en tot

díder:

- Bona tarde, senhor Doard, que vò prener quauquarren?

- Óc, ua bièra ben de prèssa, Adèla.

- Ben, ja sabetz que jo tanben sò aficionat ara fotografia, mès se vos è d'èster franc aguesti papèrs qu'auetz dauant me tien un shinhau intrigat. Non serà que premanitz quauque viatge tara Patagònia?

Es dus amics, suspresi pera imaginacion de Doard, non poderen arretier un esclat d'arri.

- Arren de Patagònia, tranquil Doard, que pensam quedar-mos mès apròp.

Era arribada d'Adèla damb era bièra de Doard copèc un viatge mès era conversà que se reprenech entre es amics dempús de que Doard prenese ua bona glop passada dera fresca beguda.

Siguec Loís qui didec:

- Doard, ei arribat eth moment de trèir-te de dubtes.

- Ben, que t'escoti Loís, endauant!

E, en pògues paraules le meteren ath corrent deth sòn plan de gessuda enquiar Estanh Long e de quin ère eth sòn motiu. Doard, coma tot bon aimant dera natura, diguec que coneishie aquera arribèra sonque enquia Sant Joan. Antònio li preguntèc donc:

- Tu ja deues d'auer bones fòtos, alavetz.

- Cara't, òme, un desastre de fòtos. Non ves qu'era mia camèra ja ei ben passada de mòda, auria de pensar en cambiar-la çò mès lèu possible.

- As hèt ben en dider-m'ac Doard, perquè demori que m'avisen de Lhèida entà anar a veir un darrèr modèl de camèra; jo tanben qu'è besonh de cambiar era mia; encara non sabi se prenerè era "Nikon F60" o ua "Minolta Dynax." Poderies vier damb jo e trigar era que mès te convengue. Qué me'n dides?

- Tanplan que non poderà cap èster, e ja m'agradarie, mès è de premanir era visita tar Ajuntament de personalitats politiquas un dia d'aguesti. Gràcies Antònio,
- e en tot guardar era ora s'ac pensèc un shinhau e le didec:
- Se podessa anar damb tu ja t'ac dideria; eth cas ei qu'ara madeish ja me demoren en Ajuntament, e vos è de deishar. – e sense mès acabèc era sua bièra d'ua glopada. E, quan ja anaue a cridar a Adèla, Loís s'auancèc dident:
- Para Doard! qu'ès eth nòste convidat.
- Dempús de dar es gràcies Doard se despedic des sòns amics.
- Ja èren es sèt e mieja, ère question de préner fin ara reüniun, çò que heren dempús d'arremassar es sòns papèrs. Passant per dauant deth taulelh, a on Josèp hège figura de cansat, Loís le cridèc:
- Apunta'c en mèn compde, Josèp. Adishatz
- En carrèr, e abans de separar-se, quederen en retrobar-se en casa de Loís eth pròplèu dissabte.

EN CASA DE LOÍS

Aqueth dissabte de finaus de seteme semblaue mès un dia d'agost pera fòrta calor que hège. Son d'aqueri dies que se pòden compdar damb es dits dera man. Eth termomètre non ère guaire luenh de mercar es 35º. En dies atau, era calorassa deth dia se tròbe solatjada, a mesura qu'era net auance, per aquera fresca qu'acompanhe, tot soent, a dies calorosi coma aguest.

Èren es quate dera tarde quan Antònio gessie de casa en manges de camisa blanca e pantalon de franèla. Sap qu'ei demorat en casa de Loís e per arren deth mon i volerie mancar. Se n'anaue carretèra enjós quan s'encuedèc de qu'auie passat de long era floristeria deth sòn quartièr. Serie, encara sus es efèctes dera meddiada qu'acabaue de hèr? Tot ei possible. Dera floristeria en gessec tamb un polit arram e repreneç eth camin. Tot just arribaue ena pòrta deth jardin e ja Loís lo demoraue.

- Òla! Antònio, passa qu'era mia hemna ja mos demore entà préner eth cafè.

En veir eth ram higec: - Tu tostemp tant atent, sò segur qu'eth tòn gèste agradarà fòrça a Trudis.

E prenent-le peth braç se disposèren a entrar en casa. Se tracte d'un "chalèt" de planta baisha e deth pis qu'aucepe era família Carrèra. Era meitat dera planta baisha servís de garatge, e de magasèm era auta. Tanlèu passèren era pòrta Trudis acuelhec a Antònio amablament en tot dídèr:

- Benvengut, Antònio, com vas?
- Plan ben, Trudis, accepta aguest arram en pròva dera nòsta amistança.

- Gràcies, Antònio, ès ben amable e t'ac arregraïsqi de tot còr e, ath delà, as endonviat eth mèn gust per aguestes ròses.

Trudis, dempús de preguntar pera sua família, anèc a méter er arram sus era taula deth minjador.

Eth pis ei amoblat damb gust. Es diuèrsi ornaments confirmen era fina man dera mastressa de casa. Trudis se n'auie anat tara codina e non tardèc en aparéisher damb era plata tà servir eth cafè.

- Perdonatz se vos è hèt a demorar

- Tranquilla, qu'auem tot eth temps, - arresponec Antònio.

Servit eth cafè Loís anèc a préner deth bufet ua botelha.

- Guarda Loís, un bon "cognac" pensí que mos anarà ben.

- Òsca! ,ja ac creigui que mos anarà ben damb un "Martel". E tu, Trudis, non mos vòs acompanyar?

- Ac senti, Antònio, ne cafè e mens "cognac"! Era mia tension non m'ac perdonarie.

- Te compreni, e ès ben, perque damb era salut non se pòt jogar.

- Ja ne pòs èster segur. Ben, e parlant de tu, Loís ja m'a condat qu'ès un artista en fotografia, non ei vertat?

- Non tant coma artista, senon un bon aficionat.

- Çò que non sabes Trudis, çò que vò hèr Antònio - diguec Loís.

- Plan que non, conda-m'ac.

- Donques que vò arribar a presentar eth sòn trabalh fotografic ena sala d'exposicions dera sua Banca. Qué te semble?

- Tròbi qu'ei ua bona idèa, e non dubti qu'ac artenherie.

- Gràcies, mès que tad açò encara me manquen bones fòtos degut ara pòga qualitat dera mia camèra. Pensi cambiar-la, e ja sò entrat en contacte damb ua casa de Lhèida. Demori que m'avisen entà veir eth darrèr modèl d'ua "Minolta" damb es darrèrs perfeccionaments.

Arribat ad aguest punt dera convèrsa, Loís pensèc se non serie eth bon moment de calà-i er ahèr dera gessuda

- Jo voi pensar, Antònio, qu'arribaràs a boni resultats. Ara, tot ei de trobar un bon punt de montanha entà fotografiar.

- Tanben i è pensat, non te creigues.

- E com aquerò?

- Ben senzilh, pujant pera arribèra der arriu Toran çò mès ensús possible d'a on se contemple ua bona part dera cadia termièra de França, damb soms de mès de 2.000 m.

- Tanplan que m'agrade era tua idèa, mès coma penses anà-i? Non serà damb eth tòn ben suenhat "Toledo"? - didec Loís guardant a Trudis coma demanant ajuda.

E ben segur que l'aguec, perquè era didec de còp:

- Pensi coma Loís, non serie prudent d'expausar eth tònc coche d'aquera manèra.

- Tranquils, pr'amor que ja auia pensat en logar un TT.

- Ja ei tot pensat - sautèc dident Loís, - perquè non i vam damb eth mèn?

Non te semble Trudis?

E era, ac trobèc ben rasonable. Vertat ère que'n hège un plaser de poder èster d'acòrd damb eth, çò qu'ère ben estranh ena majoria de parelhes.

Antònio, ja se pòt pensar, se deseiguec en arregraïments dauant der aufriment qu'auie vengut a solucionar eth punt mès delicat que se les presentaue entà tirar entà dauant eth sòn projècte de gessuda. E dant per solucionat aqueth ahèr, Antònio desvirèc era conuersa preguntant a Loís com anaue era sua colleccion.

- Atau, atau, un aute dia te la ensenharè; ara anaram tath garatge e ja poderam parlar deth nòste ahèr damb tota tranquillitat.

En aqueth moment, entrèc eth senhor Joan, eth pair de Trudis. Coma cada dissabte tornaue dera cafeteria. En veir a Antònio e despús de dar-li era man didec:

- Òla! Antònio, que hès per aciú?

- Bona tarde senhor Joan, ja ac ve sò vengut a passar un moment agradable e de pas Trudis mos a servit un bon cafè e un excellent "cognac."

- Ja veigui que sò arribat massa tard!

Ne tard ne d'ora, papa, ja sabes que ne cafè ne alcòl te convien, e açò non ac digui jo, senon eth tònc mètge.

- Que non sabes, papa, çò que vòlen hèr aguesti dus? Se'n vòlen anar a passar tres dies ena montanha. Qué te semble?

- Plan ben, Trudis. Ah! se jo podessa acompanhar-vos. E per quin parçan pensatz anar?

Siguec Loís que s'encuedèc d'explicar-li un shinhau per dessus, eth sòn plan de gessuda.

- Polida arribèra era deth Toran. Guairi còps i auia pujat eth dia deth sòn romieuatge, e tostemp a pè, non com ara que s'i va en coche. Rebrembi qu'un còp quan.....

- Òc, papa, eth còp dera tronada, ja mos ac a ben condat

- Ben condat o non, eth cas ei qu'eth tempèri ena montanha non dèishe d'èster ua causa seriosa, e tanben perilhosa.

- Ben segur, mès qu'aqerò non passe mès qu'un còp cada cent ans.

- No'n sigues tant de segura, Trudis, e, quan pensen anà-i?

E, entre Antònio e Loís se les apraièren entà tranquillizar ath senhor Joan. Abans de separar-se Antònio dèc es gràcies a Trudis pera sua agradable acuelhuda,

tot hèn-li a prométer eth compromís tà ua auta reünion en casa sua. E, sense mè, es dus amics se n'anèren tath garatge. Tanlèu arribats aci, Loís comentèc:

- Antònio, non m'ac acabi de creir!

- Ja ac pòs ben díder. Òsca! Ne que mos ac auésem premanint aurie gessut tan ben.

- Òc, tan ben qu'en bèth moment passè pòur de que Trudis arribèsse a pensar se non representàuem ua ben preparada comèdia.

- Mès a valut atau – didec Antònio. Çò que compde ei que tu ja as eth problèma dera família solucionat. A nosati mos tòque ara de preparar era gessuda.

Tà Loís siguec un plaser de poder explicar e, coma non, vantar es qualitats deth sòn TT. De manèra que tot i passèc: cilindrada, potècia, injeccion, turbo-compressor, consum e toti es auti. E, punt important, era plaça disponibla que resultaue sense es sètis de darrèr, de çò que quedèren plan satisfèts. Dempús, encara aueren eth temps de parlar de tot çò que se n'aurien de portar. Harien ua listra e començarien a méter de costat. Ja ère ora de despedir-se e Loís acompanhèc ath sòn amic enquiara pòrta deth jardin a on se separèren, non sense qu'Antònio rebrembèsse a Loís era promesa d'amassada en casa sua un aute dissabte.

- Prometut, prometut, tranquil, Antònio, que non se mos desbrembarà.

EN CASA D'ANTÒNIO

Atau com auien quedat, arribèc eth dia en qué es dues families se reünirien en casa d'Antònio.

Era senhora Carme, era sua mair, ja ac auie tot premanint Arren d'estranh, ja que forme part de çò que se'n ditz dera vielha escòla, ei a díder, serviciau e tostemp dispausada a hèr era vida agradabla a totes es persones qu'entren en contacte damb era. Tanpòc li manquèc , e s'a de díder, eth còp de man dera sua hilha Emma, abans d'anar-se'n tàs sues aucupacions pròpies d'estudianta. Antònio, eth, se mantí apartat perque sap qu'era sua mair hè fòrça ben es causes. Eth senhor Tomàs, eth sòn pair, conscient dera sua obligacion, s'a quedat aué en casa, en lòc d'anar, coma de costum, tara cafeteria tà jogar era partida de dominò damb es sòns amics. Pèir , eth petit dera família Vidal, non i serà perque se n'a anat d'excursion damb era sua classa peth polit parçan deth Portilhon.

Loís e Trudis arribèren puntuaument tara cita. Antònio, dempús de salutar a Loís e d'abraçar a Trudis, les hec a passar tath salon a on les demorauen es sòns pairs.

- Bona tarde, com va, com se tròben? - didèc Loís.

- Ja podetz veir, per ara non mos podem queishar, e vosati? Saute ara vista, non i a coma èster joeni!

- Ah! Senhor Joan, es ans que passen e compden tà toti - arresponec Trudis en tot dar-li ua abraçada.

- Òc ditz-m'ac a jo que ja vau de cap as setanta, e ja comencen a pesar. Mès tu, Trudis, tostemp tant eleganta.

E açò sautaue ben ara vista, pr'amor qu'eth vestit de lin blanc li anaue de manèra impecabla. Era senhora Carmen dempús des salutacions de benvenguda didec:

- Non sabetz eth gòi que me hè de receber-vos, setiatz-vos que vos vau a servir eth cafè.

Tot just es tres s'auien seigut e s'engresquèren en ua animada convèrsa. Era senhora Carmen se presentèc non sonque damb eth cafè, senon tanben damb un gustós pastís qu'era madeisha auie hèt.

- È pensat qu'açò vos agradaie.

- S'ei tan bon coma era pinta que hè, pòt èster ben segura que mos agradarà, gràcies senhora Carmen.

Trudis ajudèc a servir eth cafè ath temps qu'era repartie eth pastís.

- Senhora Carmen, eth sòn pastís ei deliciós. M'aurie de dar era recèpta se non li hè arren.

- Ben segur, Trudis, i pòs compdar..

Eth senhor Tomàs se guanhèc ua bona repulsa, en demanar ua segona racion de pastís, dera part dera sua senhora, que li hec a rebrembrar que massa sucre ère damnatjós tara sua salut.

E de Loís, çò que se pòt díder ei que se lequèc es dits.

Es tres òmes se relancèren ena sua convèrsa en tot qu'es dues hemnes se n'anèren a contunhar, era sua, ena codina. Antònio, non mancarie mès, treigec era sua botelha deth sòn preferit "cognac" un bon "Napoléon". Tanben eth senhor Tomàs i participèc, encara que non siguec mès que damb ua mieja racion consentida per Antònio. Ar amagat de Trudis que, damb tota era rason, non n'aurie consentit ne tansevolhe era meitat. Era convèrsa anaue a bon trèn quan, coma aqueth que non vò, Loís inicièc er ahèr dera gessuda. E tot se passèc ben. Era senhora Carmen, que ja n'auie auut coneishement per Trudis, non i veigec cap d'inconvenient. Eth senhor Tomàs, coma se podie demorar, e tà quauquarren servis era experiéncia! non deishèc de hèr es naturaus recomanacions.

- Auetz trigat, sò segur, un bon punt tara vòsta gessuda. Ara, degut a qu'era tardor ei dejà auançada, auetz d'auer sòrt damb eth temps, pr'amor qu'es cambis se sòlen presentar de còp e vos asseguri que hèn a passar terribles moments, ac sabi per experiéncia.

- Non te preocupes, papa, que d'açò ja ne preneram ben suenh nosati dus, non Loís?

- Ebé òc, e ath delà auem eth temps sufisent de premani'c tot com cau.
E non se dèc mès importància ad aqueth ahèr.

Com que Trudis s'estonèc de non veir a Emma, preguntèt:

- E a on auetz a Emma?

- A on vòs que sigue, damb eth grop de dances premanint un hestivau que se harà en Balneari,- contestèt Antònio. Per cèrt - contunhèc - sabetz qu'eth Balneari pren cada dia mès importància?

- Non m'estone, - diguec Loís, - quan un pense ena grana inversion de capitaus que s'i a hèt, e que tu ne deues saber quauquarren coma banquèr.

- Er aute dia me comentèt eth sòn gerent, per cèrt ua persona fòrça agradiua, qu'en aguest moment er òtel se trobaue complèt. Tanben me diguec que pense organizar bèth espectacle musicau.

- Tròbi que ei ua bona idèa, perque era vertat qu'eth lòc ei meravilhós-diguec Loís.

Òc, e en sòn restaurant se i minge tanplan ben. Òsca!-s'exclamèt Antònio

- Ja que parlam de bon minjar, e s'i anèssem a sopar eth dissabte que ven. Qué me'n didetz?

- Diable! Sabes que m'ac as trèt dera punta dera lengua?- contestèt Loís.

- Me n'alègri; de manèra que i anaram es tres, e tanben podetz portar a Emma, se vos semble.

- Perfècte, Antònio, - assentic Trudis - encara que no se cau hèr illusions de que vengue, perque pòrte ua tempsada qu'entre er estudi, era dança e es sòns amics, non pare guaire en casa. De totes manèras l'ac diderè.

- Açò se compren; era joenessa d'ara ei atau, que li haram!.- justificuèt Trudis.

- Ara que i pensi, tanben me comentèt eth gerent qu'en òtel s'alòtge ua parelha fòrça distinguida de Barcelona que ja pòrte tres setmanes d'estada .Ei rare eth dia que non gessen damb eth sòn Mercedes, tant pera Val coma tà França.

- Ja la veiram s'i vam dissabte, diguec Trudis.

- Ben, ei parierà. Jo m'encuedarè de reservar ua taula ena terrassa

- D'acòrd Antònio.

- Passarè, donques, a recuelher-vos entath torn des ueit, va plan?

- Ben, enquia dissabte alavetz.

Ja anuen a èster es sèt e Loís e Trudis se despediren non sense arregraïr ara familia Vidal eth bon moment qu'auien passat amassa.

EN BALNEARI

Era temperatura s'auie refrescat fòrça en aguest diuendres de finau de seteme. Eth motiu siguec perque auie hèt ua bona tronada tan particulara dera tardor. Encara s'entenie, ena luenhença, eth sord resson de quauque tron perdut ena atmosfèra que, pòg a pòc, anaue quedant neta de neres bromes, aqueres que, pendent lèu mieja ora, auien armat un bon sarabat damb eth sòn bronit. Pr'amor d'açò, ath pè de cada arbe s'apilerèren es uelhes qu'era fòrça dera grana quantitat d'aigua, queiguda damb violéncia, auie hèt a quèir abans d'ora. Ara se podie respirar un aire pur, maugrat era característica flaira a terra mòja. Eth contraste damb eth passat, en aqueri darrèrs dies de calor, ère ben evident. Enquias flors semblauen despedir encara mèns perhum, degut probablament ar intens lauatge causat pera ploja. Tanben es aigües clares dera Garona cambièren de color, eth color dera tèrra panada enes sòns bòrds, e d'aquera arrossegada pera grana quantitat d'arriuòts que li regalen es sues aigües. Ben qu'açò non se tractaue mèns que d'un moment accidentau, pr'amor que ben lèu es aigües tornarien a èster clarentes e s'i poderie veir, un aute còp, a saltar es trueites que semble qu'ac hèn en senhau d'arregraïment ar arriu que les alòtge.

Damb tot açò, Loís e Antònio, ben segur que se demanauen s'a londeman, dissabte, ua naua tronada non verie a jogar-les ua mala passada. Alavetz s'aurien de contentar d'auer de sopar laguens, en lòc de podé'c hèr ena plasenta terrassa dera piscina deth Balneari. Çò que les privarie deth gòi de poder contemplar era agradiua vista sus era piscina e tot eth sòn ambient degudament enluminat. Ben que se i aurien de conformar, encara qu'en sòn hons non perdien era esperança de poder gaudir d'ua agradiua serada en Balneari.

Eth dissabte campèc damb un cèu ben blu, çò que prometie un dia fòrça soleienc, garantida d'ua bona temperatura, ben de besonh enes nets en parçan de montanha com aguest en qué, ja se sap, ja sòlen èster pro fresques.

Ara ora convenguda, Antònio ja ère ath volant deth sòn "TOLEDO", ludent ad aqueres ores jos era lum des faròles. Veir eth sòn coche d'ua auta manèra que ben ludent, non se pòt ne pensar. Coma era serada s'auie presentat fòrça agradabla, Antònio encara s'auie podut méter pantalon blanc e camisa de manja cuerta. Anaue de camin tara casa de Loís a on arribèc entàs ueit en punt, çò que se ditz èster puntuau. Un aute que tanben non volec pecar de mancar ara ora, siguec Loís que ja le demoraue ath pas dera pòrta deth sòn jardin a on acodic Trudis ben deprèssa. Eri tanben anauen vestits coma cau, sustot Trudis. Tanplan que Trudis auie bon gust entà vestir-se!

Un còp acomodats en coche, Trudis tot d'un còp exclamèc:

- Ja veigui, Antònio, que non as arribat a convéncer ara tua germana

- Òc, e coma ja sabes, ja m'ac pensaua. M'a encargat de dider-vos qu'ac sent e que t'arregrais per auer pensat en era, mès que s'auie comprometet damb era sua còlha. E non se parlèc mès d'Emma, era s'ac auie perdut.

Eth coche ja auie recorrut eth tram rècte de carretèra entà virar dempús a dreita e préner era longa avenguda qu'amiaue dirèctament tath Balneari, tota era ben enlumenada e entornejada d'arbes de uelha duradissa. Chalèts de naua bastenda damb era sua zòna ajardinada li dauen un aire modernista e agradable ara vista. Un còp passat eth nau pònt sus era Garona, venguec eth recorrut peth recinte deth Balneari, qu'ua longa alea portaua en sòn finau, a un gran parcatge cubèrt capable d'alotjar un bon nombre de veïculs. En gèsser deth coche es tres, instintivament, chepicats per çò que podie passar damb eth temps, lheuèren eth cap susvelhant eth cèu. Era totau absència de bromes, qu'aurien podut espatracar era sua serada, les deishèc completament tranquillizats. Era lua plea semblaue lúder mès que jamès. En quate passi es tres arribèren ath pè dera terrassa a on ja se trobauen pro de taules aucupades. Non aueren de demorar guaire e profiteren eth temps en contemplar, ath sòn dauant, era grana bastissa der otèl de quate plantes a on cridaue era atencion era passarèlla cubèrta. Açò permetie as banhistes d'anar der otèl a on s'alotjauen enquiara bastissa termau sense gèsser en exterior. Era sua contemplacion siguec talhada pera arribada deth crambèr que, dempús de dar-les ua corau benvenguda, les acompanhèc ena taula reservada.e, ath madeish temps, les presentèc era carta. Cadun hec era sua triga, damb çò qu'eth crambèr se retirèc. Demorant d'èster servits, les permetec d'observar damb atencion çò que se passaue ath sòn torn. Damb era net totaument barrada, un excellent enlumenat hège a regèsser encara mès tot eth conjunt vertadèrament agradiu qu' auien dauant sòn.

- Guarda qu'era vista qu'auem d'acitau ei meravelhosa!- didec Trudis, dempús d'auer passat un moment toti tres sense daurir era boca e captivats per aqueth ambient.

- Non vedetz era tranquilla aigua dera piscina a on se reflectis era lua qu'a jo me hè er efècte d'ua tarjeta postau - continuèc de dider Trudis.

- As ben arrason - contestèc Antònio que, calat ena sua convèrsa damb Loís, non s'auie encuedat deth detalh dera piscina observat per Trudis, que seguic dident:

- Sabetz çò que pensatz? Que se i auesse quauquarrés banhant-se non contemplarietz aguesta polida vista dera piscina , e se compren que non i age arrés, pr'amor qu'ad aguestes ores dera net era temperatura dera aigua aurà refrescat fòrça.

- Me hès a rebrembar, Trudis, ua auta causa que me diguec eth gerent: Que ben lèu i aurà era piscina d'aigua cauda.

- Supòsi que non serà en aguesta perquè se i auie gent banhant-se adiu era mia lua! - sentencièc Trudis.

- Non, Trudis, eth gerent me dèc a entèner que serie ua de naua, pr'amor qu'aguesta ja resulte massa petita,-aclariç Antònio.

Acabat er ahèr dera piscina, passèren a observar as aucupants des taules vesies, acompanhats pera doça musica ambientau qu' en aqueth moment atacaue era tostemp nostalgica "Valsa der Emperador." Es crambèrs ja auien començat a mestrar eth sopar: "consomè - enciam ath roquefòrt – plata de hormatges - tortilha damb champinhons - confit de lit - gelats - cafè e beguda: un Raimat 97. Ara fin deth sopar toti sigueren d'acòrd en dar-li eth qualificatiu d'excel·lent, çò que confirmèc eth renòm que li auie arribat a Antònio quan auancèc aquerò d'"aci se i minge plan ben". Eth crambèr arribèc damb eth cafè e, un còp servit, les presentèc era botelha de "cognac" dident:

- Convide era casa dera part deth senhor Martínez, eth gerent.

Ja anauen a manifestar era sua suspresa, quan eth gerent en persona se presentèc entà saludar-les de forma amabla e en tot demanar:

- *Espero que lo sopar aurà sigut del seu grat*, - entà contunhar dident:

Recebetz eth mèn arregraïment per auer vengut a passar era serada aci,

- Òsca! senhor Martínez, non pensaua que sabie parlar er aranés. Quina suspresa!

- Tot just comenci ara damb era ajuda d'un des mèns emplegats qu'ei aranés.

- Donques ac hè fòrça ben - higeç Loís.

E Trudis, qu'enquia ara s'auie conformat damb observar, non deishèc passar era escadença entà dar era sua opinion.

- Senhor Martínez, le felicitè per auer hèt er esfòrç de besonh entà arribar a parlar era nòsta lengua.

- Gràcies, senhora, non hèr cap de mèrit, ei question de volentat.

- Ja, mè li digui açò perquè fòrça persones forastères e que pòrten un ramat d'ans ena Val continuen sense poder díder era mèns petita frasa en aranés e açò, non ac compreni.

- Auetz tota era rason, jo sò dera madeisha opinion, pensi que.... *viure*...non víuer, non? en un país sense coneisher-ne era lengua ei ua manca de respècte tàs sòns abitants.

- Plan ben, senhor Martínez - exclamèc Antònio.

- E tant qu'ac hè ben, se mereish aumens un bon aprovat - higeç Trudis.

- Me semble qu'ètz fòrça indulgents, gràcies de totes manères.

A ua senhau deth crambèr, eth senhor Martínez auec de retirar-se dempús de desirar-les ua bona serada.

Passada era suspresa ocasionada peth parlar aranés deth senhor Martínez, se meteren de plen a observar çò que passaue ath sòn torn, pr'amor que damb era

arribada deth crambèr damb eth prumèr plat auien deishat de hè'c. Siguec Trudis, que coma sòl díder eth sòn òme, Loís, entad açò "a eth uelh american" era prumèra en trèir bones observacions sus es aucupants des taules vesies, atau coma d'aquera parelha entrada en edat que, maugrat era pòga distància, non i auec manèra de saber en quina lengua se parlauen. Mès, Trudis, tient compde dera sua pòga gesticulacion e deth baish ton emplegat, non auec cap de dubte en pensar que probablament ère francesa. Coma aquera joena parelha que gesticule sense parar, segur qu'ei italiana, e açò maugrat era distància. E atau seguic aplicant era sua perspicàcia en relacion as personatges mès apròp dera sua taula. Loís e Antònio, dauant dera fina observacion de Trudis, seguiren damb gran plaser es sues descubèrtes. Entretant, era lua ja acabaue eth sòn recorrut pera piscina, çò que Trudis non perdie de vista. Ena part dera terrassa dedicada as dançaires, quauques parelhas se les apraiauen entà seguir eth compàs, tan ben que mau, d'aqueth beròi e vielh tango "¿Dónde estás corazón?."

Coma a cap des tres les interessaue era dança, entrèren en ua sèrie de comentaris sus es installacions deth Balneari a on se trobauen.

- Auetz pensat ena grana inversion que tot açò represente? - comencèc a díder Loís.

- Plan que òc, e ath delà i a ressons de qu'ei projectat er agraniment des actuaus installacions, bona senhau de qu'eth negòci va ben – completèc Antònio.

Totun, en cap de Trudis deuien de borir d'outes idèes pr'amor que profitant d'ua pòsa ena convèrsa exclamèc:

- Vòs díder Antònio que veiram ad aquera distinguida parelha que mos as dit?

- Non ac pensi pas, ja ei massa tard, o dilhèu que sopen en minjador der òtel, o tanben que pòden èster de viatge.

Eth cas ère que, sense saber perqué, a Trudis le rondauen idèes rares sus aquera parelha que ne tansevolhe encara non coneishie. En tot cas, tiec ben compde de non parlar-ne.

Sincèrament, era serada resultaue fòrça agradiua. Tornèren a demanar dus auti cafès, qu'eth crambèr les servic acompanhats deth corresponent "cognac." A mesura que s'arribaue ara miejanet, era temperatura anaue refrescant sensiblement, ben normau en zòna de montanha. Açò, non cuelhec desprevenguda a Trudis que ja s'auie metut era sua giqueta blanca, com eth sòn polit vestit.

Maugrat eth tapatge des ritmes musicaus, barrejats de vielhi e modèrns, se poderen encara enténer es campanades que toquèren es dotze. Era lua ja non se reflectie enes blues aigües dera piscina. Ues pògues parelhas, totes eres d'auançada edat, ja anauen abandonant era terrassa.

- Dejà miejanet. Òsca! Coma passe eth temps! – didec Antònio.

- E qu'ac digues - repliquèc Loís – era vertat ei que non ven d'ua ora mès o mens e, deman dimenge, mos poderam lheuar mès tard, çò qu'es francesi en d'iden "*faire la grasse matinée*". Tantlèu acabada de d'ider aguesta darrèra frasa qu'un crit esglasiós repercutic en tot er ambient e hèn a virar toti es caps en direccion d'a on auie gessut eth susprenent crit. E, oh! suspresa, aqueth espantoriat crit auie gessut dera gòrja de Trudis, que, de pè, senhalaue un punt dera piscina, e que damb cara d'espant sajaue d'articular quauques paraules tot just perceptibles, coma....:

- A... Aquiu...e...ena...pis...ci...na....

- Loís, tot alarmat acodic en un saut ath costat de Trudis que non deishau e de fixar eth punt invisible.

- Mès qué te passe Trudis? Que non te tròbes ben?

- Per mès qu'ac sajaue non i auie forma de tranquillizar-la, tant ère eth sòn estat de nerviosisme. Ja se pòt pensar eth tarrabastèri que s'armèc damb tot açò. Totun, es atencions de Loís comencèren a hèr eth sòn efècte perque Trudis, hèn un gran esfòrç, arribèc a d'ider:

- Aquiu...ena piscina..è vist...entre dues...aigües...eth còs d'ua persona.

- Tranquilla, Trudis, açò ja se veirà dempús, ara sè-te e te vas a préner un calmant.

- En aqueth moment apareishec pressadament eth gerent deth Balneari senhor Martínez.

- Qué a passat senhor Riera.? Que non se tròbe ben era sua senhora?

- Non ben ben, ei que s'a espantat pr'amor que ditz auer vist quauquarren, dilhèu un còs de persona.

- *Que diu!* Açò non ei possible, enviarè ar encargat dera piscina ara madeish. Ah! Tanben diderè ath crambèr que pòrte ua infusion calmanta tara senhora.

- Era gent dera terrassa, qu'evidentament s'auien assabentat deth motiu qu'auie provocat grana alarma ena senhora vestida de blanc, non perdien cap de detalh de çò que passaue ath sòn torn coma tanpòc des moviments deth Gerent en tot dar ordes ath sòn encargat. Aguest non metec guaire temps en presentar-se en banhador acompanhat peth sòn ajudant, que sense mès se capihonèren enes, enquia ara, tranquilles aigües dera piscina. Era musica s'auie interromput,. çò que hec qu'eth silènci siguesse encara mès impressionant, tant, que s'aurie podut entèner eth vòl d'ua mosca.

- Autaments, a Trudis non i auie manèra de mantier-la setiada. Volec seguir eth cors des operacions dera piscina; ère ben naturau; era que tant auie disfrutat observant eth pas dera lua pes sues aigües!

- Es còssi des dus òmes tustarrant contra era aigua retronc per tota era terrassa.

- Era atencion de toti es assistents pugèc a limits extrems

Trudis non paraue de repetir en sòn interior – “Diu volgue que non sigue vertat -Diu volgue que non sigue vertat.” Loís, pensant en mau moment qu’era sua hemna estarie passant, la prenie peth braç entà tranquillizar-la. Antònio, tanpòc paraue de dider-li paraules de solatjament.

Totes es uelhades èren concentrades sus tota era estienuda dera piscina a on era aigua, enquia ara ben quieta, se moiguie formant petites ondades qu’acabauen tamponejant contra es sòns lateraus. Seguic un moment de grana espectacion quan es caps des dus òmes gesseran ara surfaça. Eth senhor gerent, que seguie era operacion damb un ben aparent nerviosisme, acodic de prèssa entà receber-ne eth resultat. Era expression dera sua cara mostraue, de forma clara, era contundència deth fòrt còp rebut. E, sense pèrder eth temps, se dirigic tath punt de megafonia entà, damb veu preocupada, adreçar eth següent comunicat:

“Señoras y señores. Tristes circunstancias me obligan a darles parte del desgraciado accidente descubierto en nuestra piscina. De inmediato se va a dar conocimiento a las correspondientes autoridades. Yo les rogaría que regresasen a sus domicilios si les parece bien. Gracias.”

Aguest madeish comunicat se tornèc a repetir en francés e en italian.

Ben que i aguec quauques persones qu’abandonèren era reüniun, mès qu’era majoria determinèren de quedar-s’i enquia saber era identitat dera persona negada ena piscina e, ben segur, s’era autoritat competenta permeterie era sua presència d’ara entà dauant.

Eth gerent demanèc a Loís de demorar era arribada deth Jutge, en cas qu’aguest volesse préner declaracion ara sua senhora. Atau que passèren toti tres a demorar en sòn burèu, a on ja eth Jutge auie anonciat era sua arribada. Tanben s’auie dat part d’aqueth trist ahèr ara Policia locau. Eth hèt d’auer de passar tocant ara piscina les dèc ocasion a toti tres de lançà-i ua uelhada qu’encara venguec a aumentar era sua curiositat, sustot a Trudis que de bona gana s’i aurie apropat encara mès entà veir melhor. Entretant, eth gerent hec a servir ua copeta entà Loís e Antònio e ua auta infusion tà Trudis. Pro qu’Antònio metec a pròva eth sòn esperit d’investigacion quan volec “tirar dera lengua” ath senhor Martínez entà saber s’auie quauque dubte sus eth que dejà se coneishie coma “eth crimen dera piscina.” Eth resultat siguec negatiu; çò que non se sabec s’ère perque eth senhor Martínez non sabie qui ère era persona negada o ben se guardèc d’auançar eveniments.

Eth bronit de motors pujant pera alèa anoncièren era arribada de dus coches. En prumèr venguie era Policia que se guardèc ben de tocar era sirèna ad aqueres ores dera net. En aute venguie eth Jutge de 1^a Instància acompanhat det sòn secretari. Quan arribèren ena zòna de parcatge, eth Sr Martínez ja les demoraue entà acompanhar-les enquiath sòn burèu a on, coma s’a vist, ja se i trobaue Trudis, era descurbidora deth cadavre ena piscina, acompanhada de Loís

e deth sòn amic Antònio. Dempús d'ua rapida presentacion, eth gerent les metec ath corrent dera trista descubèrta. Eth jutge Robledo e eth sòn secretari Pujol, premanints tà dar era orde tà procedir ath reglamentari lheuament deth cadavre. Pujol, camèra en man, assistie imperturbable e en silènci. Er inspector de Policia, Castaño, e eth sòn ajudant agent González, se tenguien un shinhau enlà, lèu lèu indiferents dauant d'un cas qu'entada eri ja resultaue rutinari.

Eth jutge, abans de manar as dus encargats qu'eth gerent auie metut as sues ordes, lancèc ua uelhada de cap ara terrassa a on quedaue pro gent. Eth gerent auec pòur de que l'obliguèsse a desaucupar-la, mès eth jutge se contentèc damb guardar-le, tot arquejant es celhes, coma volent díder que ja anaue ben. Eth jutge Robledo, que ja auie traspasat era barrera dera cinquantea, ère un òme de grana experiència en sòn trabalh investigador, per çò que damb un cas coma aquest que se li presentau, segur que s'i trobau coma peish ena aigua. Era sua divisa ère de "qui va piano, va lontano." Per aquerò qu'abans de préner ua decision s'ac pensaue ben. Guairi còps açò li auie sauvat de meter-se per camins faussats.

D'auti que non perdien detalh èren es tres plaçats ena pòrta deth burèu deth gerent a pòga distància dera piscina. Trudis non s'acabaue de creir d'auer estat, precisament era, era iniciadora involontària d'aquest trist ahèr. Sense era afectuosa proteccion de Loís, segur qu'ac passarie ben pitjor.

Entre un impressionant silènci e, dempús d'auer rebut era orde dera part deth jutge, eth gerent didec:

- Feliu, ja podetz començar.

Aguest, acompanyat deth sòn ajudant, equipats des corresponents aparelhs de bucejar se lancèren ena aigua. Toti es uelhs se clauèren en punt a on se formauen es mès fòrtes ondades e a on non tardèc en aparéisher es caps des dus òmes seguidi deth còs rigid d'ua infortunada senhora. Un generau crit de consternacion retronic de còp en miei d'aqueth profund silènci. Non les siguec facil as dus òmes de poder arribar a méter eth cadavre dera hemna sus eth bòrd dera piscina. Arren d'estranh tractant-se d'ua persona mesurant au mens 1,80 m. Era sua edat non guaire luenh dera quarantea.

Eth jutge demanèc que portèssen ua manta. Moment que profitèc eth sòn secretari entà préner quauques fòtos. Tanben er agent González s'esdeguèc entà préner es sues. Era prumèra pregunta deth jutge siguec tath gerent demanant-li se coneishie ara defunta. Non auec cap de dificultat entà reconéisher que se tractau dera senhora Rupèr e que ja portau allotjada en sòn òtel, acompanyada deth sòn òme, pròp de dues setmanes.

- Y ¿como se llama su marido?

Creo que se llama, Mario, se lo confirmaré más tarde, señor juez.

Er inspector, qu'enquia ara s'auie limitat a observar, de còp bramèc:

- Su marido, eh! – e dirigint-se ath sòn Ajudant González higeç:

- ¿Qué hacemos aquí? ¡Repámanos! Corramos a hacerle una visita de cortesía.

E, sense pèrder un segon, e dempús de demanar en recepcion eth numerò dera cramba deth client Rupèrt, preneren er ascensor que les portarie enquiara tresau planta, dauant deth numerò 313, a on tustèren de forma discrèta pr'amor de non causar alarma enes crambes vesies. Sense resultat en prumèr còp, agueren de repetir, tot preparant per mesura de prudència, es sues armes. Tanpòc dèc resultat, e tornant a emboishar, er inspector didec:

- Sabes lo que te digo, González, lo que me temía: que el pájaro ha volado. De manera que te bajas y te traes la llave, y no te confundas! Es la del 313, y de paso tráete al gerente para que esté presente.

Er inspector, un còp mès, dauant dera tardança deth sòn agent, podec comprovar coma eth sòn “González” non ère ne de ben luenh, eth mès rapid. Totun, açò li dèc ocasion de veir era cara de suspresa des banhistes que passauen embolicats enes sòns burnosi. Quauqua pòrta s'entenec a entredaurir e tornar a barrar de còp. Tot aguest teatre ne tansevolhe arteneç a meter-le nerviós. Non mancaue mès, eth qu'en auie passat de mès verdes! Era arribada der agent González, seguit deth gerent, metec fin ara molèsta situacion der inspector. Daurida era pòrta, aguest còp sense préner precaucions, siguec eth senhor Martínez que preguntèc:

- ¿No le parece inspector que este asunto empieza a oler mal?

- Y que lo diga, señor Martínez. El caso es que nuestro hombre nos la ha jugado

- No pensará usted que.....

- Sí, hombre sí, y espero que no tardaremos en saberlo.

Parlarie seriosament er inspector, o ben metie en practica era sua astuciosa manèra de qué se valie entà despistar?

Ena cramba, a prumèra vista tot semblaue en orde. Totun, un laugèr rictus de decepcion puntegèc, un cuert moment, ena sua expression. Qui sap se pensaue trobar eth còs deth delicte penjat aqui u o tamb un tir en cap.

- Esto marcha bien - shevitegèc en tot conservar era calma característica deth sòn “savoir faire” a pròva de bomba e, dirigint-se ath gerent li sautèc:

- Creo, señor Martínez que no hace falta que mande a ver si el coche del Sr. Rupèrt sigue en su aparcamiento. A propósito, que tipo de coche es?

- Un Mercedes matrícula de Barcelona, su número podrá facilitarlo el encargado del aparcamiento.

- Acabada aquera simple inspeccion oculara, e barrada era pòrta, er inspector se metec era clau ena pòcha.

De tornada tara piscina er inspector se pressèc en dar part ath jutge dera visita ara cramba deth senhor Rupèrt. Eth cadavre ja s'auie trasladat tara infermeria deth balneari.

- ¡Huy! ¡Huy! ¡Huy! amigo Robledo, no le parece que la cosa se presenta bastante fea? – didec er inspector prenent-le peth bras.

- De verdad que la cosa pinta mal – assentic eth jutge.

- Y cuando se practicará la autopsia?

- Ya he pasado orden al Forense para que la realice lo más rápido posible.

- Bien, aquí se debería encontrar algún indicio sobre el motivo que ha provocado la muerte de la señora. Aunque a decir verdad, tal como se presentan las cosas, no va a ser fácil..

- Por supuesto, aunque el hecho de haberse largado el señor Rupèrt, no le parece que con ésto podría estar constituyéndose en presunto culpable?

- Despacio Sr. Robledo -. Ya sabe lo que dice el dicho. Sí, hombre! eso de “despacio y buena letra”.

- Bueno, no está mal, pero suena mejor “piano piano se va lontano” – sentencièc er inspector.

Dempús d’aguest cambi d’opinions, eth jutge anoncièc ar Inspector que podie dispausar des fòtos qu’auie prenut eth sòn secretari Pujòl.

Es quate acabauen de tocar en aqueth dimenge maitin.

FINAU DE SERADA

Es tres amics, dempús de qu’eth jutge auie sosmetut a Trudis ath corresponent interrogatòri, poderen abandonar eth balneari un còp que s’aueren despedit de toti, en especiau deth Sr. Martínez, a qui arregraïren es atencions recebudes dera sua part.

En camin de cap tath parcatge, Antònio pensèc qu’auie arribat eth moment de meter-les ath corrent e, coma tostep, dera sua pròpia investigacion. Curiós de neishment, non auie podut resistir era temptacion de saber çò qu’auie dat era visita ara cramba deth senhor Rupèrt, de moment qu’auie vist gèsser disparats as dus policies en aquera direccion. E, coma non! De qui se podie valer senon der amic González. En resumit, ben pòca causa ne poguec trèir.

Era pregunta de Trudis demanant se s’auie informat ath senhor Rupèrt de çò qu’auie arribat ara sua hemna, dauric eth camin a Antònio entà dèder:

- Non passes pena, Trudis, perque ad aguestes ores ja se deu trobar ben luenh, o sigue, coma ditz González, que “tomó las de Villadiego.”

E, coma no podie èster de ua auta manèra, Trudis non s’ac podie creir.

Alavetz, - demanèc Loís – qui serie eth causant dera mòrt dera sua hemna?

- E senon, perquè a desapareishut? – repliquèc Antònio que contunhec dident:

- Açò ac saberam lèu, quan se coneisherà eth resultat dera autòpsia.

Interessant, non?

- Plan que òc, tant, que d'ara endeuant ja non auram besonh de guardar "**S'a escrit un crimen** ." ena tèle.

- Caratz-vos, bèn, qu'ètz uns inconcients – sentencièc Trudis.

Ja peth camin de tornada tà casa, un còp mès, siguec Trudis que non se podie trèir deth cap es hèts qu'acabauen de víuer tant intensament aquera serada passada en Balneari. Per çò qu'acabèc dident:

- Prauba senhora, ei ben trist de morir d'aguesta manèra.

- Loís un còp mès sagèc de portar un shinhau de solatge en anim dera sua hemna:

- Coma dides ei ben malurós, mès qu'atau ei era vida e non s'í pòt hèr arren. Semble qu'acò portèc efècte en Trudis, que non tornèc a parlar-ne.

Antònio en tot voler colaborar en aquera intencion, conectèc era ràdio damb tan mala fortuna qu'ac hec just en moment en qué Catalonha Ràdio didie: *.....fins ara és tot el que podem dir sobre aqueth trist esdeveniment ocorregut en la famosa Estació Balneària de Lés a la Vall d'Aran. Seguirem informant puntualment. Aquí Catalunya Ràdio.*

- Òsca! Coma corren es notícies, ne tansevolhe mos an deishat arribar en casa – comentèc Antònio.

- Me semble que non mos mancaràn visites dera premsa, ràdio e television.

Era arribada en casa metec fin ad aquera serada en Balneari que serie, sense cap de dobte, ben dificila de desbrembar.

EN BALNEARI

En aqueth maitin de deluns, eth cèu blu deth passat dimenge anau perdent eth sòn polit color entà tornar-se en ua grisalha anonciadora d'un probable cambi de temps

Acò non siguec cap d'empediment entà que dus coches prenessen, un aute còp, era alèa que portauè tath balneari. Èren es dètz en punt, era ora de reüinion fixada entre eth jutge e era policia damb eth forense doctor Vidal qu'auie gessut a receber-les e que, sense mès tardar se dirigiren ara infermeria a on encara se trobaue eth cadavre dera senhora ath quau s'acabaue de practicar era autòpsia.

- Bien, doctor Vidal, cómo ha ido la cosa?

- Por el momento les puedo decir, en espera del resultado de los análisis que he mandado hacer, no haber encontrado ninguna señal traumática en todo su cuerpo. Ahora, como ya he dicho, hay que esperar el resultado de los análisis que confirmarán o no si la sospecha que tengo está bien fundada.

- ¿Podemos conocer qué clase de sospecha?

- Comprendran Vds que sólo puedo hacerlo a título reservado, por lo que les pido guarden la más completa reserva.

- Tranquilo amigo Vidal, ya sabe que puede contar con nosotros.

- Perfecto. Al proceder a la toma de muestras del estómago e intestinos, he constatado la existencia de una avanzada descomposición. Ésto podría ser debido a la ingestión de algún producto tóxico, pero ya he dicho, esperemos y no anticipemos.

Eth jutge s'apropèc ath cadavre e tornèc a preguntar:

Dígame, doctor, cómo es que tiene enrojecida la cara? Significa ésto algo en particular?

No, no significa nada de muy particular, tan sólo y para aclarar su pregunta le puedo asegurar que éso es debido a que todo cuerpo sometido a baja temperatura, en este caso el agua fría de la piscina, adquiere ese tono rosado bien característico. Otra cosa que puedo decirles es que no he observado la existencia de agua en los pulmones, que demostraría que la muerte estaría producida por ahogamiento.

- Entonces, - demanèc er inspector – esto demostraría que la señora Rupèrt ingerió el tóxico antes de entrar en el agua, no?

- Es bien posible, pero todo esto está por comprobar, señor Castaño.

- Gracias Doctor y cuando espera tener el resultado de los análisis?

A lo más tardar dentro de dos días. Tan pronto lo tenga redactaré el correspondiente informe que les trasladaré por FAX.

- Hasta pronto doctor Vidal.

REGISTRE DERA CRAMBA 313

Dempús dera entrevista damb eth forense, es quate òmes se dirigiren tath burèu deth gerent ath quau demanèren d'acompanhar-les entà que presencièsse eth registre judiciu dera cramba 313. Dilhèu que i trobarien bèth detalh que, per mès petit que siguesse, poderie resultar interessant. De manèra que toti quate se lancèren a practicar çò que se'n ditz un pientat totau. Eth gerent observaue aquera scèna damb cèrta curiositat, e tanben de temor, pensant en com de damnatjós poderie èster tara reconeishuda fama deth sòn establiment.

Ja portauen ua bona estona sense trobar arren quan, de còp, sorgic ua exclamacion de trionf que susprenec a toti, e mès ar inspector quan veiguec qu'auie estat eth sòn González.

- Aquí, señor Castaño, he encontrado una agenda.

- Dónde, González?

- En el bolsillo del albornoz de la señora

Er inspector prenece agenda, tot doçament e tient compde de non borrar probables traces digitaus, en tot meter-la en ua envolòpa anaue dident:

- En....el...bol.si.lloo...del alborn...noz... Bueno, ya veremos.

González se le guardaue tot embadoquit, sabedor que peth cap der inspector passauen era mar de theories e s'aurie ben guardat d'interrompe eth sòn trabalh en aqueth moment. Ère question, donques, de pacientar.

Sigamos buscando, - didec er inspector, qu'en tot apropar-se a González li toquè era esquia e li didec:

- Buen trabajo, amigo. Espero que su hallazgo nos será de gran utilidad.

E per mès que seguiren cercant, tot siguec inutil. Ja anauen a abandonar era recerca quan s'entenec era veu der inspector:

-..... Interesante interesante..

- ¿Qué pasa señor Castaño?

En aqueth moment er inspector registraue eth contengut dera paperèra deth banh. Ena sua man enguantada mantenguie un petit flacon qu'observaue damb grana atencion. Coma non auie contestat ara pregunta, tan aucupat ère ena observacion d'aquera trobalha, qu'eth jutge tornèc a díder:

- Interesante, ¿no? -

- Bueno, esto ya lo veremos, - contestèc sense deishar d'observar eth flacon. Auie arribat eth moment d'estudiar era situacion d'aqueth ahèr que se les presentaue ben pòc positiu. Un element segur enes sues mans, un cadavre. E eth flacon? Açò se veirà mès tard.

Coma era mission deth gerent se daue per acabada, eth jutge li didec que ja podie disposar deth sòn temps, tot arregraïnt-le era sua ajuda:

- Sr. Martínez, la llave de esta habitación quedará en nuestro poder mientras siga la investigacion. Creo que no hace falta decirle que debe guardar silèncio sobre lo que ha podido ver y oír durante este registro.

- Puede estar seguro, señor juez, - prometec eth gerent en tot abandonar era cramba.

- Bueno, amigo Castaño, ¿qué nos puede decir referente al frasco encontrado?

- Un frasco conteniendo una sola pastilla. Su etiqueta ha sido en gran parte desprendida quedando un resto de fin de palabra:.....*lento*. De todas formas será el Laboratorio de Análisis quien aclarará si se trata o no de un tóxico.

- Bueno, supongamos que la palabra completa fuese: *vio...lento* – diguec eth jutge damb aire de satisfaccion.

- Hombre! No cabe duda de que habríamos dado un paso más para cargar la culpa al señor Rupèrt. No sé... ¿no sería ésto quizá demasiado fácil? – sentencièc er inspector, ath temps que fixaue eth potet qu'acabèc metent en ua bossa de plastic.

- Por qué? – insistic eth jutge.

- Porque no veo como nuestro hombre pudiera ser tan incauto, bueno, a decir verdad, cosas más raras hemos visto, ¿no, González?

- Si se refiere al caso de la mujer acuchillada recuerdo que a su marido no se le ocurrió otra cosa que esconder el cuchillo en su refrigerador - repliquèc aqueth satisfèt dera sua intervencion.

- Caramba! Así no vamos a ninguna parte, - didec eth jutge.

- Ha dicho bien, amigo, porque no hay que olvidar que en esta clase de trabajo hay que desconfiar de los caminos fáciles, no sólo no suelen conducir a ningún sitio, sino más bien a un seguro fracaso.

- Sí, sí, estoy conforme con lo que dice.

- Siempre recordaré, - contunhèc er inspector que damb aguestes explicacions sautaue ara vista eth gran plaser que i prenie – a mi profesor de criminología que, en sus explicaciones, solia utilizar sentencias de grandes escritores para que las entendiéramos mejor. Tocante, a un asunto como el que ahora nos ocupa, echaba mano a un verso del poeta Boileau del siglo XVII, que decía:

La raison pour marcher n'a souvent qu'une voie

Pour peu qu'on s'en écarte on se noie

- ¿Hace falta que lo traduzca?

- No creo, - diguec eth jutge que non volie èster menos en question der idiòma, - a pesar de que mis conocimientos de francés sean bastantes limitados, he podido captar su massage y debo decirle que estoy de acuerdo con él.

- No sabe cuanto me alegro, señor Robledo.

Passada ua estona es dus caps e pr'amor deth constant contacte a qué èren sosmetuts, decidiren d'abandonar tot tractament entre eri, decision que non podie hèr mès que facilitar era sua dejà bona colaboracion.

Reprement eth hiu dera interessanta convèrsa er inspector didec:

- Bueno, amigo Robledo, tienes alguna idea sobre este asunto?

- Dempús de cogitar un moment diguec:

- Pues sí, quisiera saber como fue a parar a la papelera ese dichoso frasquito que constituiría, si el análisis confirmase lo que los dos suponemos, una buena prueba de cargo contra el fugado Rupèrt.

- Buena pregunta y a la que voy a emparejar otra: si la señora estaba bañándose en la piscina, su albornoz debería tenerlo a mano para cubrirse al salir del agua. ¿No?

- Sin duda alguna, sabemos que a la caída de la tarde, la temperatura baja bastante por estos parajes.

- Entonces, ¿cómo es que ha aparecido en su habitación y no junto a la piscina?

Seguic un long silènci que dèc pè a González entà méter eth sòn "gran de sable" dident que dilhèu era senhora se l'auie deishat ena sua cramba. Decididament, era sua intervencion non agradèc ar inspector, que non consideraue pro normau que dera cramba ara piscina s'i anèsse sense eth burnós.

E entà non èster mens, eth secretari Pujol tanben lancèc era sua opinion dident que dillhèu era senhora auie dus burnosi.

- Bien, señor Pujol, -sautèc er inspector, - entonces, díganos dónde se encuentra el de la piscina, porque hasta ahora no ha aparecido por ninguna parte.

Pro que Pujol s'esforcèc en trobar era responsa, totun, finaument, jutgèc prudent de deishà'c córrer.

Un nau silènci que metie plan en evidéncia era manca d'idèes en aqueth moment.

Era veu der inspector susprenec a toti quan, còp sec, bramèc:

- Vaya! se me había olvidado – e treiguent era envolòpa damb era agenda trobada ena cramba dera senhora diguec:

- Vamos a ver si esto nos ayuda en algo. Pero no nos hagamos ilusiones debido a que estas anotaciones suelen resultar verdaderos jeroglíficos. E metent-se a uelhejar es prumères planes, dempús d'auer-se metut es guants, anèc comentant:

- Aquí hay una serie de números que parecen ser referentes a entradas y salidas de dinero. Un número de teléfono con indicativo de Barcelona que bien pudiera ser de algun familiar, aunque ésto lo sabremos pronto.. Dos nombres: Silvia y Alfred. Un número de matrícula con la letra de provincia ilegible. Eso es todo. No creo que las huellas dactilares que puedan darnos puedan no ser otras que las de la señora Rupèrt.

Ben, non ère gran causa çò qu'auien trobat ena agenda dera senhora, encara qu' arren se podie menspredar, pr'amor que bèth còp, eth mès insignificant detalh pòt amiar a desnishar dades importantas. Ère question, donques, de començar es recèrques.

En demora deth resultat des analisis, eth jutge ja auie metut a punt era orde de "cerca e captura" deth presumpte culpable, Rupèrt.

Era policia s'encuedarie de préner contacte damb es sòns collègues de França e Holanda.

Tanben se pensèc en saber se, per pur azard, i podie auer quauqua persona deth balneari damb fòtos on i apareishesse eth senhor Rupèrt. D'açò se n'encuedèc er agent González. -Dificil, auie dit er inspector, mès non impossible.

RESULTAT DES ANALISIS

Dempús deth pesat trabalh d'aqueth maitin a on s'auien fixat es mesures a préner tan lèu arribessen es resultats des analisis, en aquera tarde tot ère premanit entà entrar en accion: telefon, FAX, ordenadors.

Per un costat, eth jutge auie ordenat a Pujol que per cap de motiu s'aluenhèsse deth sòn lòc.

Per un aute, ena oficina dera inspeccion de policia flotejaue ua bona carga de nerviosisme.

Ère coma s'en aqueth moment tot eth personau se trobèsse, se se pòt emplegar un simil esportiu, "ena gresilha de gessuda". Er inspector non paraue de mastolhar era sua fària que mès qu'un puro ja semblaue un chupachup. Setiat en sòn fautulh, es braci crotzats ena sua voluminosa vrentesca, non treiguie era vista deth FAX qu'auie dauant.

González, non paraue de tamborejar damb eth sòn bòli sus era sua taula, costum dejà en eth e que, mès d'un còp, li auie valut sevères sabondades der inspector.

Quan eth FAX se metec en marcha, açò les hec a hèr un saut e, es uelhs èren clauats enes linhas qu'anauen apareishent. Er inspector anaue liegent damb veu emocionada:

Resultado análisis – Caso señora Rupèrt –

Muerte producida por ingestion producto tóxico – Seguirá informe– Saludos Doctor Vidal.

ER INSPECTOR SE'N VA DE VISITA

En demora dera arribada de notícies coma conseqüència dera orde lançada pera Justícia de "cerca e captura" deth presumpte assassin, er inspector, ben segur, que non perdie eth temps. Auie prenut ua decision: anar a hèr, sense mès tardar, ua visita as aucupants des crambes vesies ara dera parelha Rupèrt, o sigue as crambes 312 e 314. Comencèc per telefonar ath gerent deth balneari entà que li preparèsse eth camin e, atau, esvitar eth mau efècte, que tota visita per suspresa, cause tostemp.

Ben pòc tardèc eth gerent en dar-li responsa. Es dues crambes en question èren aucupades per dues senhores de mieja edat que cada sason viegen a seguir eth sòn tractament. A prumèra vista, coma ath gerent li semblèc trobar en eres, ath delà de suspresa ua cèrta reticència, se veigüec obligat de tranquillisar-les dident qu'eth senhor Castaño ère ua persona comprensiva e agradiua. Finaument, sigueren d'acòrd en recèber ara policia.

Tanpòc tardèc eth coche dera policia en presentar-se en balneari a on sigueren recebut peth gerent qu'acabèc de meter-les ath corrent sus es senhores qu'anauen a visitar. Arribats ena tresau planta tustèren ena cramba 314 aucupada pera senhora Rosario, vesia de Vilac e originària dera Val d'Àneu. Hètes es presentacions eth gerent se retirèc. Ath començament era senhora Rosario, òc que se trobaue un shinhau turbelhada, mès qu'açò non durèc guaire quan veigüec damb quina amabilitat se la tractaue. Arren d'estonant, sabent qu'er inspector en circumstàncies coma aguesta i auie era "man trencada." Eth sòn sistèma ère de non entrar de patac, senon de hèr preguntes sense importància, pr'amor d'adocir era situacion qu'ua visita dera

polícia tostemp acostume a produir. Açò artenhut, vengueren es preguntes mès serioses.

- Señora Rosario, supongo que estará Vd. enterada de lo ocurrido en la piscina el pasado sábado, ¿no?

Abans de contestar se la veigüec qu'auie de hèr un esfòrç entà trobar es paraules.

- Si señor, y que nos causó pena a "tots" Semblave una buena persona.

Un còp mès, er inspector hec aunor ara sua maestria en interrogatòris, venguent en ajuda dera persona interrogada.

- Señora, si le viene mejor expresarse en catalan puede hacerlo.

- *Ay! Si señor inspector, mercès.*

Semblaue coma se de còp l'aguessen trèt un pes de dessus. Tanben açò vengüec ben a Pujol que prenien nòtes.

- Bueno, sigamos. Acaba Vd. de decir que la señora Rupèrt parecia una buena persona. ¿Diría igual de su marido?

- *No, perquè al señor ben poc se l'a vist, potser dues vegades sortint de la seva habitació; es veu que estava sempre de viatge.*

- *¿Podría describir como es?*

- *M'a semblat més bé bastant alt. Cabells negres rissats, encara que d'això no n'estic prou segura.*

Er inspector guardèc a González, comprovant damb un significatiu gèste d'aqueth, que tot anau ben.

- Dígame señora Rosario, ¿ no ha reparado en alguna cosa o detalle que le haya llamado la atención?

- *I tan que sí. Recuerdo que aquest dissabte matí, potser serien les dotze, vaig sentir veus a la seva habitació.*

- ¿Cómo?, explique por favor.

- *Bo!, primer vaig pensar que era la ràdio, perquè èra l'hora del "culebrón." Mes tard vaig comprendre que mès aviat era una fòrta discussió.*

- ¿Entre el señor y la señora?

- *Això vaig pensar i no en vaig fer cas. Va ser després que em vaig donar compte que hi havia més veus d'altres persones.*

- ¿Y no vió quien salió de la habitación cuando terminó la discusión?

- *Prou que volia sortir, i no ho vaig fer per culpa del dichós "culebrón" que arribava al punt més interessant, aquest en què el marit sorprend la seva dona amb....*

- No siga, - talhèc de còp er inspector – porque el nuestro va a ser el más interesante.

- *Mare de Déu senyor!*

Pero dígame con toda confianza, ¿no le picó la curiosidad al ver quien salió de la habitación?

- *Ves! No rés, perquè van sortir corrent cap a l'escala.*

¿Cómo era el hombre, porque salieron dos, no?

- *Si, un home i una dona. L'home de talla mitjana, amb pòc pel al cap, i portava bigoti.*

- ¿Y la mujer?

- *Esperi. Ai! si, i em va sorprendre la seva semblança amb la senyora difunta.*

¿Reconocería a esos dos?

- *Em sembla que si.*

Una última pregunta, señora Rosario. ¿Tiene Vd una cámara fotográfica?

- *No senyor, se'n va quedar a casa i ho sento.*

-Gracias señora Rosario. Un último ruego, no abandone el Balneario sin antes avisarnos. Mire, le dejo mi tarjeta con el teléfono.

Tot just acabar aquera prumèra visita, González, que s'auie hèt un tip de préner nòtes, e segurament pensant en çò que serie era segona visita ara senhora dera 314 demanèc se damb tot çò que les auie condat era senhora Rosario non n'í aurie pro entà anullar era deth 312.

Era responsa der inspector non se hec a demorar e, prenent-le peth braç, li rebrembèc amablament:

- Amigo González, ¿no sabe Vd. que es mejor dos que una? No lo olvide nunca, si no quiere caer en errores de los cuales se tenga que arrepentir, y que ya non tienen remedio.

- Ah! Y como ya veo por dónde vienen los tiros, para esta visita utilizará su magnetófono, sin perjuicio, claro está, de no dejar de tomar las notas que estime interesantes. No olvidemos que la señora, según nos ha prevenido el gerente, es francesa y lo prudente es no contar con respuestas en perfecto castellano. Esta vez llamaremos directamente a su puerta para no molestar de nuevo al gerente. Apuesto a que ya nos estará esperando

Atau siguec, porque tocar era soneta e daurir-se era pòrta, tot siguec un.

Bona senhau, - pensèc er inspector-.

- *Bonjour messieurs, entrez s'il vous plaît.*

- *Bonjour madame* – didec er inspector pensant qu'atau serie bon en sòn prumèr contacte.

- *Ah! Vous parlez français?*

E, coma tot bon espanhòu que se prècie, jamès se ditz que non se parle francés, ben o mau, tant ei.

- *Un pé*, madame -. E contunhèc dident:

- *Monsieur* Martínez nos ha dicho que Vd entiende bien nuestra lengua, ¿verdad?

- *Eh bien! Oui, a condition que vous parliez lentement – e repetit – len...te...ment.*

- *Mais, veuillez vous asseoir, s'il vous plaît.*

- *Merci, madame. Déjeme que me presente. Yo soy el inspector Castaño y él el agente González.*

- *Très bien, soyez les bienvenus.*

- *Veamos, Vd es Marie Nicolau de Tarbes, ¿no? No le molestará que mi ayudante utilice el magnetófono, ¿verdad?*

- *Oh! non, pas du tout.*

En aqueth precís moment er inspector pensèc: “menos mal, sino vaya problema que hubiese sido para González!”

- *Perfecto madame, - e dempús d’auer comprovat que González ère a punt, comencèren es preguntas-*

- *Bien, madame, supongo que debe saber lo que ocurrió el pasado sábado – samedi – tot satisfèt d’èster d’ ajuda damb eth sòn francés d’anar per casa.*

- *Oh! oui, monsieur l’inspecteur, un bien triste événement, vraiment.*

En esa mañana de aquel sábado, - a punt estèc de quèir en ua repetida ajuda damb eth sòn “francés.” – ¿no notó u oyó algo de especial aquí al lado? – *côté* – senhalant era cramba deth costat-

- *De bien spécial non, bien sûr que j’ai entendu discuter, mais vous savez c’est assez courant dans les ménages de se chamailler, par conséquent je n’y ai pas fait la moindre attention. De toute façon, cela ne m’a pas empêché de continuer a écouter “Radio Bleu”, ma musique préférée, les chansons de notre temps.*

- *Bien, madame – diguec tot pensant en qué pòc servie çò declarat enquiad aqui, e açò maugrat era sua bona disposicion de parlar. Ère question, donques, de possàr-la un shinhau mès.*

¿Es todo lo que puede decirnos, Madame? Seguro que habrá visto más de una vez a esa pareja, no?

- *Ah! Ça oui, et je vous assure que ça faisait un beau couple.*

- *¿Éso es todo? Piense por favor – s’il vous plaît.*

Dilhèu que siguec pera forma de suplicar en francés que deuec provocar era repentina concentracion en madame qu’acabèc exclamant:

- *Que je suis bête! Vous me l’avez fait rappeler, mais je ne sais pas si cela peut vous être bien utile.*

- *Si, cuente, cuente.*

- *Eh! Bien, voilà. Ce matin-là, vers une heure, je suis sortie promener le long du couloir, car j’avais mal a la tête. C’est alors que j’ai vu entrer la dame dans sa chambre.*

- *¿Puede decir cómo iba vestida?*

Dempús d'ua bona pausa, contunhèc:

- *Elle portait une robe blanche, très élégante. Vous savez.*

- *¿Qué más, madame?*

- *Attendez, - e prenent-se eth cap entre es mans, higeç:*

- *Oui, elle en est aussitôt ressortie en maillot de bain, non, pardon, c'était un deux pièces, que j'ai pu voir étant donné que son peignoir était ouvert.*

- *¿Recuerda Vd. su color?*

- *¿Pardon?*

- *El color del....pe..ñoar.*

- *Oui, bleu clair.*

- *Bien, madame. Y por la tarde – après-midi – no vió nada de particular?*

Un còp mès se quedèc pensant un moment:

- *Bien sûr, j'ai entendu s'ouvrir la porte d'à côté et, un moment après, se refermer.*

- *¿A qué hora?*

- *A cinq heures, oui c'est ça, c'est l'heure où je sors pour aller promener dans le jardin. C'est alors que j'ai vu la dame prenant l'ascenseur.*

- *¿Y qué vestido llevaba?*

- *Une robe blanche à pois bleus. Ce qui m'a étonnée c'est qu'elle ne m'a pas attendue pour que je prenne l'ascenseur avec elle, même pas me dire bonjour comme d'habitude.*

- *Perfecto, madame. Si recuerda algo más no deje de comunicármelo.*

Voici..mi.... tarjeta.

- *D'accord, monsieur l'inspecteur.*

- *Merci, madame.*

Tanlèu passèren era pòrta, non tardèc er inspector en comentar:

- *Para que vea González, Vd que quería saltarse esta entrevista. Tome nota y piense que donde menos se piensa.....*

Mès González, ne tansevolhe gosèc a acabar er arrepervèri començat per inspector.

Çò que non pensèren, cap des dus, serie en çò que s'anauen a trobar ara sua arribada ena planta baisha.

UA ESTONANTA TROBADA

Tanlèu coma se dauric era pòrta der ascensor es dus policies se trobèren cara a cara damb un grop de periodistes que, blòcs de nòtes premanints, comencèren a lançar es sues tostemp empodoades preguntes.

Er inspector, cèrtament susprenut, optèc per deishar calmar eth godilh de

preguntes que ploiguien de toti es costats. Òme de grana experiéncia, pòc li costèc entà des.hèir-se de toti eri damb quate paraules ben dites:

- Bien muchachos,... y señorita - quan s'encuedèc dera sua preséncia en aqueth grop. Es preguntes gessien de toti es costats.

- Calma, calma, comprendereis que si tuviese que contestar a todas vuestras preguntas tendría que empezar por reservar habitación en este balneario. De manera que me vais a permitir que resuma de esta manera: Todo va por buen camino y espero que dentro de poco podré ampliar más detalles sobre este asunto. Gracias.

Siguec precisament era periodista qui podec plaçar era sua pregunta damb un mercat accent estrangèr:

- Perdon, señor inspector – para “*La Dépêche*” – puede decir si tiene noticias del paradero del marido asesino?

- Presunto, señorita, presunto, no adelante acontecimientos. En cuanto a su pregunta comprenderá que no pueda satisfacerla por tratarse de “materia reservada”

Atau s'acabèc aquera estonanta ròda de premsa ben imprevista.

Tanben González se veigues assetjat pes periodistes. Se'n gessec pro ben hènt a servir, ara manèra des politics, era magica formula de: “*no comment*”

Era manca de precisions sus er ahèr dera piscina non siguec cap d'empediment entà qu'era premsa en generau gosar-se publicar ben estranhes suposicions. Com aquera qu'arribèc a insinuar se tot aqueth ahèr non s'auie armat entre eth senhor Rupèrt e era sua cunhada Sílvia.

Non podent trèir-ne arren des que portauen aqueth ahèr, es mieis de comunicacion se virèren de cap as comèrci deth pòble, sabedors de qu'era senhora Rupèrt auie entrat en contacte damb un pialèr de persones peth motiu dera crompa de rebrembes deth parçan. D'aguesta manèra, es comerçants e, sustot es comerçantes, arribèren a conéisher era sua forma d'èster. En çò que toti sigueren d'acòrd siguec en vantar era sua grana simpatia. Ena libreria, autaplan dèc a conéisher eth sòn interès pera lengua aranesa en crompar quauqui libres publicats en aranés. Tanben se sabec qu'auie comentat era manca de comunicacion rapida dera Val d'Aran tamb eth rèste deth país.

En resumit, çò que se podie confirmar ère era profunda simpatia qu'aquera malerosa senhora auie estienut en aqueth sector deth pòble de Les, ath temps que pujaue, de dia en dia, era sua indignacion contra er òme considerat coma culpable d'aqueth orrorós assassinat.

ERA POLICIA ENTRE EN ACCION

Ena Inspeccion de Policia, er inspector pensaue qu'auie arribat eth moment de saber ce qué volie díder eth numerò de telefon trobat ena agenda dera senhora Rupèrt. Era sua intuicion en pensar que podie correspóner a un possible membre dera sua familha resultèc confirmada. Se tractaue, en efècte, dera cosia dera defunta senhora Rupèrt. Ère question, donques, de tirar deth hiu d'aqueth numerò. Sílvia, damb er anonci deth terrible "accident" arribat ara sua cosia Olga en Les, dèc mòstra d'èster fòrça afectada.

Segurament, deuec pensar er inspector que ja arribarie eth moment de escorrunflar, mès tard, sus aqueth sentiment de manèra mès prohonda.

Per ara, eth resultat dera conversacion damb era cosia Sílvia podie considerar-se positiu. Au mens eth jutge ja sabia qui se harie cargue deth cadavre, pensant probablement s'era recèrca deth senhor Rupèrt resultèsse negativa e, peth moment, era vertat ère que non se n'auie cap de rastre.

Era parelha Còsta, ei a díder, Sílvia e Alfrèd, demorèren citats a comparéisher a londeman maitin en cementèri de Les, a on se trobarie eth cadavre d'Òlga dempús de practicada era autòpsia peth mètge forense.

En aquerò que hège ath numerò incomplèt dera placa de matricula, es gestions que se heren apròp dera Comissaria de Mossos d'Esquadra, resultèc èster d'un camion de gran tonatge. Tanben se daue eth nòm deth sòn propietari. Damb aguestes entresenhes, totun, er inspector demanèc ath Servici de Doanes s'aguest camion hège viatges tà França via Val d'Aran. Non tardèc era parelha de motoristes encargat d'aqueth servici, en presentar-se ar inspector confirmant qu'aqueth camion hège viatges tà França a on cargaue productes agricòles destinats ara fabricacion de piensos tath bestiar. Qué deuie d'auer en sòn cap er inspector quan demanèc que se sosmetesse ad aqueth camion a ua prudenta e permanenta susvelhança. Entretant, eth resultat des recèrques metudes en circulacion comencèren a portar quauque frut. Un FAX dera policia francesa confirmaue er embarcatge deth senhor Rupèrt en un vòl dirècte "Tolosa-Amsterdam." Tanben, dera olandesa, dera madeisha manèra eth sòn pas per aqueth aeropòrt a on se perdie era sua trilha. Çò que non arribèc a trobar era policia francesa siguec eth Mercedes deth senhor Rupèrt en parcatge der aeropòrt de Tolosa-Blagnac.

Açò hec mès qu'en cap der inspector se shamar-se ua naua ipotèsi. Ja se veirà s'aurà estat endonviada. Totun, eth qu'ac aurie podut explicar ère eth fugitiu senhor Rupèrt.

ETH SENHOR RUPÈRT DA SENHAUS DE VIDA?

Ena oficina dera Inspeccion de Policia reinaue un profund silènci ad aqueres prumères ores d'ua encara plan calorosa tarde. Ère ben dificil de deishar de hèr a petar un shinhou de meddiada. Er inspector, ajaçat en sòn fautulh e damb es uelhs barrats, non deishauè, totun, de mastulhar era sua inseparabla "Fària." Ère possible qu'en sòn cap anèsse romiant sus er ahèr deth crimen deth balneari que li auie tocat de desnisha. Açò non l'empedie, de quan en quan e per cuerts moments, de quèir en tan plasentes somnolències.

Autaplan, er agent González se trobaue concentrat en hèr era trauèssa dera setmana que se presentaue ben dificila tractant-se des prumèri partits dera sason fotbolistica. E per mès que non paraue de consultar revistes esportiuas, jamès auie trèt cap de bon resultat. Tant entregat se trobaue en aqueth moment en sòn prètzhèt que ne tansevolhe s'encuedèc de qu'eth telefon sonaue. Calej era potenta veu der inspector entà trèir-le deth mon des trauèsses:

- ¡González! ¿Qué coño está haciendo?

- Voy, voy... – e atau siguec coma li toquèc ada eth de recèber era mès susprenenta notícia que se podie escotar en aqueth moment. Coma mès tard didec, "que li auie deishat gelat". Era trucada venguie deth senhor Martínez, eth gerent deth balneari que, tamb veu emocionada, demanaue de parlar damb er inspector, pr'amor qu'auie notícias deth senhor Rupèrt.

- Sí, ha oído Vd. bien, del senhor Rupèrt, - aguec de repetir eth gerent. – Páseme a su jefe, rápido.

- Er inspector, qu'observaue era cara que metie González, sautèc ath sòn costat e preneç er aparelh.

- ¡Hola! señor Martínez, ¿qué pasa que me ha dejado a González hecho unos zorros?

Pues que se ha recibido un FAX del señor Rupèrt dirigido a su difunta señora.

- ¿Qué demonios dice, por favor?

- Anuncia su próxima llegada vía Barcelona pasado mañana a las 12 h., y que se prepare reunión de la Sociedad ese mismo día en Les a última hora de la tarde.

-¿ De dónde procede ese FAX?

- De la ciudad de Amsterdam

Er inspector, que non acabaue de païr tan susprenenta notícia, dèc es gràcies ath senhor Martínez tot demanant-le que li envièsse eth FAX çò mès lèu possible.

Es dus òmes se guardèren un moment enquia qu'er inspector acabèc per díder:

- Recáspita! Este hombre no ha acabado de sorprendernos. O es un ingenuo, o bien es que tiene bien preparado el asunto. Esperemos, que pronto lo sabremos.

- ¿Y qué va usted a hacer?

- Hombre, no creerá que le voy a mandar flores a su llegada al Prat, ¿no? Vamos a dejarle a que llegue sin que sospeche que, a sus talones, tiene un par de sabuesos. Mire, ahora mismo vamos a cursar la orden.

Ben pòc tardèc er inspector en méter ath corrent ath sòn companh Robledo, d'aquera susprenenta notícia. Quedèren en que li portarie eth Fax tan lèu coma l'auesse en sòn poder e, coma non, atau comentar-l'ac personaument. Ja veirian quines mesures se veirian obligats a préner.

TORNADA TÀ CASA DE LOÍS

Aquera tarde, en casa de Loís i auie un cèrt estornejadís. Trudis ère fòrça aucupada ena codina. Hège gòi de veder-la damb aqueth demantau que non acostume a meter-se sonque en ocasions ben especiaus. E aguesta ère ua d'aqueres ocasions entà recéber a Antònio e era sua familia. En ambient ja se flairaue çò que tostemp anóncie que quauquarren de bon se premanís e que se veirà mès tard.

D'alavetz ençà deth malerós accident dera piscina deth balneari, Loís e Antònio se pòt díder que non deishèren d'èster lèu en contacte permanent, cambiant notícies pescades ath vòl en quaussevolh miei de comunicacion. Çò que non ère grana causa, mès que s'auien d'acontentar. Es que non èren dispausats a contentar-se èren es auti membres des dues familhes que non deishauen d'insistir entà que se les expliquèsse, personaument, çò qu'auie passat en aquera serada deth balneari. Peth costat d'Antònio ère sustot Emma, era sua germana, que li auie possat tà que se metesse d'acòrd damb Loís. Se ve que non n'auie pro damb çò que li auie condat eth sòn germà. Non paraue de proclamar, a qui volie escotar-la, que jamès se perdonarie d'auer perdut era grana escadença d'èster presenta en un hèt coma eth deth crimen deth balneari.

Entèner a condà'c en boca de Trudis, ère convençuda de que li servirie coma ua sòrta de consolacion. Tanben, es sòns pairs se meteren deth sòn costat. Eth senhor Tomás, tostemp galant, non se mossegauè era lengua dident que non i auie coma ua hemna entà condar scenes dramatiques, e qu' aquera hemna ère Trudis. Açò, ara senhora Carmen, non deishauè de hèr-li fòrça gràcia.

Ei atau, qu'era familia d'Antònio, ath sòn complèt, se presentèc ara ora fixada, es quate dera tarde, en domicili de Loís. Damb es oportunes abraçades, Antònio aufric un polit ram de roses a Trudis. A Germèna e a Pèir ua caisha de "marrons glacés".

Hège gòi de contemplar er aspècte que presentaue era grana taula deth

minjador. Es dus pairs-sénhers, un ath costat der aute, ja s’auien lançat, coma de costum, a parlar de tempsi passats. E, senon, de qué servirien es rebrembes qu’auien anat archivant ena sua memòries!

Dera codina, Trudis, ajudada per Emma, ne gesseran portant dus beròis pastissi o, coma ne didie era senhora Carmen, coquilhons. Loís ja auie premanit es begudes a on non i mancaue era botelha de “cognac” reservada tad aqueres ocasions. Ja auien dat bon compde des dus pastissi quan era senhora Carme servic eth café. Açò dèc pè ara mainadèra entà demanar a Trudis que comencèsse a condar er ahèr deth balneari. Coma es preguntes ploiguien a rajòu, Trudis, auec de demanar calma entà començar dident:

- Dera taula qu’eth senhor gerent mos auie reservat ère eth melhor punt d’observacion de tota era terrassa. Dauant, e a un nivèu mès baish, auíem era piscina. Ara dreita, e encarat tà meddia, eth gran blòc residenciau. Ara esquerra ua grana varietat de partèrres dominats pera grana alèa centrau damb es sues ben traçades corsères a on un gran nombre de bancs aufrien boni cornèrs de descans. Ara nòsta esquia era enòrma bastissa termau. E, a tot açò, un ben estudiat enlumenat emberie encara mès tot aqueth conjunt.”

Arribats en aguest punt, es mainatges, qu’auien seguit toti embadoquits, esclatèren, de patac, en un gran aplaudiment e damb crits de:

- “Chapeau” Trudis! – Emma, a qui aguestes causes li agradauen, non per arren era sua cramba ère plia de novèlles de tot tipe, demanèc a Trudis:

- Perqué non escriues un libre basat en aguest ahèr, damb un titol coma “El horroroso crimen del balneario” o, melhor en aranés: “Er assassin dera piscina?” Toti trobèren era pregunta d’Emma ben endonviada, e non manquèren laudances entà possar-la a escriuer. Qui sap se non aurien descurbit ua futura escrivana.!

-Mèrci, mèrci, ètz fòrça amables, mès deishatz-me acabar de condar-vos era part encara mès interessanta dera nòsta serada.- Tornat eth silenci, Trudis contunhèc dident:

- “Era piscina ad aquera ora, ja ben entrada era net, se trapaue desèrta. Se compren, pr’amor qu’era aigua auie anat refrescant a mesura qu’era net auançaue. Era lua e es estèles s’i reflectien cada còp qu’ua leugèra brisa deishau de bohar, sustot qu’era lua, que se trobaue en sòn plen, semblaue coma se volèsse dar-se un banh en aqueres tranquilles aigües.”

Trudis hec ua pòsa que, ath delà d’orfenar es idèes ena sua memòria, li daue ocasion de mesurar er efècte que produsie en sòn auditòri. Aguest còp arrés se moiguet e podec contunhar:

- “Ben, siguet, donques, en un d’aqueri cuerts moments en qué era aigua demoraue completament tranquilla quan, de patac, me semblèc veir entre dues aigües eth còs d’ua persona. Prumèr pensè qu’auia vist mau, mès ben lèu vedí qu’ère

ben çò qu'auie pensat: un còs uman. Podetz imaginar era fòrta impression qu'açò me hec, tanta que non poguí impedir aqueth crit mèn que tant esglasiós resultèt a toti es der entorn."

Aguest còp es aplaudiments se repetiren encara mès fòrts. Trudis, en rebrembar eth trist moment qu'auie viscut, ère visiblement emocionada e a punt de plorar.

Eth sòn auditòri, conscient deth mau moment que Trudis passaua, non insistic mès en seguir de hèr preguntes. Loís procurèt hèr un parentèsi demanant un aute caffè e se veiguet tot dispausat a servir ua auta copeta de "cognac" çò que, se pòt ben pensar que non deishèt d'alegrar as dus pairs-sénhers, encara que non les toquèsse mès qu'un cu de copa. Era senhora Carmen felicitèt a Trudis pes sòn pastissi reconeishent que les auie hèt tan ben com era, e, prenent-la peth braç se n' anèren a hèr un torn pera codina.

E, coma non podie èster d'ua auta manèra, se tornèt a parlar deth crimen dera piscina. Se comentèt çò qu'en aqueth moment se publicaua sus aqueth ahèr. En Ràdio Aran, s'auie comentat s'er assassin dera senhora non serie ad aqueres ores prenent caffè "do Brazil" en bona companhia. Era "Depêche" arribèt a insinuar s'eth senhor Rupèrt serie ben tranquil per tèrres sicilianes. E ben d'autes que non auien un aute objècte qu'eth de distrèir as sues respectives clientèles dauant dera manca d' informacion que se patie. Ath delà de tot açò, ben segur que se manifestaue eth generau desir de veir ben lèu en mans dera justícia ar assassin desapareishut.

Antònio, se veiguet obligat a deishar anar era darrèra confidècia recebuda, hènt tier compde de non descurbir eth sòn origen. Abans s'assegurèt, d'un còp de uelh, qu'era joenessa ja non ère presenta. Germèna se les n'auie portat tath salon a jogar en sòn ordenador. Siguet, coma de costum, damb tota resèrva qu'Antònio anoncièt era naua notícia deth moment: era arribada ath Balneari deth susprement "FAX" anonciant era tornada deth senhor Rupèrt. Dauant deth silènci qu'era sua notícia provocaue, Antònio aguet de repetir eth sòn messatge pensant que dilhèu auien mau entenut. Ère ben enganhat. Perque era sua notícia auie hèt er efècte d'ua "gèrra d'aigua heireda."

- Qué vos semble? - demanèt Antònio.

- Non serà pas ua badinada tua? - sautèt eth senhor Joan.

- Arren de badinada, ac podetz ben creir.

- Entà jo, non ei mès qu'ua jogada der assassin, - opinèt eth senhor Tomàs.

- Ei possible – ajustèt Loís, - e atau sajar de justificar era sua innocència..

- Qui sap çò qu'ei capable de hèr aqueth òme! – senhalèt eth senhor Joan.

- Ja anaue Antònio a seguir parlant des sues "investigacions" quan era tornada de Trudis e dera senhora Carmen li empedic de completar-les damb çò que sabia sus era preparada arribada deth senhor Rupèrt en aeropòrt deth Prat. Acabauen

de tocar es nau; encara Loís aguec eth temps d'anar a ensenhar a Antònio era sua collection de plantes e mineraus. En plea explicacion se trobaue Loís, quan arribèc Emma demanant ath sòn frair de tornar tà casa perque era s'auie comprometet d'anar tath cine damb es sues amigues. Ben que s'aguec de méter fin ad aquera agradabla amassada e, que tot hège a pensar, en que non serie era darrèra.

SARABAT EN AEROPÒRT

En aqueth dia senhalat tara arribada deth vòl 1145 procedent d'Amsterdam, en entorn deth parcatge deth Prat se podie veir un discrèt moviment de coches dera Policia mès qu'er abituau. Eth temps se presentaue embromat, e ja se daue eth cas en qué mès d'un avion s'auie vist obligat a dar mès d'un torn peth dessus des pistes abans d'iniciar er aterratge en bones condicions. Dada era ora en aqueth moment, es 11,30, se podie témer un empetjorament immediat que harie mès dificila era situacion. E a despriet de que beth còp, era dichosa broma baisha auie obligat a barrar er aeropòrt, non se pensaue, de moment, en que s'arribarie ad aquerò. Conseqüència, donques, favorabla entà qu'eth vòl demorat d'Amsterdam prenese tèrra normaument.

En gran *hall* centrau, eth moviment de passatgèrs anaue creishent per moments. Es uns, demorant era sua ora d'embarcar, es auti venguts tà recéber o tà despedir a amics o familhars. Era tor de contròtle ja anaue anonciant certans retards que venguien a méter ua clara angoisha en ambient. Cada còp qu'es nautavotz començauen a lançar un avís, era bronidera de tota aquera gent demoraue talhada coma per art de màgia.

En contròtle d'entrada de passatgèrs acabats de desembarcar, ja s'i trobaue ua parelha de policies dera Brigada Criminau. Mancauen encara 15 m. entà qu'eth vòl dera KLM entrèsse en pista. Ara parelha de policies se la veiguie cada còp mès nerviosa, pr'amor que non paraue de consultar sistematicament era ora, tant enes sues montres coma en gran relòtge que mestrejaue eth gran frontau d'aqueth *hall* centrau. Ère evident que ja començauen a trobar eth temps long. E tamb arrason, perqué eth trabalh que se les auie encargat ère de grana responsabilitat, e tanben d'un possible perill. Damb un còp de uelh peth rèste deth *hall*, se podie comprovar era preséncia d'escampilhades parelhes de policies. Es relòtges ja auien mercat era ora: 12,00, e, totun, es nautavotz seguien sense dar eth normau anongi dera entrada en pista der avion dera KLM. Es minutes anauen passant. Dominant era batsarra, s'entenie eth rom-rom des motors des aparellhs que tornejauen peth dessus des pistes demorant era orde d'aterrar en bones condicions.

Per fin, e de còp, tronèren es nautavotz entà lançar eth següent comunicat:
 “Se comunica que el avión de la KLM – Amsterdam-Barcelona, que debía

tomar tierra a las 12 h., ha dejado de estar en comunicación con nuestra torre de control. Seguiremos informando. Gracias.”

Aquest comunicar queigüec coma ua bomba entre toti es passatgèrs e, tot especiaument as qu’auien vengut a recéber quauque familiar o amic, e non digam as qu’auien de préner aqueth madeish avion en sentit Barcelona-Amsterdam. A mesura qu’anauen passant es minutes, era sua angoisha non paraue de créisher pensant en com serie un nau comunicat. Moment terrible que vengüec a confirmar çò que mèrs d’un, probablament, deuie auer pensat, era arribada d’un nau comunicat damb mèrs males notícies.

En efècte, en miei d’ua ben naturau expectacion es nautavotz comencèren a díder:

“Lamentamos tener que confirmar el accidente sufrido por el avión procedente de Amsterdam, al sobrevolar los Pirineos. Los interesados en busca de más noticias pueden llamar al teléfono de emergencia de este aeropuerto que quedará permanente a partir de este momento. Gracias.”

Ara expectacion seguic ua grana consternacion en tot eth conjunt de persones que se trobauen en *hall* centrau en aqueth moment.

Era parelha qu’auie estat vigilant ena pòrta d’entrada de passatgèrs desembarcats se reünic, dempús d’auer comunicat damb es sòns mobils ath Comissariat era notícia der accident der avion en qué viatjaue eth senhor Rupèrt, damb es sòns collègues qu’auien estat esbarricats entre eth public e abandonèren er aeropòrt. Tot daue a pensar qu’arrès des presents s’encuedèc dera preséncia des elements dera policia.

Ben diferent aurie estat se s’aguesse arribat ar arrèst deth presumpte assassin entre eth gran nombre de persones qu’acupauen eth *hall* en aqueth moment.

Eth Comissariat de Barcelona entrèc en contacte damb era Inspeccion de Les entà dar-li a conéisher eth resultat dera operacion mancada degut ar accident der avion. Ath madeish temps, demanaue de hèr es gestions de besonh entà saber-ne mèrs detalhs. D’acord damb eth jutge de Vielha s’obtenüec era ajuda der elicotèr der Espitau de Vielha entà acodir en secors der avion accidentat. Segontes es darrèrs contactes der avion damb era tor de contròtle deth Prat, er accident sigüec en trauessar era cadia pirenenca pera zòna entre era Sèrra de Tumenèja e eth Montardo d’Aran tamb es sòns 2.833 m. de nautada.

Es prumèrs notícies dera ràdio der elicotèr non tardèren en arribar; bric bones. Era recèrca deth punt de queiguda der avion sigüec de bon hèr gràcies ara grana colona de hum que pujaue a fòrça nautada der avion alhamat, a on se produsic ua fòrta explosion qu’empedie sajar un apropament. S’auie de descartar tota possibilitat de trobar suberviüents. Maugrat aquesta prumèra vision demoreren qu’eth huec sigüesse totaument escandit.

Aguec de passar ua bona ora entà qu'era ràdio der elicotèr tornèsse a entrar en contacte. Ère eth mètge que comunicaue era impossibilitat de poder identificar cap de passatgèr, pr'amor qu'era violència dera explosion auie escampilhat en tròci es còssi a mès de 100 m. Tanpòc, se pense que se poderà trobar era caisha nera der aparelh. D'aguesta manèra, jamès se poderà saber perquè era avion sinistrat se desvièc dera sua rota e passèc per soms fòrça nauti coma eth Montardo.

Entretant, ena Inspeccion de Policia de Les, era notícia der accident der avion a on anaue un personatge tan demorat, queiguec coma ua bomba. Er inspector Castaño non s'ac acabaue de creir.

- Vaya sorpresa! Sigo pensando que nuestro hombre no ha dejado de sorprendernos hasta el último momento. ¡Quién iba a pensar en tan dramático fin para nuestro asesino!

- Presunto, Jefe, presunto, - gosèc corregir González, pensant probablement en aquerò de: "dónde las dan, las toman."

- Tiene razón, amigo, presunto, a... no..ser... que..., - s'arturèc de còp er inspector, tot demorant pensatiu un moment.

González, acostumat as susprenentes gessudes deth sòn cap, se lo guardèc premanint-se tà entèner ua d'aqueres que tant li agradauen de díder ar inspector, e tanben ada eth d'entèner.

Plan que òc que siguec atau:

- Quizá, quizá, quizá, - tarareant er estriuet dera cançon de Nat King Cole.

- No me dirá usted que...que...

- No, no digo nada, sólo pienso.

- ¡Caramba! señor Castaño, debo confesarle que me tiene preocupado.

- Pues siga así, y piense que saber esperar, también es de sabios.

UA ENTREVISTA BEN MANCADA

Cada còp qu'eth coche dera Policia, o deth Jutjat, rondaue pes dependències deth Balneari, era notícia, non se sap com, tostemp arribaue ath coneishement des astuts reportèrs.

Ara, ua bona dotzea d'eri non parauen de hèr es cent passi en vestibul der òtel, premanints a assautar as dignes representants dera justícia. Era sua impaciència anaue creishent per moments damb era vista clauada en pè der escalèr e der ascensor. Eth temps anaue passant e ne jutge ne policia dauen senhaus de vida. Per mès que preguntèren ath personau der òtel, non artenheren a saber qué diable investigauen. Non podien hèr ua auta causa que pacientar.

Era longa demora s'acabèc quan un crambèr que passèc per aqui les lancèc damb un aire burlèr, que ja podien demorar pr'amor qu'es qu'eri demorauen ja hège

mieja ora que se n'auien anat. Ben segur qu'açò les queiguec com un tir, encara qu'ad aguestes circumstàncies ja se i trobauen avedats.

Finaument, es uns decidiren d' anar-se'n, d' auti, dubtant dera bona fè deth crambèr, determinèn per quedar-se. Agustèi perderen eth temps perque eth crambèr non s'auie trufat d'eri.

Com aqueri quate òmes s'ac aparièren entà burlar d'aquera manèra era insistenta cèrca dera informacion? Ben senzilh. Imaginant era preséncia des caça-notícies ena planta baisha, preneren eth tunèu des banhistes qu'amiaue tara bastissa termau que se tròbe separada d'un bon tròç dera der òtel. Eth temps de díder adiu ath senhor Martínez e gèsser disparats tàra Inspeccion. Aciu auien de recéber ua importanta visita: era dera parelha Còsta. Non ère, donques, question de mancà-i.

Çò important siguec qu'er objècte dera sua visita ath senhor Rupèrt demorèc ben assegurada, pr'amor que siguec declarada secrèt de somari. Coma e quan arribèc era grana notícia dera arribada deth presumpte assassin?

RECONEISHEMENT DETH CADAVRE

- Sí, es ella, mi prima.-

Saber se Sílvia sentec eth mès petit sentiment de pena dauant deth cadavre de sa cosia, serie ben dificil. Siguec mès tard qu'eth jutge comentant aqueth reconeishment, deishèc quèir era sua opinion:

- Esa mujer se quedó más fria que un témpano.-

Acabat eth reconeishment, eth jutje demanèc ara parelha Còsta d'acompanhar-le tara Inspeccion de Policia a on se les liurarie eth corresponent document entà poder hèr-se cargue deth cadavre dera cosia e poder-le trasladar tà Barcelona.

En burèu ja se i trobauen, ath delà der inspector, eth doctor Vidal, eth forense qu'auie practicat era autòpsia dera senhora Rupèrt.

Aguest burèu, que mès lèu ère ua sala, degut a sues granes dimensions. Es hièstres, de petites dimensions, obligauen a emplegar era lum artificiau de potentes lampes plaçades de forma ben estudiada.

Un gran escritòri de husta de casse e plan passat de moda. Ath dessús, diuèrsi pilèrs de carpetes n'ocupauen ua bona part. Separada der escritòri era tauleta, a on se trobaue eth secretari deth jutge, senhor Pujòl. Ua pòrta laterau comunicauè damb era Secretaria dera Inspeccion e lòc de trabalh der agent González. Eth jutge e er inspector aucupèren eth gran escritòri en tant qu'eth doctor Vidal prenec plaça en un fautulh laterau. Sílvia e Alfredo enes cagires plaçades dauant der escritòri Dempús siguec quan eth jutge manèc a Pujòl de preparar eth document que s'auie de dar a Sílvia coma parenta dera defunta. Coma se pòt pensar, era

arribada deth senhor Rupèrt non se les dèc a conéisher e, per tant, se les mantenguie eth dret coma soleta parenta. Decididament, qué diantre portarie en cap er inspector?

Ben lèu que s'aurie de veir.

Er inspector volie evitar qu'era reünion prenguesse un aire massa protocolari saiant de hèr preguntes de distraccion, coma quan preguntaue ath jutge com anaue era çaça der isard aguesta tempsada, o ben demanant ath doctor Vidal com anaue era pesca. S'a de creir qu'açò creèc un ambient ben relaxat, qu'ei çò que volie er inspector.

Pujòl, que ja auie acabat de redigir eth document, lo passèc ath jutge tara sua signatura. Un còp signat lo legeg en veu nauta entà qu'era interessada ne prenguesse coneishement

Recebut er assentiment de Sílvia sus eth contenut deth document, eth jutge s'adrecèc ar inspector dident:

- Señor Castaño, - tornèc a hèr servir eth tractament de vosté, degut ath caractèr formau dera reünion- ¿Tiene Vd algo que preguntar?

- Bueno, sí que me gustaría poder aclarar algunas cosas, - e dirigint-se ara pareilha Còsta, comencèc dident:

- Lamento tener que hacerles algunas preguntas en este penoso momento que ustedes están pasando, pero que son necesarias para aclarar algunos cabos sueltos, por lo que espero su colaboración en bien de la solución del problema que a todos nos afecta.

Dempús d'ua cuarta pòsa, consultant es sòns papèrs, comencèc a demanar:

- Ustedes son socios de los Rupèrt, ¿verdad? –

- Sí señor. – contestèc Alfredo.-

- Y mantenían buenas relaciones entre los cuatro, ¿No?

- Perfectamente buenas, - s'auancèc Sílvia que se demanaue a on volie anar a parar er inspector damb totes aqueres preguntes.

- ¿No tuvieron una reunion antes de que el señor Rupèrt saliera de viaje?

- Sí, y sólo duró un momento - didec Alfredo.

- Y, ¿Cómo transcurrió dicha reunion?

- Sin ningún problema, puesto que el negocio va bien, no podemos quejarnos.

- Ya, entonces, ¿Cómo es que llegaron a discutir, digamos, con bastante violencia?

- No fue así, - exclamèc, denotant qu'aquerò non li auie agradat bric.

- Bueno, la verdad es que nos pusimos algo nerviosos, nada más.

- ¡Ah! Bien, y, ¿Tanto como para que se cruzaran amenazas?

- No, señor inspector, eso nos suele ocurrir a veces, pero sin mala intención – intercedic Alfredo prenent un cèrt aire despectiu.

Açò non semblèc agradar ar inspector, que passèc a hèr dirèctament es preguntes a Sílvia:

- Señora Costa, dígame usted si desde esa corta reunión volvió o no a la habitación de los Rupèrt? Piénselo bien.

Sílvia acusèc eth còp. Sigüec coma se l'aguessen susprenuda damb era guardia baisha, coma se ditz en tèrmes de bòxa. E, voludant-se ena cagira, totun arribèc a díder:

- No, señor, porque nos llevamos a mi prima a comer juntos.

- ¿Dónde comieron?

- Fuimos al Parador de Vielha, donde permanecimos hasta la hora de regreso al Balneario para dejar a mi prima.

- Y desPues, ¿qué hicieron?

- Salimos inmediatamente para Barcelona. A mi marido no le gusta viajar de noche.

- ¿Está usted segura de ésto?

Naua pòsa e, dempués de guardar a Alfredo, acabèc dident:

- Sí, señor inspector.

- Entonces, claro, no esperaron a que su prima subiese a su habitación y volviese en traje de baño, ¿Verdad?

- No, señor.

-Y ni siquiera tuvieron tiempo de tomar un refresco en esa tarde calurosa, ¿No es así?

- ¡Ah! Sí, se me había olvidado, - tot encuedant-se dera cara de suspresa d'Alfredo. – Pero sólo fue un corto momento.

Er Inspector, de quan en quan, hège ua uelhada de cap tàra taula a on Pujòl e González èren , damb es sòns magnetofons, grabant tot çò que se didie. Dempús de cambiar quauques paraules damb eth jutge, er inspector tornèc a preguntar:

- ¿También su prima tomó algo? –

- También, en cuanto volvió se tomó, recuerdo que sin sentarse, un Bitter.

- ¿Sin alcohol? –

- No señor, creo que con.

- ¿Recuerda qué hizo desPues?

Dobtèc un shinhau e acabèc dident:

- Se despidió y sin más se lanzó a la piscina.

- ¿Vió usted dónde dejó su albornoz? –

- En ninguna parte... porque..... volvió sin él de su habitación

- ¿Está usted segura? Le ruego que recapacite, por favor.

Açò semblèc meter-la en un embolic enquia que, finaument, didec: Sí señor, estoy segura.

Eth jutge non se perdie cap de detalh e, veiguent er estat nerviós de Sílvia, sagèc d'adocir era situacion dident:

- Cálmesese señora, y piense bien en lo que dice y crea que lo que hacemos es tratar un grave problema: el de la muerte de su prima Olga.

Açò, non semblèc hèr un gran efècte en Sílvia que, cada còp se la veigueiè mès nerviosa . Er inspector probablament que veiguec eth moment de plaçar era pregunta que poderie èster definitiva:

- Señora Costa. Supongo que no tendrá ningún inconveniente en que le presente a la persona que podría ayudarnos a aclarar este punto.

Coma se podie demorar, açò queiguec coma un còp de maça en Sílvia que se lheuèc, visiblament preocupada, e quan ère a punt de manifestar era sua indignacion, eth telefon venguec a interrompe era critica situacion en qué se trobaue Sílvia. Er inspector, anauè a préner er aparelh quan, de patac, cambièc de pensament e preneç eth camin dera secretaria. Siguec coma un pressentiment que quauquarren de nau s'anaue a presentar. E atau siguec, encara que dilhèu ben que se quedèc cuert en sòn pressentiment perquè, arren podie susprenher-le tant com er anonci deth senhor Martínez, eth gerent deth Balneari: era imprevista arribada deth senhor Rupèrt, òc, eth presumpte assassin dera sua hemna. Notícia tant estranha qu'èr inspector auèc de demanar se non se tractaue d'ua badinada. Mès, que de cap manèra, eth senhor Martínez non aurie gosat de badinar damb er inspector. Finaument, quedèren en que passarien peth Balneari çò mès lèu possible. En tornar tara sala, er inspector se desencusèc per aquera interrupcion e, procurant non deishar veir era impression qu'acabaue de recéber, comencèc per méter ath corrent dera notícia ath jutge. Aguest òc que non podèc amagar eth sòn estat de suspresa, mès er inspector hec lèu entà hèr ua darrèra pregunta ara parelha.

- Sabian ustedes que el señor Rupèrt había anunciado su regreso en un vuelo desde Holanda, ¿verdad? –

- Sí señor, - intervenguec Alfredo, - nos enteramos por el FAX.

- Deben saber también que ese avión sufrió un grave accidente al cruzar los Pirineos.

- Nos enteramos por la radio del coche cuando nos dirigíamos aquí, al Valle. Como comprenderá esta noticia nos causó mucha pena. ¡Mario era tan bueno!

- Sí, y me figuro que ha sido un mal trago para ustedes y, así mismo, una mala noticia para todos.

Sílvia e Alfredo se guardèren damb cara de preocupacion, coma demanant-se qué volie díder er inspector damb açò de “para todos.”

Coma ben se ve, er inspector se guardèc de mentar era arribada deth Senhor Rupèrt, coma tanben dera existència deth petit pòt trobat ena paperèra dera cramba 313. Pensar qu'açò podie èster un desbrembe dera sua part, serie non conéisher ar inspector e ara sua astuteria dauant d'un cas coma aguest.

Era parelha Còsta auie seguit discutint entre eri tant acaloradament, que

Sílvia, encarant-se damb er inspector, li didec de manèra fòrça contundenta:

- Señor inspector, no queremos seguir contestando a sus preguntas, no diremos nada más si no es en presencia de nuestro abogado.

- Bien, bien, bien. En este caso como ve, señor juez, creo que mi misión está cumplida, por ahora claro, - diguec adreçant-se ara parelha.

Eth jutge, dempús de dar eth sòn acòrd ad aquerò manifestat per inspector, acabèc dident ara parelha:

- Srs. Costa, desde este momento quedan a disposición judicial.

Ara seguida passèc a dar-les es condicions a qué quedauen sosmetuts. Podien tornar tà Barcelona a on se trobarien obligats a presentar-se, cada setmana, en Jutjat que les serie comunicat e, acabèc aclarint:

- Por el momento quedan en libertad provisional sin fianza hasta la celebración del correspondiente juicio. Además, se les retira el derecho de hacerse cargo del cadáver de la señora Rupèrt.

Coma finau dera interrogacion dera parelha Còsta, tant eth jutge coma er inspector, ben qu'aueren d'analisar aguesta naua situacion. De moment, ja s'auie dat un bon pas entà dauant.

Tanben eth Sr. Rupèrt demorèc autorizat a tornar tà Barcelona enes madeishes condicions que s'auien fixat ara parelha Còsta e, tot naturaument, en demora deth senhalament deth dia deth judici que serie ena Audiència Provincial de Lhèida. Entretant, es comentaris dera gent anauen "tambour batant." Sòrt qu'era arribada der anonci deth dia deth judici venguec a méter un shinhau de solatjament a tot açò. Auie vengut eth moment de deishar parlar ara justícia.

ENA AUDIÉNCIA PROVINCIAU

En aqueth dia dera meitat d'octobre, en Lhèida se gaudie d'un temps que ben se'n podie díder de fòrça plasent. Luenh d'aqueres calors qu'obliguen a non poder gèsser de casa enes prumères ores dera tarde, senon mès lèu, cercar un solatjant refugi en ua ben guanhada meddiada. Damb aguest bon temps, es forastèrs venguts de tèrres fresques deth còr deth Pirenèu non aurien de patir aquera calorassa ara quau non èren acostumats.

Ère coma s'eth bon temps auesse volut préner part, ara sua manèra cèrtament, ena grana expectacion que, a prumères ores d'aqueth maitin, reinaue dauant dera imponenta bastissa dera Audiència.

Auie arribat eth moment en qué es tres presumptes inculpats se veirièn confrontats en tribunau que les auie de jutjar sus era mòrt dera senhora Rupèrt. Eth jutge qu'auie instruït eth somari, ja s'a vist qu'auie prenut es mesures entà qu'es inculpats non podessen mancar d'èster presents en judici fixat entàs 10h. Eth public,

amassat en vestibul, hège mès de mieja ora que demoraue impacient era dubertura des pòrtes dera sala d'actes. En ambient dominaue un sheviteg generau tant discrèt que venguie a mostrar eth respècte que s'auie ad aqueth impressionant lòc.

Ère de bon imaginar de quin ahèr se tractaue. A fe que non mancauen motius, pr'amor qu'es comentaris auien arribat a extrems susprenents. Es campanades deth relòtge deth gran vestibul, tot en un còp vengueren a mèter fin a tot açò, ath temps que totes es uelhades se virauen de cap ara grana pòrta. Mès, qu'era pòrta non auie traces de daurir-se, çò que motivèc que se reprenessen es marmolhs de forma mès insistenta e se demanuen qué diable passaue. Un bon quart d'ora se passèc atau quan, finaument, era grana pòrta se dauric de land en land. No'n calec mès entà qu'eth public anèsse aucupant, de manèra ordenada, es hilères de sètis dera sala que lèu se trobèren totaument plees. Sense guaire demorar, e en un totau silènci, pera pòrta laterau apareishec eth senhor Rupèrt acompanhat deth sòn avocat que preneren plaça en banc des acusats. Non passèc desaperebut ad arrés er aspècte der acusat que denotaue clarament que passaue per un mau moment e motius pro que n'auie. Ara vista d'açò, ja se podie un pensar coma serie era sua reaccion dauant dera preséncia dera parelha Còsta. Per ara, aguesta ben que se hège a demorar. En banc dera acusacion ja se i trobauen, coma testimònis, es senhores Rosario e Marie, aucupantes des crambes 314 e 312 tocant ara 313 aucupada pera parelha Rupèrt. Tanben eth fiscau entrèc e s'installèc en sòn imponent fautulh. Aucupat en preparar es sòns papèrs, non paraue de guardar tara pòrta d'entrada des acusats. Mès qu'era parelha Còsta non daue senhaus de vida, e açò hège qu'entre es presents anèsse creishent ua manifèsta preocupacion, E coma non, en aquera estonanta situacion. Eth temps anaue passant enquia que, finaument, era pòrta se tornèc a daurir, çò que produsic un generau solatjament pensant en veir aparéisher ara tan demorada parelha. Ben pòc durèc era sua esperança, pr'amor qu' eth que se presentèc siguec eth president deth Tribunau precedit deth sòn aguazil. Passada era suspresa, un se demanaue qué venguie a hèr aqueth magistrat sense era preséncia de toti es acusats. Arrés acabaue de compréner çò que passaue, e damb arrason. Açò durèc un temps, enquia qu'era pòrta se tornèc a daurir, aguest còp de forma precipitada e dèc pas ar avocat defensor dera parelha Còsta que se dirigic dirèctament tath president ath quau, dempús de cambiar quauques paraules, li hèc entrèga d'ua envolòpa. Ara seguida anèc a préner plaça en sòn banc. Er estonament dera sala anaue creishent, pr'amor que non comprenie perquè non auie vengut acompanhat des acusats qu'auie de deféner. Ar avocat se le veiguie descoratjat. Qué passaue? Tanben eth senhor Rupèrt, e eth sòn avocat, mostrauen cara d'estranha preocupacion. Ben lèu qu'ac saberien, perque eth president, dempús d'auer pres coneishement deth contengut que venguie ena envolòpa, demanèc silènci, e damb veu fèrma, passèc a declarar:

- El sobre que se me acaba de entregar por el abogado defensor en la causa instruída contra sus defendidos señores Costa, contiene la confesión de éstos declarándose culpables de la muerte por envenenamiento de la señora Rupèrt, hecho ocurrido en el Balneario de la población de Les en el Valle de Aran.-

Ena sala, un gran clamor de suspresa coma tanben de satisfaccion, se lheuèc de tau forma qu'eth president aguec de multiplicar es sòns còps de marteth e, maugrat açò, non le siguec facil hèr a tornar era calma ena sala entà poder contunhar a explicar eth rèste dera declaracion:

- También debo anunciarles, que los acusados Còsta, conscientes del cariz que estaban tomando los acontecimientos ante este Tribunal, decidieron hacerse ellos mismos justicia. –

S'abans eth clamor auie obligat ath president a emplegar eth martèth, ara n'és còps mès fòrts dèren resultat. Aguec de préner paciència, e demorar, qu'era calma tornèsse, çò qu'arribèc finaument e podedc repréner de forma solèrna:

- Dadas las circunstancias anteriormente expuestas, queda absuelto, de todo cargo, el señor Rupèrt. - e dirigint-se ath fiscau, demanèc:

- Señor fiscal, ¿tiene usted algo que manifestar?

- No, Su Señoría. –

- Se levanta la sesión. –

En aqueth moment, ua grana part deth public se metec a aplaudir de cap ath senhor Rupèrt, que corresponec saludant braç lheuau en senhau d'arregraïment. Non deishèc de suspréner era sua discrèta reaccion dauant dera sua absolucion ena causa dera mòrt dera sua hemna. Se limitèc a préner era man que l'aufrie eth sòn avocat. Se comprenie ben, qu'era terribla decision de sòns cunhats li auie afectat prohondament.

Era notícia d'aqueth mès que susprenent finau, s'escampilhèc ara vitessa de vertigen per tot eth parçan, e especiaument, pera Val d'Aran coma se pòt pensar.

Era gent, que s'auie enclinat es uns a favor o en contra es auti, semble que, finaument, toti demorèren satisfèts. E açò, se compren, perquè çò que se demanaue ère, en conclusion, qu'er assassin, o coma en aguest cas es assassins, siguessen degudament castigats. Encara que non d'aquera tant tragica manèra.

Atau s'acabèc, ben que se pòt díder que sense començar, aqueth judici tan demorat sus eth "Crimen deth Balneari."

DEMPÚS DETH MANCAT JUDICI

Ben que se poderie dar, aciu, per acabat "SUSPENS EN BALNEARI" mès, perquè non sajar de saber-ne un shinhau mès sus aguest ahèr? Sustot que, recent acabat eth judici, corrien veus de qu'eth president deth Tribunau non auie dit tot

çò que portauèr escrit que se li auie liurat per avocat defensor dera parelha Còsta. Resulte ben clar que se podie hèr mès d'ua pregunta sus qué podie auer forçat a préner, ara parelha, era tremenda decision de pèrder era vida d'aquera manèra. Quin camin se poderie préner entà arribar a conéisher çò que non auie arribat a coneishement dera gent.? Un còp mès, s'aurà de tornar tar esperit investigador que s'a coneishut ena persona d'Antònio. Se pòt èster segur qu'açò ei un trabalh que le veng tostemp ben, coma ja s'a vist en mès d'ua ocasion. Endeuant, donques!

E Antònio, non tardèc en idear eth sòn plan. Prumèr ac meterie en coneishement de sòn amic Loís; non mancarie mès! Pro que recebec eth sòn acòrd. Eth sòn plan consistie en hèr ua reünion damb es personatges qu'auien portat eth trabalh de descurbir es autors der assassinat dera senhora Rupèrt. Tad açò, se pensèc en convidar ath jutge e ar inspector, acompanyats de sòns ajudants. D'aguest ahèr s'encuedèc Antònio. Non s'estimaue convenienta era preséncia dera senhora Trudis, pensant que se i trobarie mès ben desplaçada entre tanti òmes, çò qu'era madeisha reconeishec coma ben pensat. Abans, s'auie de fixar eth punt de reünion. Loís, metent a espròva eth sòn acostumat "bon sentit comun," considerèc qu'eth punt mès indicat serie eth Parador de Vielha.

- Qu'as plan arrason. Òsca! – s'exclamèc Antònio – T'è de coheissar que jo non ac auria pas pensat.

Cèrtament, ben trobat siguec çò que cercauen, pr'amor qu'aquiu se trobarien apartats des tostemp desagradius comentaris dera gent.

Recebuda era acceptacion dera part des convidats, ara proposada amassada, se fixèc celebrar-la eth pròplèu dissabte.. Coma ja èren en dimars, auien eth temps de preparar çò qu'Antònio ne didie eth sòn "plan d'atac." Ath senhor Robledo, eth jutge, li semblèc endonviada era reünion entà poder comentar questions sus eth crimen portat a bon tèrme gràcies ath sòn bon trabalh en collaboracion damb eth senhor Castaño, er inspector. Açò hège a pensar que i auie per conéisher fòrça detalls interessants. Perque, un non arribe a trèir-se de dessus era question de çò qu' auie possat ara parelha Còsta a pèrder tota confiança ena justícia. Dilhèu qu'ac arribarien a saber de boca der inspector? De moment, mistèri tà investigar.

ETH SOPAR DERA AMISTANÇA

En aquera tarde de dissabte se podie veir coma dus coches, dempús d'auer trauessat Vielha, eth caplòc dera Val d'Aran, prenien era rota en direccion ath Parador. Aqueth tram de rota, abituaument afectat pera grana circulacion, se trobaue lèu lèu desèrt ad aquera ora en qué començaue a barrar era net. Açò hec qu'es dus coches se plantèssen de seguit en parcatge deth Parador. Reünits es sies òmes se n'anèren a sèir en Bar entà préner er aperitiu. Non calec mès entà que ben lèu

s'entrèsse en plan bona cordialitat. En aqueth prumèr contacte ja se podèc comprovar qu'auie estat bona idèa d'amassar-se dempús des tristi moments viscuts damb motiu deth crimen deth Balneari. Encara que, peth moment, se deishauè tà mèts tard er entrar en detalhs sus eth judici. Atau seguiren enquia qu'eth crambèr les anoncièc que ja podien passar tath minjador. Antònio, quan encarguèc aqueth sopar auie demanat que le reservèssen ua taula en un cornèr deth minjador.

Eth crambèr les presentèc era carta e cadun triguèc es plats de sòn gust. A man en man qu'eth sopar anaue auançant era convèrsa tanben s'anaue animant. Loís s'auie encargat de demanar un bon vin: un "Raimat Abadia deth 94.

Ère curiós constatar eth cambi que s'arribe a hèr quan ua persona se despolhe des obligacions a çò que l'obligue eth cargue oficiau. Resulte qu'eth senhor jutge se transformèc en un condaire de badinades de categoria. Tanben er inspector participèc condant quauqui cassi curiosi viscuts ena dejà sua longa vida professionau.

En çò que hè a Pujòl e González tanben participèren en aqueth ambient condant quauqui gausards remoquets.

Ja s'anaue peth dusau plat, quan Antònio estimèc que ja ère ora de començar a cauhar eth sòn plan tot susprenent d'aguesta manèra:

-¿No saben ustedes que ya ocurrió otro crimen en Les en tiempos lejanos?

-¡ Hombre! Esto sí que es una sorpresa, amigo Antònio – exclamèc eth senhor Robledo.

-¡Vaya! Quién iba a sospechar tal cosa – persutèc eth senhor Castaño. Siga contando Antònio.

Aguest, satisfèt de qu'era sua proposicion auie produsit interès, contunhèc condant:

- Bueno, eso fue, como ya he dicho, en tiempos lejanos, cuando el barón del castillo se enamoró de una bella muchacha del pueblo que, como era natural, ya tenía su pretendiente. El caso fue que ella llegó a prometerse con el barón.

- ¿No nos estará contando una novela rosa?

- Nada de eso, porque aquí surgió la tragedia. Días antes de la celebración de la boda apareció la muchacha muerta y con la cabeza destrozada, precisamente, en el camino que llevaba al castillo. Se cuenta que fue todo un drama para el pobre barón que murió del disgusto que le causó la extraña muerte de su prometida.

-Y, el causante de esa muerte sería el despedido pretendiente, ¿no? – demanèc eth senhor Castaño.

- Pues no, - intervenguec Loís – y por mucho que el barón removió cielos y tierra nunca se llegó a probar nada.- E, tot rialhèr, higeç:

-Claro que en aquellos tiempos no había buenos policías como los hay ahora. - çò que provoquèc.

Ara siguec Pujòl eth que susprenec dident:

- Sí, y el misterio de la “gaueca” destrozada también, ¿Verdad?

Suspresa generau.

-Vaya, señor Pujòl, ¿no será que se ha leído el libro en aranés “UELHADA ATH PASSAT? – preguntèc Loís.

- Pues sí, me gusta el aranés y suelo comprar libros para aprender, ahora ya lo entiendo bastante bien y espero un día poder hablarlo también.

- Bien, amigo Pujòl, lo tenía bien callado - didec eth senhor Robledo - Ya me contará toda esa historia.

- Prometido, señor.

Coma se ve, era intervencion d'Antònio introdushint era istòria deth baron de Les, dèc benben eth resultat desirat.

Damb tot açò, ja s'arribaue ath dessèrt e Antònio pensèc qu'auie arribat eth moment de lançar es preguntes sus eth darrèr crim de Les.

- Si me lo permite, señor Robledo, yo le preguntaría ¿Qué pasó con el escrito dirigido al presidente del Tribunal? ¿No habría más detalles interesantes, no?

- No está mal la preguntita amigos - contestèc eth senhor Robledo.

- Bueno, por descontado que se decían más cosas. Ahora que se ha dado por concluido el asunto no tengo inconveniente alguno en revelarlo.

- Se lo pregunto porque corrieron rumores de que si habían hecho donación a un Hospital o bien a una ONG .

- Nada de todo eso, amigos. Todo debía pasar a manos de la Sociedad y, por tanto, del señor Rupèrt, posiblemente en desagravio del mal que le habían causado. La conciencia nunca calla. Asimismo, incluía la obligación de hacerse cargo de su entierro.

-Buen gesto el suyo - didec Loís - y el señor Rupèrt bien que se lo merece.

-Sí, y también constaba un donativo, bastante importante, para la Parroquia.

Loís, anèc mèss luenh preguntant:

- Volviendo al juicio, ¿Qué habría pasado si se hubiese celebrado el juicio en su totalidad? Y, ¿tenía el fiscal bastantes pruebas como para llegar a condenarlos? Es una pregunta que muchos de nosotros nos hemos hecho y, que naturalmente, no llegamos siquiera a vislumbrar la respuesta.

Aciu eth senhor Robledo demanèc ar inspector de contestar ad aguesta pregunta.

-Allá voy! - comencèc a díder damb aquera sua parsimònia, en tot alugar era fària .

- Pueden estar seguros, amigos, que el resultado hubiese sido igualmente de condena.

- Pero, para esto, debería haber pruebas definitivas - persutèc Antònio.

S'auie de veir era sua cara demorant era respòsta ara sua pregunta.

- Las habían, amigos, las habían.
- ¿Ah sí? Ésto no ha trascendido a ningún medio según parece.
- Naturalmente, para ésto existe el secreto sumarial. Bueno, les cuento.

Recuerdan el hallazgo del frasco en la habitación del señor Rupert? Pues bien, cuando se buscaron huellas en él, el resultado resultó negativo y era de esperar, ya que es la cosa más fácil de hacer desaparecer. Fue entonces cuando tuve la corazonada de buscarlas en la pastilla que contenía el frasco. Aquí fue dónde el asesino, o la asesina, cometió su gran error.

- ¡Òsca! -sautèc Antònio - esto resulta interesante, siga. siga.

- Se buscaron y se encontraron. ¿Que cómo se me ocurrió? Pues pensando en el gesto que podía haber hecho, ahora ya podemos decir la asesina, cuando tuvo que sacar la pastilla del frasco para ponerla en el vaso de la señora Rupèrt. Recuerden que había subido a su habitación para ponerse el traje de baño.

- Bien, - insistic Antònio - pero no lo veo claro si sólo debía coger una pastilla.

- “Elemental” amigo. “Elemental.” Claro que aquí podía fracasar mi teoría. Pues no, resultó lo que yo había imaginado y acerté. Y me explico: Pensé que había probabilidades, bien pocas ciertamente, que al volcar el frasco para sacar una pastilla....Me siguen ¿No?

S’auie de veir se com gaudie er inspector dauant dera expectacion de Loís e Antònio que responeren de còp: - Sí, señor.

- Pues verán, pasó lo que yo esperaba, que al volcar el frasco cayeron las dos pastillas en su mano y que para volver a poner la sobrante en el frasco la cogiera con los dedos dejando en ella sus huellas tal como yo había pensado.

- ¡Bravo! señor Castaño - lèu cridèc Antònio.

Gracias, y ya podeis pensar que esta prueba constaba en el sumario que nuestro amigo Robledo remitió a la Audiencia Provincial.

- Así fue - afirmèc eth jutge.

Loís encara insistic damb ua auta pregunta:

- Y ¿No sería ésto lo que provocaría la triste decisión tomada por la pareja Còsta?

- Esto nunca lo sabremos, pero hay que pensar que sus motivos debían tener. Dejémoslo así, - concludic eth jutge.- Bueno, supongo que habremos satisfecho su curiosidad, ¿No?

- Denlo por seguro - contestèc Loís.

- Espere, - sautèc Antònio - hay algo que no acabo de entender, veamos. Si la prueba de las huellas de la pastilla se declaró “secreto sumarial,” ¿llegarían los Còsta a enterarse a pesar de todo?

- Buena pregunta amigo, pero que también quedará sin respuesta, sólo ella podría contestarla, y esto, ya saben que es materialmente imposible.

-És verdad, de todos modos les damos las gracias por su amabilidad al habernos aclarado el asunto.

Se tornèren a aumplir es copes e brindèren peth futur èxit dera justícia.

Ja ère mès enlà dera ua dera maitiada, quan es dus coches reprenien eth camin de tornada tà Vielha e Les respectivament.

E DETH SENHOR RUPÈRT, QUÉ SE N'A HÈT?

Non serie just d'acabar aguest conde sense hèr un darrèr comentari sus un des principaus personatges.

Ei ben cèrt qu'es eveniments passats sigueren tada eth un terrible còp. Prumèr era mòrt dera sua hemna, e tanben, mès tard, era desesperada forma d'acabar damb era vida des sòns cunhats Còsta, vengueren a aumentar eth sòn malur. Maugrat que sigueren aguesti es causants deth sòn gran malur, non se pòt descartar era existència en sòn còr d'un gran hons d'indulgència.

Complic damb eth déuer de dar sepultura as dus cadavres, atau coma se demanaue ena sua postuma decision.

En aquerò que tòque ath dera sua hemna, volec que siguesse enterrada en cementèri de Les en un cavòt que, des d'un bon principi, auie realizat eth sòn aqueriment.

Un còp acabades es sues obligacions en Barcelona, ei a díder dempús dera conclusion deth judici, tornèc entà Les. Çò de primèr que hec siguec hèr a díder ua missa en sufragi dera sua hemna Olga, seguit dera visita ath cementèri, a on deishèc un gran ram de flors. Aciu se trobèc damb era suspresa de trobar dejà eth cavòt damb quauqui rams, segontes aprenerc mès tard, deishadi per quauques vesies deth pòble qu'auien coneishut a Olga. Siguec un gèste que l'afectèc en gran manèra.

Non tardèc en entrar en contacte damb er Ajuntament entà tractar era crompa d'un des chalèts qu'en aqueth moment se bastien, precisament, non guaire luenh des naues dependències deth Balneari. Enes sues convèrses damb er alcalde, le hec a conéisher eth sòn interès en estudiar era possibilitat der emplaçament d'ua pista d'aterratge entà avions de transpòrt de mieges distàncies. Prometec que participarie ena societat e que tractarie de procurar sòcis entre es sues amistats de Barcelona.

Ère ben evident a volentat deth senhor Rupèrt en portar era sua collaboracion e ajudar ara solucion de problèmes que tanhien, de manèra ben manifèsta, ad aqueth petit mès polit parçan deth Pirenèu que tostemp a estat e serà **“ERA VAL D'ARAN”**.

FINAUMENT, ERA GESSUDA PERA ARRIBÈRA DETH TORAN

A calut demorar que se calmèsse eth gran tarrambòri que s'auie armat damb es eveniments qu'aueren lòc en Balneari, entà poder repréner eth hiu deth projècte d'acampada pera Arribèra deth Toran e qu'es dus amics, Loís e Antònio, auien ja portat de manèra pro auançada.

Tad açò ben que s'aurà de rebrembar eth punt a on auien arribat.

Fixat eth lòc d'acampada en Estanh Long de Liat, les quedaue eth problèma de com méter ath corrent as sues respectives familhes, ja qu'açò implicaue eth hèt d'abandonar-les pendent es tres dies d'aqueth tan demorat pònt d'octobre. Deth costat d'Antònio ja serie mès aisit estant soltèr e, per tant, òme liure. Urosament tot s'arrangèc, coma auem vist de manèra tant impensada en aquera visita dera família d'Antònio en casa de Loís.

Tanben trobèc solucion ath miei de transpòrt, partint dera aufèrta de Loís proposant eth sòn "SUZUKI".

Ara les demoraue eth trabalh d'amassar tot eth materiau indispensable entà passar aqueri tres dies sense cap, o aumens, sense guairi tracassi, pr'amor que non s'auien desbrembat es sabis conselhs deth sòn pair-senhèr referents ath temps, tant variable ena tardor e que tant se podien trobar damb un perlongament der estiu coma damb un començament auançat der iuèrn. Per aquerò, que se dediquèren ara premanida dera acampada dera manèra mès complèta possibla pendent es cinc dies que les quedauen enquiath dissabte fixat. Pr'amor deth caractèr meticulós de Loís, se podie èster segur que tot serie ben premanit. E, tanben, eth sòn "SUZUKI" que li toquèc eth torn damb ua sevèra revision de toti es sòns elements.

Trudis, que tanben i preníe part en ajudar en tot çò que podíe, preparèc er indispensable botiquin dera manèra mès complèta possibla, ath delà dera sua participacion controtlant er equipament en question de tot eth minjadís.

Un aute bon conselh venguec dera part deth pair de Trudis, entà que caucèssen gròssi michons de lan pr'amor d'empedir era terribla picada de vibores plan abundoses en paratges de nauta montanha. Era importància d'aguest detalh la volguec illustrar en tot condar, coma de costum, eth cas viscut en cèrta ocasion, per aqueth excursionista que, picat per ua vibora, moríe abans d'arribar en pòble tà recéber era injeccion antipodom.

Peth sòn costat, Antònio ja s'auie hèt damb ua naua camèra darrèr modèl MINOLTA REFLÈX. Ben segur que Loís tanpòc se desbrembèc des sues bosses de plastic e caishes entàs sues descubèrtes en pèires e plantes.

Ben, se pòt díder que tot anaue a bon trèn de cara ara preparacion d'aquera tan demorada gessuda qu'auie per objectiu er Estanh Long de Liat.

Aqueth dissabte, a punt de trincar eth dia, un òme equipat com un perfècte

excursionista acabaue eth recorrut que i auie entre eth sòn domicili e eth chalèt de Loís emplaçat ath long dera rota qu'amie tà França. Ère Antònio, eth director de Banca. S'ad aquera ora, de bon maitin, quauquarrés l'auesse vist damb aquera indumentària e caminant d'un pas marciau, aurie auut fòrça trabalh tà reconéisher en aquera siloèta ath sòn abituau banquèr. Ath delà deth sòn pantalon cuert, camisa a quadres e deth sòn justet de cuer entifonat damb diuèrses pòches, çò que dilhèu mès le desfiguraue ère eth sòn chapèu tirolés a on non i mancauen es gracioses plumes de colors. Per dessus, e en bandolèra, era camèra per un costat e es sòn prismatic per aute, acabauen de dar-li un aire de perfècte desconèishut.

Quan arribèc dauant dera casa de Loís, Antònio ja se trobaue ena pòrta deth jardin daurida de land en land e tamb eth SUZUKI dehòra deth garatge. Loís ère aucupat enes darrèri detalhs. Trudis e eth sòn pair per arren deth mon se volien pèrder aqueth moment de despedida.

Era arribada d'Antònio produsic admiracion en toti tres, e siguec Trudis que s'auancèc entà saludar-le en tot díder:

- Bon dia Antònio, sabes qu'ès hèt un perfècte excursionista?

A çò qu'eth contestèc en tot lleuar es braci:

- Non tant Trudis, non sò sonque un excursionista ben corrent, - e guardant a Loís higeç:

- Tanben veigui que Loís tanplan que non se moque ena manja.

A despriet de qu'eth sòn chapèu non sigue tirolés, mès que tròbi qu'eth sòn li da un cèrt aire d'abitant de "La Ponderosa", non?

- As arrason, Antònio, mès que non n'è trobat un aute e m'è auut de conformar damb aguest.

- Eth pair-sénher, que contemplaue divertit aquera scèna, profitèc un còp mès era escadença tà plaçar un nau conselh:

- Ja hètz ben, mainatges, de caperar-vos eth cap, pr'amor qu'eth solei dera nauta montanha pique de mala manèra e vos poderie provocar bèth problèma. Loís, dempús d'auer hèt un darrèr contròtle, estimèc que ja ère ora de meter-se en camin

Ja auien començat damb es prumèrs adius quan, de patac, eth telefon deth garatge venguec a interròmpèr aqueth moment tant plen d'emocion.

- Qui diantres cride ad aguestes ores deth maitin? – comentèc Loís.

- Vòs-te jogar que deuen èster es de casa mia? Ja veiratz coma m'aurè desbrembat quauquarren- comentèc Antònio.

Trudis auie ja prenut er aparelh e parlaue en veu nauta entà que toti podessen entèner era convèrsa:

- *No, senyor Colom, el meu marit ha sortit d'excursió de bon matí i no tornarà fins dilluns a la tarda.*

- *Molt bé, ja li diré. Gràcies.*

Trudis expliquèc qu'èth Sr. Colom volie saber se Loís auie trobat eth pis que li auie demanat.

- Perfècte, Trudis, as hèt molt ben, perquè se m'aguesse enchampat a jo, m'aurie tengut ua bona estona. Er amic Colom ei d'aqueri que quan comencen a cambiar de tèma non saben com acabar. Ja le cridarè era setmana que ven. Ara, ara nòsta.

Naua despedida damb es recomanacions de costum, e sustot de dar-les notícies tant lèu com podessen. Mès, que non se hèsseen illusions, ja que ben lèu se trobarien dehòra dera zòna de cobertura e contra açò non se i podie hèr arren.

De pas per Pontaut, e abans de préner eth camin dera arribèra der arriu Toran, arturada ena gasolinèra entà hèr eth plen de carburant deth Suzuki e d'un bidon de 10 lts. de resèrva. E ja comencèren a atacar es prumères pujades. Loís ath volant, volec explicar a Antònio es auantatges deth cambi de marches deth 4x4 e, sustot, de sòn maneg en camins de montanha com ara se trobauen. Açò de dispausar de 5 vitesses longues e 5 cuertes damb traccion enes 4 arròdes, ben que balhaue seguretat per aguesti camins. Ja aurie era ocasion Antònio de comprovàc mès tard, coma atau se hec.

Ad aquera ora, sèt deth maitin, eth solei non auie encara trèt eth nas, çò qu'ère ben normau trobant-se en costat ombrèr d'aquera vessant d'arribèra. Totun, deth costat deth solan ja se vedie era sua grincha ben solejada. Encara passarie ua bona estona entà qu'èth solei comencèsse a estièner es sòns rajòus per aguest costat, de moment condemnat a èster ena ombra. Ua auta causa serà ara ora deth solei cogant, que seràn es darrèrs en gaudir deth solei.

Bona causa ère qu'èth temps presentaue clares perspectives de bonança, e açò ère çò de mès important entàs dus amics qu'anauen ben decidits a gaudir d'aquera gessuda que començaue en aqueth moment.

Eth camin enquia ara non presentaue cap de dificultat, çò que permetie de poder contemplar era beresa deth paisatge qu'anaue augmentant a mesura d'anar pujant. Atau, aueren eth plaser de veir a quauqui pescaires que, en entèner eth bronit deth motor deth Suzuki, saludauen lheuand eth braç, a çò qu'es dus amics corresponien parièrament acompanhat d'un tòc de bocina. Era vista d'aqueri pescaires les hec a rebrembar eth gust tan particular qu'an es trueites deth Toran qu'ei un vertadèr plaser de gustar-les.

Un bon tròç de camin auien dejà hèt en arribar ara nautada de Sant Joan de Toran, ben coneishut peth sòn romiuatge, que se celèbre en mes de seteme. Antònio volec arturar-se entà préner fòtos e, de pas, començar a acostumar-se ath complèxe maneg dera sua modèrna camèra. Loís profitèc eth moment entà sajar de telefonar ara familia, mès tot resultèc inutil perquè ja auien gessut dera zòna de cobertura deth hilat telefonic. Adiu, donques, as sòns modèrns GSM.

Preses es fòtos, repreneren eth camin quan era ràdio deth Suzuki acabaue de dar es ueit, çò que volie díder qu'anauen ben de temps. Es notícies que seguiren ara ora tanben començauen a renquejar, e ben pòc ne poderen trèir de clar, pr'amor que cada frasa les arribaua per intermiténcies. Era vertat ère qu'és notícies non les interessauen, ne tanpòc es que podien dar sus eth temps, ja que lo podien comprovar "in situ" eri madeishi en aqueth meravilhós dia.

Ara, dempús des sòns mobils, se veigueren privats dera ràdio, de manèra que ja perdien tot contacte damb eth mon civilizat. Ben pensat, açò les servirie de solatjament dempús de çò qu'acabauen de passar aqui baish. A gaudir deth paisatge, donques, que cada còp resultaue mès interessant.

Ua petita arturada dauant deth prat a on se reünissen es còlhes de romius. Arturada que Loís profitèc entà passar eth volant a Antònio qu'acceptèc de bon grat. Ja auie ganes de comprovar tot çò que Loís li auie vantat sus aqueth veïcul. E pro que tot anèc coma ua seda. Damb aqueres marches cuertes, apropiades as condicions deth camin tant irregular, li dèren des deth prumèr moment, ua grana confiança. Auie ben arrason Loís, de que se gaudie amiant-le. Un tròç mès ensús, eth camin ja se hège mès estret, en part degut ara invasion dera abandosa verdura que campaua sauvatjament pes sòns dus costats. Es bibos e herèishes ja non èren tant abondosi, senhau de que ja s'anaue abandonant era zòna peth dejós des 1.000 m. de nautada. Toti eri ja auien començat a pèrder eth sòn huelham que, degut ara auançada dera tardor, s'auie tornat en ua diuersitat de colors qu'anauen deth jaune mès pur enquia ua grana escala de marrons, que dauen ath paisatge aquera beresa tant apreciada pes aimants dera fotografia. Un tròç mès ensús tot cambiarie, trobant pins e auets pròpris dera zòna.

De patac, Antònio arturèc eth veïcul..

- Qué passe Antònio?- diguec tot susprés Loís.

- Guarda çò que i a aqui dauant, ua longa sèrp que pren eth solei ath miei deth camin.

- E tant, deu d'èster dormint. As hèt ben en parar, tanben era a dret ara vida. Antònio ne profitèc entà hèr-li ua fòto.

Abans de reprèner era marcha, un còp de bocina e era sèrp desapareishec entre es matarrassi deth bòrd deth camin.

Era trobada dera sèrp siguec motiu entà que Loís comentèsse çò qu'auie entenut des persones vielhes deth pòble. Eth horn des de Mossempèir que daue ath carrèr de Calhau, ère un bon refugi tàs sèrps, degut ara calor que traspassaue dera sua espessa paret. Ère per aquerò que, de quan en quan, es persones que passauen se trobauen damb era suspresa d'ua sèrp ath miei deth carrèr. Dada era alèrta, era senhora Maria gessie armada d'un bon baston e en quate còps daue bon compde dera sèrp.

- Vage! - didec Antònio, - açò non ac auia entenut jamès. Se compren qu'as sèrps les agrade era calor.

- E tant, e encara te pogui díder a on passaue çò de madeish: enes Banhs d'abans. Aciu, tanben era aigua cauda servie de nin de sèrps que mès d'un espant se ve qu'auien dat as qu'anauen peth darrèr dera bastissa termau, a on se trobauen es depaus d'arremassada dera aigua cauda.

- Ja, e se compren qu'era qu'auem vist en miei deth camin s'auie de contentar damb era calor deth solei.

Entretenguts damb aguesti comentaris, eth trajècte enquiara "Honeria" se les auie hèt cuert.

- Un ben estranh nom, non Loís, açò de "Honeria."?

- Òme! Non tant estranh se te condi çò que ne sabi sus aqueth punt

- Òsca! En dauant Loís, pr'amor que non arribi a imaginar çò que se podie hèr a delir, o hóner, acitau, o ben i auie una mina d'òr?

- Que mès voleria que siguesse ua mina d'òr! Arren de tot aquerò, e te vau a condar çò qu'è entenut sus era "Honeria," mès abans pensi qu'auriem de hèr ua mossegada. A jo ja me comence a picar eth vèrme e, sò segur, qu'a tu tanben, non Antònio?

En tant que minjauen, assetiadi sus un soc d'arbe deth bòrd deth camin, Loís damb veu pausada comencèc condar:

- Se'n ditz "Honeria" perque ei aciú, en lòc nomentat "Plan deth Grauèr," a on es aigües que gessent d'aguestes hònts se honen, era major part d'eres, degut ara formacion deth terren a base de graua que permet era filtracion dera aigua e que justifique eth sòn nòm mentat mès ensús.

- Perfècta explicacion, - sentencièc Antònio, - mès, com ei que sabes tantes causes?

- Ben facil, escotant çò que conden es nòsti pairs e sustot es pairs-sénhers.

- Açò qu'as dit ei ua vertat coma ua catedrala, encara que nosati, mès d'un còp, mos tornam sordi e que, passat eth temps, auem de reconéisher eth nòste tòrt.

Enquia aguest punt ben que s'auie hèt çò de mès aisit damb eth Suzuki, encara qu'aurien podut arribar enquiath barratge dera Productora en arriu Toran, mès pensèren que serie mès segur tocant ath Refugi de montanha aciú existenta.

Abans de premanir es grani morralets decidiren de préner fòrces hènè ua mossegada. Era tenda, de petites dimensions, se repartic entre eri dus, atau coma eth rèste des provisions qu'en totau representauen ua bona carga. Un darrèr còp de uelh ath Suzuki e assegurar-se de qu'ère ben barrat, arribèc eth moment d'iniciar era marcha. Èren es dètz e eth temps bon daue ganes de caminar. Anèren seguint un bon tròç er arriuòt que baishe der Estanh enquia enfilar era fòrta pujada en

direccion tara Coma der Arbe. Un petit planhèth les venguec ben entà dar-les un leugèr respier abans de començar ua auta pujada enquia arténher era Colhada que ja daue vista as Estanh de Liat. Aciu s'arturèren entà reposar e hèr un traguèt d'aigua dempús d'aguest darrèr esfòrc. Entretant, poderen gaudir deth magnific paisatge que se les presentaue d'enlà d'aqueth punt. Antònio non deishèc passar era ocasion de préner fòtos damb era sua recent estreada camèra.

Antònio, dempús de guardar era ora ena sua montra, diguec en tot arrir:

- Non m'auies dit qu'era tua guia fixaue ua ora des dera Honeria ar

- Estanh? Ja, ja, ja, ua ora, eh? S'i arribam en dues ores ja anarà ben, non

Loís?

- Òc, açò confirme que non cau hèr cas des guides, encara que tot depen dera forma de caminar.

- Com, dera forma de caminar?

- Ebé òc, e senon, ja ac veiràs. Un forstèr que volie passar eth Pòrt de Vielha demanèc a un pagés que dalhaue eth sòn prat ena arribèra, se guaire temps demanue passar eth Pòrt. Eth pagés que li auie vist com caminaue li contestèc: - "Si anda deprisada 4 horas".

- Es que yo ando muy deprisada.

- Pues, escuche. Si anda despacio sólo necesitará tres. A buen entendedor.....

Eth forstèr qu'en un començament se pensaue que se'n fotie d'eth, acabèc dant-li es gràcies.

- As comprenut, Antònio?

- Me semble que òc. Eth que va de prèssa tire era lengua e a de hèr fòrça arturades se non i vò deishar era pèth.

- Ben descansats repreneren eth darrèr tròç de camin, ja de baishada, damb ganes d'arribar en Estanh que ja auien ara portada dera man, o mielhòr dit, ara portada de sues cames. En pòc temps se trobèren en aqueth endret qu'ère er objectiu dera sua gessuda longament planejada.

Totun, tot se passèc coma cau, e èren es onze quan arribèren en Estanh. Eth temps non podie èster mielhòr; eth solei cauhaue de forma agradiua. Eth prumèr trabalh consistie en trobar un bon emplaçament tà plantar era tenda. En un còp de uelh Loís trobèc çò que cercauen. Hèt enlà deth camin en doça baishada e separat d'un bon tròç der Estanh, pr'amor d'esvitar era umitat. Aguest hège ben aunor ath sòn nòm, long e estret. Eth nivèu dera aigua segur que se trobaue en sòn punt mès baish, normau en aguesta epòca de tardor. Non per açò deishauè de presentar un punt de vista de grana beresa. Abans de començar eth trabalh de montar era tenda pensèren qu'ère mielhòr de reprèner fòrces premanint eth dinar, encara que de forma leugèra pr'amor de deishàc tot installat abans dera queiguda dera net. De forma que s'ataquèren ara resèrva de consèrves de qué anauen ben provedits.

Antônio comencèc a mostrar com li anaue de ben ena premanida de quinsevolh minjada.

Era installacion dera tenda que les preneç mès d'ua ora de trabalh jos era direccion de Loís que ja n'auie ua bona practica. Dempús arribèc eth torn a tot er equipament tà plaçar en orde laguens dera tenda. Antônio preneç suenh dera installacion deth "camping gas" indispensable, tant entà codinar coma entà dispausar d'un shinhau de lum e tanben entà poder liéger abans de dormir. Acò ei un vici que Trudis a passat a Loís, que jamès s'endormís sense auer liejut quauques planes de sòns libres preferits. A Antônio tanben li agrade de liéger en lhet, a condicion d'auer-se cochat d'ora.

- Eth cas ei que non è pensat en portar cap de libre – diguec Antônio,
- Tranquil, porque jo n'è portat dus e ne poderàs préner un.

Acabadi es trebalhs d'installacion, arribèc era ora de dinar. Antônio s'encuedèc de premanir-lo, ath temps que Loís s'aucupaue de plaçar ua sòrta de taula plaçada dauant dera pòrta, jos era proteccion deth tròç de lona que servie atabarrar era tenda pendent era net. Era gana non mancaue dempús des leugères minjades qu'enquia ara auien hèt, de manèra que meteren man ar anciam de tomates, bones tranches de vedèth acompagnades de dorades truhes fregides, hormatge, cafè e "cognac." En tot minjauen, poderen contemplar era maravilhosa vista der Estanh entornejat de nautes montanhes. Antônio ja podec fixar es boni punts entàs sues fòtos. De bona gana aurièn hèt un shinhau de meddiada, çò que non poguec èster degut a qu'auien programat de profitar çò que quedaue dera tarde entà complir eth plan que s'auien traçat e qu'èth temps vertaderament i convidaue. Dempús, barrar ben era tenda, non siguesse que beth animalonh i hesse quauqua destròça. Per aciu abonden es arratòts diti camperòus. Equipats des sues camères comencèren a pujar pes prats de peisheus mestrejats per un gran malh que, probablement, aufririe era vista sus era nauta trincha, termièra damb França. Aciu non se i ve cap d'arbe, eth bòsc a demorat peth dejós dera zòna des 2.000 mts.

Ben que s'aguec de hèr un gran esfòrç entà arténher eth malh, mès que se'n valec era pena.

- Òsca! Quin panorama mès polit! – s'exclamèc Antônio tot desalendat per esfòrç qu'acabaue de hèr.

Loís non podie parlar, autant pera fatiga dera pujada com pera sorpresa dauant dera vista tan fantastica qu'apareishie dauant sòn.

- Òc, Antônio, pensi que t'as quedat cuert dident açò de "polit," maravilhós, òme, maravilhós!

- D'acòrd, e quina sòrt d'auer trobat un punt tant interessant. Guarda aqueth som dera esquèrra, ei eth Tuc dera Comassa. Cap ara drete, eth de Crabèra, eth Tuc Blanc e eth dera Sèrra Nauta.

- Fòrça ben, ja se ve que t'ac as estudiat seriosament.

- Te'n diderè mès, damb es nautades que van de 2.400 dera Comassa enquiàs 2.700 deth dera Sèrra Nauta. Qué te semble?

- Perfècte, ara, se guardam çò qu'auem ath darrèr, qué veiguem?

- Òme, açò se'n ditz plantar-me un paranh, non? Ara veiràs. – E treiguent un mapa dera pòcha comencèc a explicar:

- Tè, guarda damb es tòns prismatic; aqueth dera esquèrra ei eth Tuc des Armèros e eth dera dreita eth Tuc de Betlan.

- D'acòrd, e s'era vista non m'enganhe me semble veir-ne un aute ena luenhença, just entre es dus qu'as mentat.

- Pòs-te! – diguec Antònio tot cercant en mapa – Non pòt èster mès qu'eth Montludè damb es sòns 2.517 m.

Acabar de hèr aguest torn d'orison, ja podien entrar en dança es camères. Loís deishèc aguest trabalh a Antònio qu'auie ua melhor maishina. Eth, se dediquèc a explorar era part baisha deth malh.

Antònio, dispausat a trebalhar coma un professionau, installèc eth sòn tripòde, garantida d'obtièr es melhors resultats. Degut ara auançada dera tarde e pensant en dejà ben perceptible escuerçament deth dia en aguesta sason, ère question de profitar eth temps. De manèra que toti dus dèren per acabat eth sòn plan de trabalh en dues ores. Ja èren es sies quan comencèren a baishar era fòrta penent que demanaue encara mès prudéncia qu'ara anada. Arribèren cansats en punt d'acampada, se dispausèren a posar-se tot prenent er aperitiu; se li auien ben guanhat! E, coma non, siguec tanben eth moment de comentar sus eth trabalh d'aquera tarde.

- Ben, Loís, con t'a anat era tua exploracion?

- Tocant ara flòra è podut préner diuèrses "macrofòtos" que me serviràn entà hèr eth sòn estudi mès tard en casa. È podut arremassar quauques mòstres de plantes coma gauècs, gençana, auajoères que dant es auajons que tant agraden as paoms. E sustot, Antònio, era mia grana trobalha, un rare exemplar dera "ranunculus glacialis," planta característica, e de mau trobar, de zòna de nauta montanha. Ja me dideràs se non i a entà èster satisfèt. Açò ena aguesta zòna dita aupina. Ena zòna des bòsqui, peth dejós des 2.000 m. pensi trobar-ne d'autes espèces de plantes silvestres.

- Òme! Non ei pas mau, e ath delà sò segur que t'ac as passat ben.

- E tant! Eth temps se m'a passat volant.

- E de pèires, com t'a anat?

- Non tan ben, m'a calut acontentar damb quauques pèces desconeishudes e qu'aurè d'estudiar en casa, un trabalh passionant, ac pòs ben creir. Açò ei tot. Ara te tòque a tu de condar-me.

- Serà un plaser, Loís, mès abans, repetiram er aperitiu.

De vertat qu'a Antònio li hec plaser de condar çò qu'auie hèt des deth moment en qué se separèren, des dera determinacion des mielhors punts e passant pera explicacion de cada un des soms que formen es nautes cadies d'aqueth maravilhós paisatge. Non se desbrenbèc de vantar eth sistèma "reflex" dera sua camèra que siguec de grana ajuda tath sòn trabalh. Ne de condar qu'en un moment dat, li passèren per dessus uns gròssi audèths que s'anèren a posar en un malh non guaire luenh d'a on se trobaue. Non s'ac pensèc dus còps e metent a punt eth teleobjectiu podec veir que semblauen perditz de plumatge ben blanc, causa que trobèc estonanta.

- Ne pòs èster segur qu'èren perditzes, - aclaric Loís, - pr'amor que des varietats de nauta montanha i a, era que tu as vist, aperada "carrascla" que, de cap tar iuèrn, eth sòn plumatge se va tornant blanc e, per aquerò, se la ditz tanben "perditz blanca."

- Òc que'n sabes d'audèths en tot non èster un çaçaire.

- Non, mès qu'ac è aprenut deth mèn soer; eth òc qu'a a estat un bon çaçaire e non te pòs imaginar çò qu'a arribat a condar-me.

- Ben que m'ac imagini se pensi en çò que se'n ditz des çaçaires e tanben des pescaires.....

- Para! Antònio, te pogui assegurar qu'eth mèn soer non acostume a exagerar, ben, dilhèu bèth shinhau pr'amor de dar mès fòrça as scènes viscudes.

- Se tu ac dídes, te creigui Loís. Tornant as perditzes, per çò que m'as dit me das a pensar que i a d'autes classes ath delà dera "carrascla", non?

- Ben cèrt, n'i a dues mès, era "ròia" e era "chèrra" era mès correnta.

- Perfècte, Loís, açò mos poderà servir entà illustrar era projeccion des perditz. Ben, condant en qu'es fòtos agen gessut com cau.

- E ja que parlam d'audèths, non sabi çò que daria de poder veir ath mès singular d'aguest parçan, eth "paom." Non auram tanta sòrt. Ei eth mès dificil d'apropar, se non ei quan cante, qu'alavetz non enten, e çò qu'aprofiten es çaçaires. Urosament açò ja s'a acabat per auer-se declarat espècia protegida.

Acaladi en tant interessanta convèrsa non s'encuedauen de que se harie lèu de nets e qu'ère question de pensar abans en sopar. Antònio tornèc a mostrar eth sòn art coma codinèr.

A mesura qu'era lum deth dia anaue perdent intensitat, poderen contemplar com eth paisatge der Estanh e eth sòn contorn cambiaue e daue era sensacion coma se se tractèsse d'ua fòto prenuda damb filtre. Era lua, ath contrari, ludie cada còp mès, cambiant encara mès er aspècte d'aqueth paisatge.

Abans d'anar a dormir escrutèren eth cèu, net en aqueth moment de bromes, anonciador dera permanéncia deth bon temps.

Ben barrada era tenda e ja metuts enes sòns sacs de dormir, Antònio sagèc de sintonizar quauqua emissora de ràdio, mès tot siguec inutil.

Ara pòga lum dera lampa se dispausèren a liéger. Loís ara sua predilècta autora “Mary Higgins Clark, en “Noche de paz”. Antònio “Tormenta de hielo” de Rick Mondy.”

Loís òc que liegeg ua bona estona, en tant qu’Antònio, dilhèu degut ara “gelida Tormenta” dera sua lectura, non passèc des prumères planes. Eth cansament dera jornada probablament que tanben i deuec contribuïr. Loís non se desbrenbèc d’amortar era lampa..

De bon maitin, tath torn des sèt, era lum deth nau dia que clarejaue a trauèrs dera lòna venguec a desvelhar-les ben abans dera ora fixada en revelh de Loís. Non les venguec mau de guanhar ua ora sus eth programa d’aqueth dimenge, dusau dia d’acampada. Ad aquera ora era temperatura ère ben fresca, non deuie passar de 7 o 8 grads; normau en aqueres nautades, a on es diferéncias damb es de meddia son evidentament fòrça granes. Açò les obliguèc a cambiar eth pijama pera sua abitau vestimenta. Antònio aluguèc eth hornet de gas e se disposèc a preparar un bon esdejoar que les permeterie tier enquiara ora de dinar. Un parelh de ueus estrelhats, una trancha de camalhon e cafè.

- Ara ja podem ben tier enquia meddia, - diguec Antònio. - Non sabes que ben qu’è dormit, coma un soc.

- Ja me’n dè compde, perque quan encara liegia me semblèc entèner un tapatge estranh ath torn dera tenda. Me lheuè tot doçament e anè a guardar pera hiestròta. Era plea lua permetie distinguir eth mès petit detalh en ua ampla zòna deth paisatge. Non vòs qu’ ère ua vop ben guapa, atirada dilhèu pera flaira de quauque rèste dera nòsta minjada. De vertat qu’ère un exemplar preciós. Tu dormies e de bona gana t’auria desvelhat, mès pòs creir que me sabec de grèu. Non pensè en préner fòtos degut ara distància que i auie. Mès, segur que tornarà. Atau, ei possible que tu ne poderàs préner.

- Òsca! – sautèc Antònio, - per arren deth mon m’ac auria volut pèrder, alavetz ja ac sabes, un aute còp non t’a de saber de grèu desvelhar-me.

Atau quedèren e, dempús d’arremassar toti es trastes, barrèren era tenda hènt tier compde de non deishar cap de rèste.

Equipats de sòns aparelhs se meteren en marcha entà començar eth trabalh en aqueth dusau dia d’acampada acompanyats d’un prometedor bon temps. Ja èren passades es ueit e encara eth solei non ère dera partida.

S’encarrilèren cap ath vessant a on se tròben es barrancs que pòrten es sues aigües tar Estanh, sustot en primauera en plen degèu dera nhèu queiguda en abundança aci en nauta montanha. Aueren de caminar apròp d’ua ora entà trobar eth punt mès apropiat tàs sues recèrques. Es barrancs, ara ben secs, se les podie un imaginar plei d’aigua pr’amor dera amplada dera sua mair. En aguest moment, ua grana listra de verdor caperaue es dus costats, formada, principaument, per sarrades mates de boish. Bon punt entà trobar-i plantes interessantes.

Antònio, se'n pugèc enquia un ticolet a on pensaue auer naues vistes sus tot eth parçan. E atau siguec, pr'amor que deuant sòn e guardant cap ath sud apareishie entre bromèra eth Tuc des Armèros, e mès cap ara esquèrra, eth Maubèrme, eth mès naut damb 2.880 m.

Tres ores passèren aucupats, cadun en sòn trabalh, quan decidiren de tornar tath punt d'acampada. Ath delà dera auançada dera ora, eth cèu anaue cargant-se de bromes que non anonciauen arren de bon. Camin baishant Loís anaue comentant:

- Sabes qu'aguestes bromes non m'acaben d'agradar?

- A jo tanpòc, encara gràcies que mos a deishat hèr un bon tròç deth nòste plan.

E no'n parlèren mès, e non serie arren d'estranh que a toti dus les auesse vengut tara memòria eth conselh tant deth senhor Tomàs coma deth soer de Loís, Joan.

Eth camin de retorn, a favor dera fòrta devarada e ara menaça d'un cambi imminent deth temps, se hec ena meitat de temps qu'ara anada. Arribats en punt d'acampada demorèren suspresi en comprovar qu'es bromes anauen desapareishent.

- Vage! - exclamèc Antònio - quina jogada mos a hèt eth temps!

Loís assentic d'un moviment de cap pensant, un còp mès, en sòn soer.

Antònio tornèc a insistir:

- Ac ves com eth temps pòt cambiar d'un moment ar aute?

- Òc, e mès se compdam que mos trobam peth dessus des 2.000 m.

Serie o non era nautada, eth cas ère que toti dus auien hame. De manèra qu'en temps que Loís paraue era taula (!) Antònio se metec a premanir eth dinar. Era flaira deth caldo Maggi venguec encara a daurir-les un shinhau mès er apetit.

Coma ère dimenge, Antònio volec qu'eth dinar siguesse mès especiau. Comencèren per préner er aperitiu: BITTER, "chips", olives e clauïsses. Dempús der anciam se dauric ua boèta de perròt confitat qu'era parenta de Sant Gaudens auie regalat a Trudis, açò acompanhat d'un "Castell del Remei 1.996". De dessèrt eth classic pastis dera senhora Carme, cafè e "cognac." Loís, constatant com li anaue de ben era codina a Antònio, non se podec retier de dider-le:

- Antònio, se ta mare s'essabente de que te va tant eth codinar, corres eth risque d'anar a parar ena codina

- Òsca! Loís, ja ac sap pro e ben soent m'a demanat de dar-li un còp de man, perque damb Emma non s'i a de compdar, ei massa aucupada (!)

E, coma non, vengueren dempús es comentaris sus eth trabalh deth maitin.

Antònio auec era escadença de préner un bon nombre de fòtos des deth ticolet que dominaue era vista des dus grani tucs. Ère mès que content deth sòn trabalh e, punt important, ara ja dominaue perfectament tot eth mecanisme dera sua camèra.

Peth sòn costat, Loís auec era ocasion de trobar ahraguères, brana, toja e hauguèra que completèc damb es oportunes macrofòtos. Damb tota era intencion deishèc tath finau era trobalha d'aqueth maitin.

- Antònio, ara t'è de dèder com sò de content, pr'amor qu'è descurbit era planta mès cobejada per toti es colleccionistes.

- De quina planta se tracte, Loís?

- Arren mès que dera aperada "Edelweis" o, se vòs, era "Leontopodium alpinum" planta dificila de trobar; è de reconéisher qu'è auut sòrt perqué non pensaua pas poder-la descurbir. Bona suspresa, non?

- Jo, me n'alègri per tu, Loís.

Acabat eth dinar decidiren emplegar era tarde explorant era part deth bòsc que se trobaue peth dejós des 2.000 m. Tad açò, aueren de préner eth camin aguest còp baishant enquia calar-se en bòsc. Aguest parçan ère interessant tà Loís pera diuersitat d'arbes que dan ath bòsc ua extraordinària beresa.

- Guarda, Antònio, açò ei un "pin nere" que sonque se tròbe ena zòna mès nauta. Aguest aute, ei eth "ròi". Toti representen boni beneficis entàs Ajuntaments pes tales qu'er Estat autorize.

- T'è de coheissar que non sabia distinguir-ne un der aute; hès ben en explicar-m'ac.

- E tà jo ei un plaser. Ves aqueth, ei un bedoth, pòt arténher mès de 25 mètres de nautada.

- Aguest, ja me ditz quauquarren. Non ei eth que da era crosca des halhes des mainatges ena hèsta deth haro? – s'auancèc a dèder Antònio.

- Ben, òme! Ac as endonviat, e tanben se hè a servir era crosca deth ceridèr - e baishant era veu contunhèc :

- Non te botges e guarda cap ad queth hai, non ves ua tonha nera a mieja nautada?

- Òc, que la veigui, non serà ua vop?

- Que non, Antònio, non ei tan gran, ara veiràs.

Un còp de fiulet e er animau en quate sauts desapareishec en espessolièr deth bòsc.

- Ère un gat-garièr, damb pelatge roïenc e bandes neres. S'èm atentius dilhèu que ne veiram d'auti, animalonhs.

- Dempús de meter-se d'acòrd entà tornar-se a reünir, se separèren damb es recomanacions de non distanciar-se massa er un der aute, ja qu'ei ben facil de perder-se en un bosc coma aqueth de tan granes dimensions. Se fixèren es sies, era ora entà reünir-se, e per s'un cas Antònio se trobèsse en dificultat, Loís darie un còp de fiulet.

Loís non auec de desplaçar-se guaire damb ua vegetacion tant diuèrsa coma

abondosa. Ua naua classa de hauguèra, eth visc e era grana varietat de mosses qu'aucupèren era màger part deth sòn temps. Sigüec ath darrèr moment qu'auc era sòrt de trobar era coneishuda damb eth nòm de "auriòles o arradim der os."

N 'estèc tan content qu'en çò que mens pensèc sigüec en os. Çò mès important ère era planta.

Ara ora en punt fixada tàs sies, Loís non auc besonh de lançar cap còp de fiulet, ja qu'Antònio se presentèc puntuau. Sens mès entretenir-se prengueren eth camin de retorn quan ja era lum en bòsc auie pro amendrit. Quan ne gesseren, poderen comprovar que i auie un aute motiu, qu'eth cèu s'auie caperat de neres bromes. Maugrat era fòrta pujada s'esdeguèren entà èster çò mès lèu possible en sòn punt d'acampada. En tant que premanien eth sopar, Loís non pogüec hèr de mens que d'expressar es sòns temors:

- Antònio, - comentèc tot anant guardant eth cèu. - açò non m'agrade bric, ja ei eth segon còp qu'ad aguestes ores auem auut era menaça d'un cambi de còp deth temps.

- Tranquil, Loís, que mos dèishe passar era net coma era passada e deman ja serà un aute dia entà dar per acabada era nòsta gessuda que, non me dideràs que non mos l'auem passada mès que ben.

- Qu'atau sigue, Antònio, - encara qu'era professon anèsse per laguens.

- Tot acabarà ben, ja veiràs, Loís, tè, guarda quina lua tan redona, segur qu'escamparà aqueres bromes que tant te preocupen.

- Çò que dides me hè a rebrembar ce que tanti còps è entenut des vielhs deth pòble, escota:

Quan era lua vire en bèth,

Ben lèu que se prenerà eth capèth

- Se non enteni mau, vò dèder un cambi de temps de patac, non?

- Òc, e Diu volgue que non sigue deman.

Damb era darrèra lum deth dia poderen sopar, ara laguens dera tenda e coma de costum Antònio tornèc a quedar ben, preparant tarnes damb mandonguilhes, tortilha ath camalhon, hormatge e fruta.

Dempús d'auer-se condat es sues trobades dera tarde, barrèren era tenda e ara lum dera lampa preparèren es camères pensant en ua naua visita dera vop. Era temperatura ère mès baisha qu'era dera net passada, encara que non passarien heired caladi enes sòns sacs de dormir. Coma non se volien pèrder era visita dera vop, Loís metec eth revelh deth sòn mobil ath punt des dotze.

Ath delà, decidiren qu'a londeman poderien anar a veir peth costat a on se tròbe era neishença der arriu Toran. Ja ben plaçadi enes sacs se dispasèren a liéger abans de dormir-se. Antònio, totun non liegec guaire degut ath cansament des caminades d'aqueth dia. Tanpòc tardèc Loís en amortar era lampa. Eth silènci laguens dera tenda semblaue encara mès profund qu'eth dera net passada.

Tanlèu coma eth revelh sonèc, Loís l'arturèc entà non desvelhar eth sòn amic. Ja le desvelharie se calie. Tanpòc aluguèc era lampa de camping e se valec dera lampa de pòcha e, sense hèr tapatge, se lheuèc tot apropant-se dera hiestreta que dauric tot doçament. Non ère question d'espantar ara vop, animau de fina audida e fòrça desconfiat e, non digam, de grana astuteria.

Tanlèu coma Loís dauric era hiestreta, deishèc anar un crit de suspresa tant fòrt que desvelhèc a Antònio que tot espantat tot just poguec díder:

- Qué...qué...passe Loís?

E en veir que non contestaue, tornèc a insistir:

- Qué ei çò que t'a espantat d'aguesta manèra?

- Praubi de nosati! Non t'ac creiràs.

- Mès, òme! Ei era vop qu'as vist? È entenuc a díder que jamès ataque ar òme.

- Òc, Antònio, era vop blanca, ben blanca.

- Com blanca, non sabia que i auie vops blanques, non sònies pas?

- Apròpà-te e daurís ben es uelhs.

D'un saut Antònio se plantèc ena hiestreta. Ara siguec eth, eth susprenut.

- Òsca! Òsca! Òspa! Açò se'n ditz ua bona suspresa e, per çò que veigui n'i a aumens un bon pam.

- Òc, ei era prumèra borrofada de nhèu dera tardor e que non sòl durar.

- E ara, qué hèm?

- Coma ja son es dotze e mieja. non podem hèr que demorar. Çò important ei que ja a deishat de nheuar e eth cèu ei ben clar, anonciador d'un dia de solei que ja se n'encuedarà de hèr delir era nhèu. De ua auta manèra segur qu'aurièm problèms tà gèsser d'acitau.

- Tu penses qu'era vop poderà vier damb aguesta nheuada?

- E tant, òme, ben a de cercar tà minjar?

- Non pòs saber es ganes qu'è de préner fòtos de tan bèth animau!

- Paciència, Antònio. Ara, coma ja ei mès dera ua e mieja e non pensi pas que mos pogam tornar a dormir tranquils, perquè non començam a endreçar çò que ja non auram de besonh? Guanham temps s'èm obligats a préner eth camin abans d'ora.

Alavetz se'n dèren compde dera carga que suportae era tenda degut ath pes dera nhèu. Lèu ac apraièc Loís e de dues bones possades era lona tornèc a repréner era sua forma.

Èren aucupats en méter de costat es darrèri trastes quan, trincant eth prohod silènci dera net, les arribèc coma ua sòrta de sordes pautassades sus era nhèu. Toti dus pensèren que çò que demorauen auie arribat, era vop. Siguec Antònio que, camèra en man, e non mancat de cèrt baticòr, qu'auèc eth privilètge de dauric eth prumèr era hiestreta. Loís se le guardaue damb aire divertit pensant com gaudirie eth sòn amic ara vista d'aquera bèstia.

Antônio, tanlèu la dauric deishèc escapar era sua particulara exclamacion:

- Òsca! Loís, ara òc qu'auem sòrt.

- Per qué dίδes aquerò?

- Se demoraüem ua vop, ebé, ara que n'auem dues, qué te semble?

- N'ès ben segur? - didec Loís en plan de badinada, tot estonat.

- Apròpa't e campa.

- Vàge! - didec Loís cambiant eth tòn de veu - Que n'í a dus òc, mès

qu'arren de vops, que son dus polits ossardets.

- Deishà-me veir, que non m'ac acabi de creir.

E ajustant ben es longavistes e convençut didec:

- As ben arrason, mès que tròbi que son fòrça petits.

En aqueth moment, era ludentor deth plen dera lua sus era cocha blanca dera nhèu semblaue ja de dia, çò qu'ajudaue a poder hèr fòtos sense auer d'emplegar eth "flash" qu'aurie hèt a húger tot animalonh.

En tot qu'Antônio non deishaue de hèr fòtos e mès fòtos, Loís auec d'explicar perquè aqueri ossardets èren tan petits:

- Son petits se se compare damb un exemplar adulte que, segontes è liejut, pòt arribar a pesar mès de 200 quilòs. Quan nèishen tot just pesen 400 grs. Aguesti deuen auer neishut en hereuèr e ara ja an, donques, apròp de sèt mesi e encara popen, çò que hè a pensar qu'era mare ossa non pòt èster guaire luenh. Auram d'èster ath tanto. Segur qu'era nheuada les a susprés, obligant-les a situar-se en zòna de bòsqui entà trobar minjar. Tanben poderie èster qu'anèssen de pas cap a d'auti parçans der interior.

Acabada aguesta sabenta explicacion toti dus se meteren a observar com es dus ossardets jogauen entre èri e com enes sues corrieres s'apropauen cada còp mès dera tenda, çò qu'Antônio profitaue entà hèr mielhors fòtos.

Non s'aurien cansat de seguir contemplant aqueth meravilhós spectacle se non les auesse arribat un terrible bram que les deishèc toti espavordits

-Era ossa! Era mare des petits! Ère de pensar que non tardarie en vier a remassar es sòns petits, - s'exclamèc Loís damb veu tremolosa.

E poderen observar, a cèrta distància, era enòrma massa der animau que, dret sus es pautes, voludaue es braci de manèra menaçanta cap a sòns cadèths.

Antônio, non s'explicauè eth perquè d'aqueth aire menaçant, per çò que Loís contunhèc explicant:

- Ei normau, Antônio, pr'amor que non li agrade qu'és sòns petits s'agen apropat tant dera nòsta tenda.

- E perquè non s'apròpe era? Ja m'agradarie, maugrat qu'encara me tremòlen es cames dempús d'aqueth terrible bram.

- Perque flaire era nòsta preséncia acitau. Ei ben sabut era extrordinària audida, com eth fin nas der os. Aqueth ei eth motiu deth sòn gèste, enquia ara.

- Com enquia ara?

- Perque pòt cambiar de còp se ve qu'es sòns petits non hèn cas dera crida que les a hèt entà que retornèssen tath sòn costat. Sigues ath tanto damb era camèra.

Podie, Loís, èster tranquil, perque Antònio per arren deth mon se volerie pèrder aquera ocasion, maugrat era pòur qu'auie.

Entretant, es ossardets non parauen de jogar en miei dera nhèu que veiguien peth prumèr còp. Semblaue coma se siguesse ua forma d'entrenament ara luta e qu'enes sues correrries s'apropauen cada còp mès dera tenda, çò que hège mès aisida era prenuda de fòtos per part d'Antònio,

Ua bona estona auie passat, embadoquits dauant de çò que contemplauen, quan un aute bram encara mès fòrt tornèc a retronir per tot eth parçan. Er efècte enes dus amics non deishèc d'alarmar-les. E s'era ossa ataquèsse? En quate urpaçades deisharie era tenda hèt un tartèr. Loís lo calmèc condant qu'er os jamès ataque se non se tròbe en perilh, encara qu'eth tanben passaue era madeisha pòur.

Es ossardets, totun, tanpòc ne hègen cas, e calec qu'entenessen eth pesant galòp dera sua mare entà iniciar era retirada ena sua direccion Açò non les dispensèc d'ua bona correccion en forma de fòrtes cogotades. Tan fòrtes que, a cada còp, rodauen pera nhèu. Es dus amics, pendants dera reaccion que poderie préner era ossa, passauen tanplan un mau moment. Non se desbrembarien jamès dera terribla uelhada que les lancèc quan arribèc ara mès cuerta distància dera tenda, e non respirèren tranquils enquia que la veigueren préner eth camin de retorn de cap tath bòsc, emportant-se es sòns cadèths. Qu'auien passat per un mau moment açò ère mès que segur. Per un aute costat, que tanben auien gaudit observant com jogauen es dus ossardets. Antònio ja soniaue ena exposicion que poderie hèr damb tant interessantes fòtos. Auie plea confiança ena sua MINOLTA que ja dominaue de manèra perfècta.

Loís pensèc que dempús de moments tant extraordinaris passats, un bon cafè les anarie mès que ben. E atau se hec. En tot que lo paliuauen, comentauen qu'es sues familhes tanben vierien es montanhes nheuades e, per descomptat, passarien pena per eri. Non s'i podie hèr arren, mès que demorar a londeman damb era esperança de poder retornar tà casa damb tota normalitat, e açò non ère ben segur.

Loís encara auec de respóner es preguntes que non deishauè de hèr-li Antònio sus era manèra de hèr dera ossa.

- Eth hèt d'auer-se apropat tant ère senhau de que sabia que non i auie cap de perilh. Per aquerò tardèc tant en préner aguesta determinacion, çò que met en evidéncia era sua legendària intelligéncia. De totes manères, Antònio, auem d'èster prudents. Se conden era mar d'engenhs que sòlen emplegar es ossi quan se les met en cap d'obtier quaussevolh profit.

- Sabes qu'ei interessant çò qu'expliques?

- Òc, mès qu'ara mos quede eth problèma de com gèsser d'ací; eth dia non tardarà en trincar e, de moment, s'anòncie que serà clar, garantida d'un bon solei qu'ajudarà a hóner mès de prèssa era nhèu.

Ben abrigats damb es sòns tricòts de lan, ja pensauen en un bon esdejoar, que s'auien ben guanhat, dempús dera atribulada net que passauen. Ja anauen a daurir era tenda quan les semblèc enténer eth crit eslangorit d'un animau damb problèmes. Pera hiestreta veigueren just eth moment en qué un sanglièr passauè coma acaçat peth madeish dimòni. Non acabauen de compréner eth motiu dera estampida deth sanglièr. Non aueren de demorar massa entà sabé'c, perqué Loís didec de patac:

- Diable! Me semble qu'auram visita, Antònio.

- Qué vòs díder?

- Cuelh es longavistes e guarda de cap ath bòsc.

- Tanlèu podèc enfocar, maugrat eth sòn tremoladís, ena direccion indicada, Antònio se quedèc gelat. Entre era bromèra, e destacant sus era blancor deth paisatge, apareishie era escura siloèta dera ossa.

- Ara s'explique era estampida deth sanglièr qu'auem vist passar tot alarmat.

- comentèc Loís.

- Non m'auies dit qu'er os ère erbivòr?

- Tanplan qu'òc, mès que tanben mingen carn quan an fòrça hame. Non m'agrade bric que torne a rondar per aci. Tornaram a èster susvelhants.

- Ben, jo començarè era guàrdia. Per ara non i a cap de perilh; veigui qu'era ossa s'a tornat a calar en bòsc, a on se deuen trobar es sòns cadèths.

- Ei parièr, tu, susvelha.

Quan Loís prenguec era relèva, Antònio auec era bona idèa de preparar un aute café que les ajudarie a tier enquiar esdejoar.

Era estreta vigilància durèc ua bona mieja ora, çò que permetec de préner eth café damb tota tranquillitat, encara que non mancada de cèrta preocupacion pera situacion que passauen.

- Er airolec frescòt deth maitin hlageraue de mala manèra era cara deth susvelhant, çò qu'obligauè a tornar-se contunhament ena guàrdia

- Que ves quauquarren? - preguntèc Loís.

- Me semble veir ua ombra que se desplaçe peth bòrd der Estanh. Òsca! Donc, òc, ei era ossa, semble que volgue susvelhar era nòsta acampada des de grana distància. Qué me'n dides?

- Quina mala intencion deu portar en cap.

- E atau pensèren. Era ossa rondèc era tenda quauqui còps. Es dus amics se preguntauen se non preparaue eth sètge. Loís ac trobaue pro estranh, de moment

que non se trobaue en perill. O alavetz serie era hame en non trobar, pr'amor dera cocha de nhèu, es èrbes que mès li agraden. Encara que, tanben arren de bon se'n pòt demorar d'un animau tant astut. Se'n conden tanti casi pes çaçaires!

Finaument, era ossa acabèc per desaparéisher en direccion tath bòsc.

Eth nau dia ja començauè a trincar çò que venguec a méter un cèrt solatjament dempús dera retirada dera ossa.

A punt de daurir era tenda, mès Loís tostemp prudent, volguec dar un darrèr còp de uelh tà veir çò que passaue dehòra. E non siguec per non arren. Les quedaue poder contemplar ua trena scèna d'aguesta tant acorsada bèstia.

Ja, a plea lum deth dia, poderen contemplar, un còp mès, com era ossa, seguida des dus cadèths, s'orientauen de cap ar Estanh. Arribats en sòn bòrd, era ossa se metec a béuer ath temps qu'es dus petits quedauen separats dera aigua guardant çò que hège era sua mare, que chapotejaue en tot voler de hèr-les a vier tath sòn costat. Probablement damb era intencion d'acostumar-les a non auer pòr dera aigua. Non arrenhent çò que volie, decidic anar-les a obligar a fòrça de quauques cogotades enquia arribar en bòrd dera aigua. Aciu era mare les passaue es pantes mòges peth dessús, çò que provocaue era sua hugida. Era darrèra operacion siguec eth lecar-les damb gran suenh enquia deishar-les ben secs.

Loís e Antònio se quedèren embadoquits - contemplant aquera susprenenta scèna.

Peth sòn costat, Antònio metec tota era sua sapiéncia en sajar de préner tan delicades imatges damb era ajuda de sòn teleobjectiu.

Finaument, era petita tropa se metec en marcha en direccion opausada ath bòsc d'a on auien gessut. Açò non susprenec a Loís que rebremèc auer liejut qu'aguest parçan ère punt de pas cap ath Plan de Beret. Non poderen mens que pensar s'i arribarien. Maugrat es maus moments que les auien hèt a passar, ne quedèren captivats per tanta trena mostrada per aqueth animau indiscutible rei d'aqueres montanhes.

- S'a acabat era representacion, Antònio. Ara, que ja son es ueit e ath temps qu'arribè eth solei, qu'acabarà de hèr a delir era nhèu, pòs amanir er esdejoar.

Toti dus, ben recuperats peth bon esdejoar, ben amanit coma de costum per Antònio, se trobèren dispausats a iniciar es trabalhs d'arremassada de toti es elements e deishar-les laguens dera tenda enquiath moment de cargar enes morralets.

Acabat aquest trabalh, Loís proposèc d'anar a veir a on auien estat es ossardets jogant enquiara arribada forçada dera mare. Açò les servic entà poder apreciar es impresionantes peades dera ossa e Antònio non perdec era escadença d'en préner bones fòtos que darien ua melhor idia deth volume der animau.

Eth solei ara daue de plen sus aqueth immens e blanc linçò en qué s'auien transformat es verdi prats de tot eth parçan e qu' auien contemplat dus dies abans.

Era vista sus er Estanh tanben resultaue transformada en ua vista de postau de Nadau.

Eth celh de nhèu ja començaue a acusar er efècte des rajòus d'aqueth solei que prometie era permanéncia deth bon temps.

- Sabes, Loís, que non me pogui trèir deth cap era aventura des ossi? Qui anaue a pensar que mos trobaríem damb aguesta suspresa!

- Ne sò ben d'acòrd, e tanben pensi en mau moment que passaràn es nòstes familhes, sòrt que lèu seram reünits en casa, se Diu vò.

- Serà divertit enténer ath tòn pair-sénher díder causes com aguestes: Que non vos ac qu'auia dit? Que non voletz escotar? Ben a de servir era nòsta expériéncia...

- De totes manères creigui que poderam connectar damb eri per miei des nòsti mobils a mesura qu'anaram baishant

Eth demorat efècte deth solei venguec a confirmar es sues esperances veiguent coma diuèrses esterlengues que s'auien format, amiauen era aigua deth degèu cap er Estanh.

Coma ja eren es onze, jutgèren prudent de deishà'c tot prèst abans de dispausar-se a dinar. Auien pòur de tornar-se a expausar a un aute intempestiu cambi deth temps? Non serie arren d'estranh tot rebrembant ath pair-sénher e ua de sues frases: "expériéncia, mainatges, expériéncia".

Dempús venguec eth delicat trabalh de desmontar era tenda, pèça per pèça tot ben plegat pr'amor d'ocupar çò mens possible de plaça, coma tara anada.

Acabat tot aqueth trabalh se dispausèren a préner era darrèra minjada dera sua acampada en aqueth punt der Estanh Long de Liat.

Tractant-se deth darrèr dinar, Antònio, damb aguesta intencion auie deishat tad aqueth moment ua boèta d'un excellent confitat de lit qu'era parenta de Sant Gaudens auie regalat a Trudis en ua de sues visites. Era pròva de qu'ère bon, siguec que non i quedèc mès qu'es uassi.

Tant satisfèts quedèren dempús d'aqueth bon dinar que de bona gana s'aurien hèt a petar un shinhau de meddiada. Mès que se n'aueren de passar, degut ara auançada dera ora; èren es dues, per çò que les demoraue eth camin de tornada a on se poderien trobar, qui sap, se tamb quines dificultats. Ère question d'arribar abans dera queiguda dera net.

En un moment tot siguec a punt entà arrincar. Encara se demorèren tà guardar per darrèr còp era vista der Estanh damb es sues aigües ludent ath solei entre es nautes montanhes que les hègen guàrdia.

- Premanís-te Antònio?

- Entà dauant, Loís!

Aueren sòrt qu'eth solei d'aqueth luminós dia auie ben trabalhat ath sòn favor. Ja non i quedaue sonque ua prima cocha de nhèu que permetie seguir sens

dificultat er escàs traçat deth camin e, ath delà, es sòns morralets auien perdut ua bona part dera sua carga que venguec a solatjar eth sòn esfòrç.

Dempús venguie era baishada, qu'en doça panta acabarie calant-se en bòsc. Aciu , eth celh de nhèu encara se conservaue pro espés, pr'amor qu'és nauti pins empedien era entrada deth solei. De quan en quan, se trobauen petits aigualèrs que s'auien de trauessar damb gran suenh.

Franquir un d'aguesti aigualèrs non deishauè de méter cada còp cèrta angoisha. Mès d'ora e mieja qu'anauen caminant en aguestes condicions, e ja èren a punt d'arribar ena Honeria. Aciu, pensauen trobar-se damb ua fòrta creishuda deth barranc. Non siguec atau, degut ara pòca nhèu que i auie podut quèir e qu'ara ja non i quedaue mès que quauques plapes.

Coma anauen ben de temps, sonque èren es quate, determinèren hèr era madeisha arturada coma tara anada e hèr ua mossegada. Encara les quedaue ues tranches de camalhon que damb pan de mòtle Antònio premanic ues entrelescades. Ben guanhada aquera pòsa e sustot que ja podien respirar tranquils pr'amor qu'eth temps seguie en bonança.

Er intent de Loís entà entrar en comunicacion damb era familia, resultèc inutil. Ac sajarie a mesura qu'anarien baishant. Probablament qu'era tanben ac aurà sajat.

Descansats e restaurats, e a punt de repréner era marcha, les arribèc un bronit coma d'un motor ena luenhença.

- Qui vòs que se vengue a pèrder per aciù! - diguec Antònio.

- Tà jo, deu d'èster que hèn a quèir arbes - didec Loís, -e ja sabes qu'ara ja non s'emplèguen aqueres pesades arressègues qu'ath delà d'aucupar dus òmes, ère un trabalh lent e penós.

- Compreni, Loís, vòs díder qu'aqueth bronit que s'enten per moments ei d'aqueres maishines que talhen es gròssi troncs en un virament de uelhs.

- As ben dit, tè, ara semble que s'enten melhor.

Ère ben vertat qu'eth bronit anaue creishent enquia que, de patac, ua mòto se presentèc enfilant eth darrèr marrèc deth camin tot petarrejant de mala manèra. Eth motorista, ben caperat de cap a pès, hège ben dificil de saber qui ère. Enquia que non l'aueren dauant non l'arreconeisherèn. Ère Doard, eth secretari der Ajuntament.

- Diable! Açò òc que se'n ditz ua bona suspresa – li lancèc Loís.

- Se voletz que vos diga tanben tà jo ei ua suspresa de trobar-vos tant apròp degut ara nheuada. Ja m'ac condaratz. Es vòstes families son ben preocupades.

- Tranquil, Doard. Tanplan qu'auem passat es nòsti problèmes, mès ja ves que mo'n auen gessut e ne podem èster contents, - higeç Antònio.

- Quan t'ac condaram, non sabi se t'ac acabaràs de creir, - insistic Loís.

- Creir o non creir, ben que me tarde d'entener-vos

- Prometut - diguec Loís guardant era sua montra - Ara ja son es cinc e auem de repréner eth camin de tornada tà casa, se non volem que mos i agarre era net.

Aciu, intervenguec Antònio dirigint-se a Doard:

- Abans, pensi que te vierà ben de repréner un shinhau de fòrces, e çò que cau entà aufrir-te ua entrelescada de camalhon.

- Non m'anarà mau, perque ja començaua a auer era pepida.

- Dempús, sens mès tardar, se meteren en marcha. Era mòto daurint camin e ath sòn darrèr eth Suzuki damb Antònio un aute còp ath volant.

Eth temps seguie esplendid; ère un plasèr que semblaue que se hègen a durar baishant sense prèssa. Heren ua petita arturada, un aute còp, en San Joan. Ara vista dera glèisa, a Loís li hec a rebrembar çò qu'auie liejut sus un curiós caperan, rictor d'aquera parròquia en temps passats, e que non deishèc de hèr gràcia a Antònio e Doard.

Mès, qu'és ganes d'arribar d'ora en casa les heren a repréner çò que serie era darrèra etapa.

Loís, ath temps qu'Antònio ère ath volant, sajaue d'entrar en comunicacion damb era familia. Finaument, ac artenehac quan ja portauen un bon moment de camin. Pensar qu'aguesta aperada serie ua suspresa non serie cèrt, perque es dues familhes ja s'auien amassat en casa de Loís hège dejà ua bona estona. Prumèr siguec Trudis que mostrèc era sua alegror en saber qu'arren de mau les auie passat. Dempús siguec Emma parlant damb Antònio:

- Hòla! Tònho, ja ei ora de dar-mos notícies; era pena que mos auetz hèt a passar.

- Tranquilla, Emma, que ja arribam. A mama, li dides que premanisque un bon sopar.

Es dus amics ben que pensèren en çò que les diderà eth senhor Joan, eth pair-sénher de Loís. Pro que se veirà.

Damb tot açò, lèu se trapèren en Pontaut. Siguec un gran solatjament tornar a circular sus ua rota gondronada dempús des contunhes e fòrtes sostracades qu'acabauen de suportar en tot eth trajècte deth camin de montanha.

Eth recebement siguec de grana emocion. Es abraçades durèren un bon moment, eth tot barrejat de quauques lèrmes que non se poderen retier, atau coma ère ben normau dempús deth mau moment passat pes dues familhes.

Atau s'acabèc aquera gessuda en qué, ben segur, non se compdaue trobar tantes suspreses e qu'aurien podut èster perilhoses. Mès, que tot acabèc ben coma cau. Òc, atau com acabe aquerò que se'n ditz un conde.

E tot e qu'eth conde s'a acabat, non se pòt deishar de costat eth trabalh des dus amics en çò qu'ère eth gran projècte de méter en marcha era premanida

d'ua exposicion . Se podie compdar damb es degudes fòtos qu'eth bon trabalh d'Antònio auie obtengut damb era sua naua camèra, factor evidentament principau que consistie ena bona qualitat obtenuda. Dauant d'aguest bon resultat, Antònio ère fòrça content e satisfèt.

En çò que tòque a Loís, deishant a despart es mòstres arremassades tara sua colleccion, preneç grana participacion en ajudar e premanir es comentaris sus eth conjunt des fòtos, damb especiau atencion as des ossi qu'eth pur edart metec en sòn camin.

As auti membres des afmilhes se les hège eth temps long demorant era ocasion de poder contemplar, en "petit comité," es fòtos d'aquera emocionanta gessuda. Ei qu'ua exposicion non se premanís en quate dies, ei un trabalh fòrça laboriós e que demane eth sòn temps.

E, coma tot arribè se se sap demorar, ben qu'arribèc aqueth dia. Era amassada se hec en casa d'Antònio, naturaument. Aciu, dispausaue des elements de besonh entà poder projectar ena pantalha es fòtos que, damb tota professionalitat, auien estat trigades damb gran suenh.

Ad aguesta amassada tanben siguec convidat, non mancaue mè, er amic Doard, tau coma li auien prometut eth dia dera sua trobada ena Honeria.

Durant era projeccion de cada fòto, Loís, anaue explicant e completant era mar de detalhs. Arrés se volguec pèrder aquera ocasion, ne Emma, a qui tostemps li manque temps.

Era expectacion se trobaue ath maxim en cada fòto projectada. Trudis, damb era intencion de voler dar un respir as dus presentadors, proposèc de hèr ua pòsa e, ath madeish temps, atacar es pastissi qu'auie premanit. I aguec un refús generau, eth pastís podie demorar. Enes darrères vistes, intencionadament deishades tad aqueth moment, representauen es scènes des ossi. Damb açò, s'arribèc ath punt culminant dera reünion qu'esclatèc en un aplaudiment generau demanant era repeticion de cada ua des vistes representant es diuèrses situacions des ossi e, ath delà, tament ben comentades per Loís. Doard, tot emocionat, se lheuèc tà anar felicitar as sòns dus amics.

- Auetz hèt un trabalh formidable. Non sabi çò qu'auria dat per auer-me trobat ena vòsta companhia.

Eth senhor Tomàs, eth pair d'Antònio, dauant des paisatges nheuats non se podec retier de rebrembar era sua prediccion en relacion damb es cambis de temps. Açò li valec er aplaudiment generau.

- Trudis, dempús de felicitar-les, aguec ua idèa que, sense tardar, s'esdeguèc en expausar:

- Escotatz, perquè non presentatz era exposicion en public atau coma acabatz de hèr? Jo pensi que d'aguesta manèra resultarie fòrça mè interessanta e, açò agradarie a fòrça gent sens cap dubte.

Loís e Antònio se guardèren toti susprenuts per aquera idèa.

- E, perquè non? – diguec Loís.

- Donques, endeuant amic!

Non s'a de dider que deth pastís non i quedèc ne rastre.

Vista era acuelhuda qu'es sues familhes dèren ara presentacion d'aqueth trabalh, es dus amics se lancèren de plen ena premanida dera publica exposicion ena Sala dera Banca. En aguest sentit non s'estauvièc cap d'esfòrç. Tanben compdèren damb era estimabla collaboracion de Trudis en aqueri petiti detalhs que sonque son percebuts pera fina intuicion femenina.

- Eth resultat siguec ua complèta reüssita. Autanplan compdèren damb era preséncia d'un directiu vengut de Barcelona tad aguesta ocasion. Talament siguec susprenut per çò qu'acabaue de presenciar que prometec portar era exposicion ena capitau catalana. E ben que se hec atau, e a on receberen tota sòrta de felicitacions. Un detallh significatiu siguec era preséncia, en dia dera inauguracion, d'ua grana part dera colònia aranesa en aquera capitau.

- Ena madeisha Val d'Aran se correc era veu d'aguest eveniment, e Vielha non tardèc en demanar-la tà presentar-la ena sua delegacion.

Non serie arren d'estranh que les ploiguessen naues demandes. Motius no'n mancauen, ben se'n valie era pena.

Ben, se'n bremen d'Adèla? Òc, era cambrèra dera cafeteria "ETH BON ACUELH, aquera qu'un dia demanèc as dus amics, Loís e Antònio, se perquè non escriuien un libre en aranés?

Donques ara, passada era aventura dera sua gessuda pera arribèra der arriu Toran, Adèla non manquèc de tornar-les-ac a plantejar, damb mès motiu pensauèc era.

Serà aguest còp escotada?

Tot poderie èster, mès qu'açò eth temps ac diderà.

Lhèida. Noveme de 2002

Manuel de Miguel Forcada, mès coneishut coma Manòlo de Forcada, neishet en Les eth 17 de deseme de 1913 e morit en Salou (Tarragona) eth 13 de junhsèga de 2010. Aquesta ei donques ua publicacion postuma qu'acabèt d'escriuer en noveme de 2002.

Era sua família per part de pair, ua des mès antiquas dera Val d'Aran, ei originària de Vilac. Era sua família per part de mair ère fòrça coneishuda en Les e s'expandie per tota era Val damb eth cognòm Forcada o Saforcada.

Era sua joenessa en Les siguec ua epòca que lo influencièt fòrça ath long dera sua vida. En particular, sa pair, mèstre e Jutge de Patz, e eth sòn oncle, Francisco Forcada, mètge, (andús promotors dera centrau electrica de Les, era prumèra dera Val) exerciren un papèr fòrça important ena sua formacion.

Estudièt en Collègi Sagrada Familia e enes frares de La Salle de Les, e tanben en Sant Gaudenç.

Se maridèt damb Suzanne Mornet, de Bordèu a on viueren un temps. Dempús entrèt a trabalhar ena Jefatura de Obras Públicas de Lérida e demorèren, pendent era construccion deth tunèl de Vielha ena casa qu'aguesta Jefatura auie ena boca Nòrd.

Auec dus hilhs: Manuel e Ana María.

Tostemp mantenguec contacte damb era Val. Era sua germana Rosita viuec en Les tota era vida, administrant un comèrç.

Quan se jubilàc, se dedicàc mès intensament ara istòria dera Val e ara recopilacion de dades que li auien deishat es sòns davancèrs. Açò lo portèt naturalment a escriuer prumèr nòtes e dempús es sòns rebremes de joenessa (Uelhada ath passat).

Damb "Suspens en Balneari" volguec hèr quauquarren totament diferent en tot trèir partit dera sua bona coneishença des costums e geografia locau.